JAARBOEKJE

1995

VAN HET
OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP

'NIFTARLAKE'

Ereleden en bestuur

Ereleden	Jhr P.H.A. Martini Buys, Brugge, België Mr J.H. van den Hoek Ostende, Amsterdam
Lid van verdienste	A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis
Bestuur	Drs E. Munnig Schmidt, voorzitter Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280
	Mw Dr M.A. Dukes-Greup, vice-voorzitter, Amsterdam
	Mw C.H. ter Laan-Dingemans, secretariaat Herengracht 6, 3601 AL Maarssen, tel. en fax (0346) 571921
	J.N.W. Voorhoeve, penningmeester, Vreeland
	Mw Drs G. Recter, bibliothecaresse, Bijdorp, Oud Over 8, 3632 VD Loenen a/d Vecht (0294) 234653
Leden	A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis J.H.P. Roeland, Wassenaar
Redactie voor 1996	Drs E. Munnig Schmidt Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht tel. (0294) 231280 fax (0294) 232651
Betalingen	Postbank nr. 513805 t.n.v. Penningmeester Niftarlake te Vreeland

ISBN 90-6550-537-7

Ledenlijst 1995

van het Oudheidkundig Genootschap 'NIFTARLAKE'

Abcoude	
Drs J. Baalbergen	Sandbergstraat 8, 1391 EL
R. Bianchi	Meerzicht 1, 1391 AR
Mw Carasso-Kok	Dr. Koomansstraat 21, 1391 XA
Mr G. van Donkersgoed	Folkert Postlaan 6, 1391 AV
Prof. Dr A.J. Dunning	Angsteloord 63, 1391 ED
Mw J. Elema	Dr. Koomansstraat 1 H, 1391 VZ
Mw B.S.J. Elzinga	Ereprijs 27, 1391 TA
W.J. Engel	Angsteloord 5, 1391 EB
Gemeente Abcoude	Gemeentehuis, 1391 EL
H. de Graaf	Meerweg 19 A, 1391 HG
J. de Groot	Gein Noord 26, 1391 GZ
Historische Kring Baambrugge Abcoude	Folkert Postlaan 1, 1391 AV
J.Th. Kemme	De Tourton Bruynsstraat 3, 1391 EM
W. van ter Meij	Zilverschoon 107, 1391 XS
J.J. Pabon Jr	D. v. Troostwijkstraat 51, 1391 ER
J. van Santen	Heinkuitenhof 14, 1391 TS
Mw E.M. Scholte-Vis	Sandbergstraat 14, 1391 EL
J.B. Schreur	Jan Trouwstraat 4, 1391 TT
Ir D.L.H. Slebos	Leo Dorgelmanstraat 8, 1391 EW
Mw A. den Toom-Naafs	Kievitsheuvel 37, 1391 AP
W.C.C. Trouw	Torenlaan 32, 1391 AM
Mw G.L.J. Uiterwaal-Völker	Kerkplein 14, 1391 GJ
Mw M.A.J. Vreeken-van Brink	D. v. Troostwijkstraat 46, 1391 ET
J.E. Wustenhoff	Koppelland 11, 1391 EV
Aerdenhout	
Mr Ir J.J. Smorenburg	Merellaan 29, 2111 GK
Almelo	
C.J.M. Bak	Horstlaan 76, 7602 AN
Amersfoort	
Rijksdienst Oudheidk. Bodemonderzoek	Kerkstraat 1, 3811 CV
Stichting Museum Flehite	Breestraat 80, 3811 BL
Amstelveen	
J.W.N. van Achterbergh Jr	Amsterdamseweg 270, 1182 HN
J.E. v.d. Dussen	Camera Obscuralaan 103, 1183 JX
Mw M. Fruithof-Matthes	Bos en Vaartlaan 72, 1181 AD
D. Hoen	Westelijk Halfrond 483, 1183 JD
Mw H. Vlot-van Lonkhuyzen	Ferd. Bolweg 89, 1181 XC
Amsterdam	
*Mw D.J.K. Beynes-Heymeyer van Heemstede	Cannenburg 39, 1081 GV
Mw E.G.H. Blauwkuip-Haker	Prinsengracht 1043, 1017 KP

Mw J. Boers	Van Woustraat 44 3h, 1073 LM
Jhr. Ir R.G.M.P.N. Bosch van Drakestein	1e Hugo de Grootstraat 5 II, 1052 KX
L. Deen-van Leeuwen	Keizersgracht 207, 1016 DS
Mw Mr Dr M.A. Dukes-Greup	Beethovenstraat 249, 1077 JE
Drs P.M. Fischer	Hemsterhuisstraat 173, 1065 JZ
Gemeentelijk Archief	Amsteldijk 67, 1074 HZ
*Mr J.H. v.d. Hoek Ostende	B. Wieringerstraat 22, 1013 EB
K. Hoen	Raphaëlstraat 11, 1077 PN
M.M.W. Kasteleyn	Olympiaplein 77, 1077 CR
G. Kemme	Leliegracht 44, 1015 DH
K.F. van Leuven	Minervalaan 71-II, 1077 NS
B. Lubberhuizen	J.W. Brouwerstraat 32, 1071 LK
*P.J. Meertens Instituut	Keizersgracht 569-571, 1071 DR
Mw A.M.J. Oostenbroek-Smilde	Nic. Maesstraat 38 h, 1071 RB
Mw E.G. Pannevis-Lammerts v. Buuren	Minervalaan 84-I, 1077 PK
W.A.C. Reesink	Koninginneweg 40, 1075 CZ
J.R. Ritman	Bloemgracht 19 h, 1016 KB
*Mw Ch. van der Seys	Stadionkade 1 A, 1077 VG
Mw J.C.B. Straatman	Minervalaan 60 II, 1077 PD
J.M. Tor	Egelantiersstraat 10 B, 1015 PL
Universiteitsbibliotheek	Singel 425, 1012 WP
Mw M.M. Welle	Veerstraat 15 I, 1075 SL
C.J.J. Westermann	Prinsengracht 1029 A, 1017 KP
J. Zwaan	Lijzijde 45, 1034 KN
Ankeveen	
Curtevenne Stichting	van Breelaan 9, 1244 PB
Apeldoorn	
Drs R.Th. Schoenmaker	Groene Kijkerweg 1, 7371 GB
Arnhem	
J.E. v.d. Sleesen	Bergstraat 97, 6811 LE
Baambrugge	
H.F. Anger	Pr. Beatrixstraat 13, 1396 KD
M. Blokhuis	Rijksstraatweg 25, 1396 JD
Mw Drs S. Boerdam	Rijksstraatweg 22, 1396 JM
Jhr Mr J.E. v.d. Does de Willebois	Dorpsstraat 23, 1396 KG
Mw M. van Erven Dorens-Vinke	'Valk en Heyning' Rijksstraatweg 147, 1396 JK
Mw E. v.d. Lee	Rijksstraatweg 113, 1396 JH
Mw Drs L.B. Lugt	'Geinwijck' Rijksstraatweg 91, 1396 JG
Mw J.J. Tholenaar-Mannheimer	'Kroonesteijn' Rijksstraatweg 125, 1396 JJ
G.H. van Walbeek	Dorpsstraat 31, 1396 KH
Baarn	
Mw C.E.B. v.d. Arend Schmidt-Oost Indië	Prinses Carolinalaan 2, 3743 JH
Drs P.M. Muller-Witteveen	De Beaufortlaan 4, 3743 DS
België, Brugge	
*Jhr P.H.A. Martini Buijs	Witte Leertouwerstraat 47, 8000

De Bilt	
Mw P.A.L.M. de Wit-van der Grinten	Zorgvliet 29, 3732 EP
Bilthoven	
Mw B. Bleeker-Eeuwens	Soestdijkseweg 95, 3721 AA
A.J. Crucq	Bosuillaan 147, 3722 XJ
Mw L. Quispel-de Langen	Noord Houdringelaan 32, 3722 BR
B. Vermeulen	Rembrandtlaan 93, 3723 BM
Sj. Vrind	Lassuslaan 55, 3723 LH
Mw A.A. Wouters-Mertens zur Borg	Sweelincklaan 69, 3723 JC
Blaricum	
Mw J. Dudok van Heel	Torenlaan 72, 1261 GG
Mw. H.E. Rote-de Raad	Holleweg 11, 1261 BW
Mw M. Verschuyl-Rekbock	Heideweg 4, 1261 GR
W. Zuidervaart	Postbus 135, 1260 AC
Breda	
J.H. Peek	Laan van Liedekerke 28, 4835 CC
Breukelen	
T.C. Akkerman	Straatweg 43, 3621 BH
Mw M. Albers	'Vecht en Hoff', Zandpad 43, 3621 NE
V.B.W. Asfalt	'Vreedenoord'. Straatweg 68, 3621 BR
J. Bakker	Griftenstein 2, 3621 XK
Mw Mr L.G. Baud	Kerkplein 16, 3621 BA
Mw G. Bekker-Jonker	Herenstraat 58, 3621 AR
Ir G.G. v.d. Berg	Straatweg 78, 3621 BR
Mw J.M. Bierman-Polman	Zandpad 82, 3621 NG
J.W.M. de Boer	Willink v. Collenstraat 79, 3621 CL
C.A.M. Brugman	Keizerskroon 18, 3621 RS
J.W. de Bruyn Kops	Zandpad 61, 3621 NG
P.J. Burggraaf	Kerkbrink 26, 3621 BS
Mw A.C. Crietee-Hoogerbeets	Linnaeusdreef 44 A, 3621 XX
Jac. van Dam	Orttswarande 55, 3621 XN
Mr M.W. van Dijk-Witjas	G. v. Nijenrodestraat 90, 3621 GM
Mw Mr P. van Dobbenburgh-Rossberg	Griftenstein 52, 3621 XL
W. Dobber	Zandpad 27, 3621 ND
H.H.J. Doude van Troostwijk	Straatweg 244, 3621 BZ
W.F.E. baron van der Feltz	Stinzenlaan Zuid 201, 3621 TC
P. Funken	Oud Aa 41, 3621 LA
R.T. v.d. Geer	Nassauplein 1, 3621 EA
P.L. van Gent	Zandpad 86, 3621 NG
D.W. Gerwig	Dannestraat 33, 3621 AE
Dr J.W. Gunning	Straatweg 204, 3621 BX
Mw Mr E.A. Haars	Kerkplein 16, 3621 BA
Drs H.C.J. Hendriks	Julianastraat 25, 3621 EG
Hist. Kring Breukelen p/a H. Polderman	Stinzelaan Noord 108, 3621 RK
R.J. Hofman	Zandpad 83, 3621 NG
Mw. L. Hunsucker	Silverstein 80, 3621 PD

Mw H.J. de Jong	Herenstraat 2, 3621 AR
Mw G.J. van Julsingha	Linnaeusdreef 21, 3621 XT
R. Kattenburg	'Oudaen', Zandpad 80, 3621 NG
Mw C.P. Knulst	Vrijheidslaan 81, 3621 HL
Mw A. Koornneef	Keizerskroon 5, 3621 RS
R.G.H.W. Korstjens	Straatweg 111, 3621 BK
M. van Kralingen Jr	Herenstraat 4, 3621 AR
H.K. Lenstra	Kerkbrink 27, 3621 AN
J. Molenkamp	Bisschopswater 27, 3621 WV
J. Molenkamp	Straatweg 79, 3621 BJ
R.W.C. Molenkamp	'Vecht en Dam', Dannegracht 16, 3621 AA
Prof.Dr.Ir R. Plomp	'Vegtvliet', Straatweg 220, 3621 BZ
Jhr.Mr W.H.D. Quarles van Ufford	'Gunterstein', Zandpad 48, 3621 NE
P.V.L. Ritmeester	Straatweg 76, 3621 BR
A. Roosjen	Eendrachtlaan 33, 3621 DD
Mw M.L. van Rijssen-Dingemans	Zandpad 81, 3621 NG
Mw W.J. Schröder-van den Beukel	Keizerskroon 10, 3621 RS
T.N. Simonis	'Klein Vechtvliet', Straatweg 224, 3621 BZ
P.B.A. Smits	Straatweg 101, 3621 BK
Ir W.F. Staargaard	Stinzenlaan 18, 3621 RD
Stichting Openbare Bibliotheek Breukelen	J. Dircksenstraat 20, 3621 CB
Mw A.J. Stilting	Kloosterhof 15, 3621 BE
G.S. Streefland	Zandpad 87, 3621 NG
J.H.Ch. Vegter-Bal	Dannegracht 11, 3621 AA
Mr J.A. Vermeulen	Brouwerij 1, 3621 AD
Mr G. Versluys	Straatweg 61, 3621 BH
*J. Verweij	Mecklenburgstraat 6, 3621 GP
Mw J.C.M. Voormolen-van der Blom	Straatweg 47, 3621 BH
Ir L. Vuyk	p/a Straatweg 236, 3621 BZ
*Mw J. van Zadelhoff-Hortulanus	'Groenevecht', Zandpad 37, 3621 ND
D. van Zijtveld	G. van Nijenrodestraat 56, 3621 GL
Breukeleveen	
Mw J.A.M. Aalberts-Veen	Herenweg 27, 3625 AA
Mw G.C. Geel-Krijgsman	Herenweg 53, 3625 AG
Mw. J.C. Jongkees-van Pernis	Herenweg 97, 3625 AD
M.M. van Kesteren	Herenweg 47A, 3625 AB
Dr J.F.W. Nuboer	Herenweg 59, 3625 AC
Ir F. Roelofsz	Herenweg 109, 3625 AE
Dr P.J. Sinninghe Damsté	Herenweg 89, 3625 AC
A.P.J. Strookman	Herenweg 76, 3625 AH
Bussum	
Mw.Mr E. Barendsen-Polak	Koedijklaan 10, 1406 KZ
Mw J.M.E. Blickman-Lette van Oostvoorne	Koningslaan 51 A, 1406 KG
Mr R.R. Hazewinkel	Nw 's-Gravelandseweg 67, 1406 NC
R.H. Heybroek	Meentweg 63, 1406 KD
Mw A.E. Koch-van de Stadt	Koedijklaan 21, 1406 KX

M. Langelaar	Mecklenburg 52, 1404 BJ
Mw. P.A.C.E. Ooiman-van Aubel	Groot Hertoginnelaan 29, 1405 EB
Mw Y.M.J.A. Wijers-Tripels	Koedijklaan 1a, 1406 KW
Diemen	
Drs K. de Leeuw	Boeier 10, 1113 GJ
Dongen	
*Ir L.B. Wevers	Bolkensteeg 34, 5103 AB
Doorn	
Ir H.J. Doude van Troostwijk	Parklaan 40, 3941 RE
Mw G. v.d. Stoop-Koekoek	v. Galenlaan 12, 3941 VD
Mw A. v.d. Vlugt-De Groot	Park Boswijk App. 588, 3941 AM
Dordrecht	
Mw A.W. de Jong-Vis	Wolwevershaven 11, 3311 AV
Driebergen	
Jhr ir D.L. Six	Hoofdstraat 9 B, 3971 KA
Eindhoven	
Ir J.V. Bruza	Orpheuslaan 53, 5631 BR
Ermelo	
Drs R.Th. Schoenmaker	Anna van Burenlaan 1, 3851 RV
Gouda	
Ver. Oudheidkundige Kring 'Die Goude'	Vlietenburg 32, 2804 WT
's-Graveland	
P. Honig	Spanderswoud 5, 1243 HZ
Bibliotheek Natuurmonumenten	Noordereinde 60, 1243 JJ
's-Gravenhage	
Centraal Bureau voor Genealogie	Prins Willem Alexanderhof 22, 2502 AT
Mw L.J. Doude van Troostwijk	Therèse Schwartzestraat 30, 2597 XJ
Rijksbur. v. Kunsth. Doc.	Postbus 90418, 2509 LK
Ir J.J. Siepman van den Berg	Wassenaarseweg 76, flat 514, 2596 CK
F. Vintges	Hendrinaland 49, 2591 TB
Gronsveld	
Mw M.A.H. Pomerantz-Beks	Rijksweg 4, 6247 AH
Haarlem	
Rijksarchief in Noord Holland	Kleine Houtweg 18, 2012 CH
Haarzuilens	
L.J. Huisinga	Ockhuizerweg 20, 3455 RN
Mw L. Schouten	Ockhuizerweg 16 B, 3455 RW
Heemstede	
Mw C. Lugt	Provincielaan 5/33, 2101 SP
Heeze	
Mw Drs M.C. Huygen	Postbus 1, 5590 AA
Hilversum	
Mr L.J. van Apeldoorn	Rembrandtlaan 9, 1213 BE
Mw C.L.R. Gleichman-Scholtsz	Meikevermeent 3, 1218 HA
Mw H. ten Holt-van Epen	van Brakellaan 24, 1215 PJ
Mw J. Janmaat	Corverslaan 20, 1217 TN

Mw E. Korthals Altes-Kamerling	Bussumergrintweg 38, 1217 BR
T.W. Ploeg	O. Amersfoortseweg 44, 1213 AE
Mw N. Ruiter	Utrechtseweg 54, 1213 TW
Jhr A. Rutgers van Rozenburg	Utrechtseweg 26, 'Beukendael' Flat 48, 1213 TT
Dr W.J. Steyling	Koninginneweg 18, 1217 KZ
Stichting 'Tussen Vecht en Eem'	Van Gelderlaan 74, 1215 SP
Streekarchief v.h. Gooi e.d. Vechtstreek	Postbus 9900, 1201 GM
E. van Tijn	de Bazelstraat 16, 1222 RJ
Houten	
Provinciale Bibliotheek Centrale Utrecht	Onderdoor 160, postbus 650, 3990 DR
Huizen	
F. Renou	Nw. Bussummerweg 83 A, 1272 CE
Z. Schoute	Sloep 52, 1276 CW
Kockengen	
Dr J.A. van Dongen	Wagendijk 12, 3628 EP
G.F.W. Herngreen	Godinweg 2, 3628 BA
Koedijk	
P.J. Prett	Postbus 10, 1830 AA
Kortenhoef	
P.A. Bakker	Moleneind 55, 1241 NJ
Mw T. van Essen-Tiggers	Kortenhoefsedijk 83, 1241 LS
F. Laboyrie	Oostindië 24, 1241 HR
W. Spaan	Kortenhoefsedijk 171, 1241 LZ
Mw M.A. Sprenger	Oranjeweg 34, 1241 XS
Lage Vuursche	
C.M.J.M. Hoek	300 Roedenlaan 4, 3749 AP
Laren	
J.N. Bastert	Brink 8, 1251 KV
Mw C.A.H. Bleekemolen	J. Hamdorfflaan 31, 1251 NL
Mw A.E. Blijdenstein-v. Berckel	Tafelbergweg 15, 1251 AB
Mw J.C.F. Mulders-Baljon	Hein Keverweg 17, 1251 BT
G.N. Verhoef	Mendes da Costalaan 2, 1251 NP
Leersum	
W.R.A. baron van Tuyll van Serooskerken	'De Boskant' 2, 3956 BV
Leiden	
Genootschap Belle van Zuylen	Gerecht 9, 2311 TC
*R.J. Nieuwland	Brahmslaan 257, 2324 AE
Drs J.D. Sparrow	Lange Brug 18, 2311 TL
Mw A. Vroom-van der Leeden	Antonie Duycklaan 2, 2334 CD
Lochem	
Mw H. van Weede-Vaandering	Lange Voren 2, 7241 HS
Loenen a/d Vecht	
H. Bakker	Wallestein 52, 3632 WP
N. Bakker	Oud Over 3, 3632 VA
P.M. Bakker	Wallestein 66, 3632 WR

Mw L.V. Beyer-Hubrecht	Rijksstraatweg 80, 3632 AD
Mw B.J. Blijdenstein-Verkoren	'Nedervecht', Oud Over 86, 3632 VE
Mw De Boer-Berendsen	Vreelandseweg 20, 3632 EP
M.C. Boevée	Hofbergen 52, 3632 WC
Mw E.E.C. Bon-Meyer	Dorpsstraat 10, 3632 AT
M. Bootsma	Hofbergen 42, 3632 WC
Mw E. Bootz-Nieuwenhuys	'Vegtlust', Oud Over 3, 3632 VA
Mw drs F.E. Brouwer	'Ouderhoek', Rijksstraatweg 58, 3632 RE
A. van Dalen Meurs	Dorpsstraat 8, 3632 AT
Drs P.B.M. Deiters	'Vano. Ridderhofs. Mijnden', Mijndensedijk 13, 3632 NT
C. Dierdorp	K. Ottolaan 30, 3632 BW
Mw M.M.Ch. Dijkstra-Dreesmann	Vreelandseweg 24, 3632 ER
J.P. Dullaert	Grutterstraat 12, 3632 EJ
J.D. Ehlhardt	Oud Over 88, 3632 VE
J.T.G. Ernst	Moleneind 4, 3632 DA
Drs J.C. van Essen	Kerkstraat 6, 3632 EL
A. Gelderman	Oud Over 39, 3632 VA
Gemeente Loenen, t.a.v. Gemeentearchief	Postbus 99, 3632 ZS
Mw E. de Geus-Goossen	't Rond 13, 3632 BN
Mw B. Gordijn	'de Glashut', Oud Over 124, 3632 VG
Mw S. Griffioen	Mijndensedijk 27, 3632 NT
W. Grunfeld	Dorpsstraat 98, 3632 AW
Mw R. Vor der Hake-Campfens	Rijksstraatweg 85, 3632 AA
Mw M.S. Harms-van Estrik	Hoflaan 1, 3632 BT
P.M. Hiensch	Westerklip 54, 3632 TG
M.J.P.A. Graaf d'Hollosy	Mijndensedijk 20, 3632 NV
Mw M.A.G. van Iperen	Oud Over 10, 3632 VD
H.J. de Jong	Vreelandseweg 25, 3632 ER
M.C. de Jongh	Rijksstraatweg 90, 3632 AD
Mw G.R.G. Kaldewaay-Wilschut	Rijksstraatweg 173, 3632 AC
P.J. Kastelein	'Middelhof', Rijksstraatweg 96, 3632 AD
Mw. R.T. Knol-Smit	Graaf Janlaan 2, 3632 CB
Drs G.J. Koelemey	't Rond 9, 3632 BN
D.P. Koets	Wallenstein 55, 3632 WP
J. de Koning	Vreelandseweg 7, 3632 EP
Mw W. van Kralingen-Niekerk	Rijksstraatweg 130, 3632 AG
C.J. de Kruyter	Kickestein 77, 3632 WK
W.F. Kuijper	Kon. Julianaweg 22, 3622 EE
L. Kusters	't Rond 1, 3632 BN
Drs A. Ledeboer	Dorpsstraat 4, 3632 AT
J. Leicher	Oud Over 120, 3632 VC
Mw F.M. Luxwolda	Oud Over 18, 3632 VD
Drs J. v.d. Meulen	Vreelandseweg 8, 3632 EP
C.P.G. Molenkamp	'Leeuwen Dijk', Dorpstraat 69, 3632 AS
Drs E. Munnig Schmidt	'Nieuwerhoek', Rijksstraatweg 78, 3632 AD

C.W. van Nie	Driehovenlaan 38, 3632 BL
Mw W.M.J. Nooteboom-Bonarius	'Vegtlust', Oud Over 3, 3632 VA
Mw Drs H.H. Pijzel-Dommisse	Dorpsstraat 28, 3632 AT
Drs W.M. v.d. Poel	Rijksstraatweg 81 A, 3632 AA
Jhr J.H.J.M. v.d. Poll	Oud Over 146, 3632 VG
M.J.B. Popma	Oud Over 48, 3632 VD
Mw Drs G. Recter	'Bij Dorp', Oud Over 8, 3632 VD
Drs A.H.J. Risseeuw	'Warande', Oud Over 168, 3632 VH
Mr P.J. Rogaar	Oud Over 59, 3632 VB
M.W.H. Sänger	Spinnerie 13, 3632 FT
Mw E. van Schijndel-Goemans	Vreelandseweg t.o. 5, 3632 EP
Mw A. Schras	Torenstraat 1, 3632 EK
Mw Drs K.A.L. Schuckink Kool-Oudendal	Rijksstraatweg 70, 3632 ZR
Mw Mr A.A. Schwartz	Oud Over 93 A, 3632 VC
Dr P.J. Sondaar	Oud Over 33 A, 3632 VA
Mw A.A. Sondaar-Dobbelman	Postbus 2, 3632 ZR
R.E. Spee	Vreelandseweg 1, 3632 EP
Mw A. Sprenger-den Uijl	Ter Beekhof 7 B, 3632 BK
Mw A.A. Steffens	Oud Over 41, 3621VA
Stichting Culturele Raad Loenen, p/a J.Th.M. van der Linden	Wallenstein 26, 3632 WN
Stichting Openbare Bibliotheek	Postbus 47, 3632 ZR
Mw A.G. Stolp	Oud Over 93, 3632 VC
Jhr Mr J.P.E. Teding van Berkhout	Oud Over 1, 3632 VA
Terra Nova Beheer	Oud Over 154 A, 3632 VH
C.J.M. Thijssen	't Rond 7, 3632 BN
Mw G. Thijs-Mantel	Rijksstraatweg 75, 3632 AA
A.M. Thole	Grutterstraat 11, 3632 EJ
E. Timmers	Vreelandseweg 18, 3632 EP
W.G. Tober	Brugstraat 10, 3632 EH
G.C.J. Tukker	Hoefijzer 108, 3632 WD
Mw E. Vesseur-Murck Jansen	'Vegtlust', Oud Over 3, App. 5, 3632 VA
Mw G.M.J. Voorbij	'Vegtlust' Oud Over 3, 3632 VA
Drs S.G. de Vries	Dorpsstraat 40, 3632 AV
Mr A. Vrij	't Rond 5, 3632 BN
A.R. van Well	Hofbergen 34, 3632 WC
Mw H.L.M. Wennink	Doude v. Troostwijkplein 7, 3632 BC
P.B. Westerhuis	Dorpsstraat 53 A, 3632 AR
Prof.Dr H.C. Zanen	Vreelandseweg 23, 3632 ER
Loenersloot	
Mr Z.M.F. Dingemans	'Geynzicht', Rijksstraatweg 206, 3634 AN
Drs F. Drost	P.N. Kruijswijkstraat 8, 3634 AZ
H.J. van der Meij	Stichtsestraat 5, 3634 AR
Mw M.F.M. barones van Nagell-Martini Buys	Kasteel Loenersloot, 3634 AC
Mw S. Verster	Hollandstraat 19, 3634 AS
Mw E.C.M. Wieling-De Ryck van der Gracht	P.N. Kruiswijkstraat 1, 3634 AX

Loosdrecht

H. Aalberts	Rembrandtlaan 1, 1231 AR
Mw P.M. Bijl-Lazoe	Breukeleveense Meentje 10a, 1231 LM
F.L. Boers	Nw. Loosdrechtsedijk 232 LG 1231
J.G. Boeschoten	Oud Loosdrechtsedijk 284, 1231 MK
Th. Burggraaf	Veendijk 4, 1231 PB
Hist. Kring Loosdrecht p/a L.H.F. Welter	Postbus 11, 1231 AA
Dr H. van Marken Lichtenbeld	Nieuw Loosdrechtsedijk 285, 1231 KW
Mw A.J. Visscher	Rembrandtlaan 8, 1231 AC
J.M.L. Trouw	v.d. Helstlaan 5, 1231 AL
W. ter Veld	Nieuw Loosdrechtsedijk 302, 1231 LJ

Maarssen

Mw W.J.R. Baardman-Dusseldorp	Boomstede 686, 3608 BT
D. van Barneveld	Schippersgracht 15, 3603 BC
Mr W. Beerman	Zandweg 33, 3601 AE
J.H.W. van Bemmel	Kuyperstraat 29, 3601 VE
G.J. v.d. Berg	'Cromwijck', Zandpad 42, 3601 NA
Mw J.D. v.d. Berg-van Cleeff	Wilhelminaweg 1 A, 3603 CR
Mw W.E.E. Bernt-Scheffer	Straatweg 3, 3604 BN
Bibliotheek Maarssen	Harmonieplein 2, 3603 BM
Mw G.J.M. Bierling-Berg	Klokjeslaan 4, 3601 HE
Mw A. Bink-van der Steen	Lange Gracht 13, 3601 AH
J.P. Boelens	Reigerskamp 171, 3607 HJ
A. Bohnenn	'Vechtoever', Diependaalsedijk 33, 3601 GJ
W.M. Bos	J. v. Galenstraat 32, 3601 HW
M.L.C.C. Braakman	Straatweg 14, 3604 BB
Ir R.A. Brzesowsky	Reigerskamp 382, 3607 HW
Drs S.W.G. de Clercq	'Harteveld', Straatweg 17, 3603 CV
Mw A.C. Cosijn-Gouda	Straatweg 17 B, 3603 CV
A.R.A. Croiset van Uchelen	v. Houtenstraat 16, 3601 XJ
Mw M. van Dam-Smallenbroek	Langegracht 30, 3601 AJ
Mw E.H.Th.M. barones van Dedem-von Martels	Zandweg 45, 3601 AE
H.J. Dollekamp	J. Catsstraat 17, 3601 SJ
Mw E.H. DuCroo Kampmeinert	Zandpad 14, 3601 AN
Mw mr M.B. Geeris-Vehmeijer	'Ganzenhoef', Zandpad 29, 3601 NA
A.J. Gelderblom	'Hazenburg', Binnenweg 60, 3603 AG
Gemeente Maarssen	Diependaalsedijk, 3601 GL
Dr Ir A. Graveland	Diependaalsedijk 84, 3601 GM
S. Haisma	Stationsweg 5, 3603 ED
Mw C.A.A. Hamminga	Duivenkamp 753, 3607 VE
R. Hamminga	Duivenkamp 753 A, 3607 VE
D.J. Hamoen	Wilhelminaweg 9, 3603 CR
M. van Heijningen	'Bolenstein', Bolensteinseweg 3, 3603 CP
Historische Kring Maarssen	Postbus 90, 3600 AB

Mr Z.O.H.M. baron van Hövell tot Westerflier	'Huis ten Bosch', Zandweg 44, 3601 AE
Mw J.H.M. Kamp-Schweers	'Mariënhof', Diependaalsedijk 52, 3601 GL
P. van Kerkvoort	Zogweteringlaan 17, 3601 JJ
C.H. Knaake	Fazantenkamp 721, 3607 DS
S. Komdeur	Straatweg 162 A, 3603 CS
J. Kraayenhagen	Julianaweg 19, 3603 AP
Mw M. Kraneveld-Lokker	Zandweg 34, 3601 AE
C.M.L. Kruisheer-Brunt	Herengracht 16, 3601 AM
Drs J.K.J. Kuiper	'Vechtestein', Zandweg 1, 3602 AC
C.H. ter Laan-Dingemans	Herengracht 6, 3601 AL
Prof.Dr J.T. Lambers	Zandpad 22, 3601 AN
J.C. de Lang	Machinekade 9, 3601 AR
J.J.C. Louet Feisser	Binnenweg 39, 3603 AE
Dr A.P. Messer	Kerkweg 9, 3603 CL
Mw J.M. Nijhoff	Langegracht 33, 3601 AJ
Mw J. Onnes-van der Noordaa	W. Barendszlaan 19, 3603 GM
C.G.J. v.d. Oosten	Buitenweg 253, 3602 XB
R. Pfeiffer	Treubstraat 18, 3601 BX
J. Plas	'Leeuwenvecht', Straatweg 23, 3603 CV
C.J. Rijsterborgh	Parkweg 41, 3603 AB
Prof.Dr A. van Rossum	'Leeuwenburg', Zandpad 24, 3601 NA
E. van Rossum	W. Barendszlaan 1, 3603 GM
Mw J.G. Roukema-v.d. Berg	Mich. A. de Ruyterstraat 94, 3601 TH
Mw G. Ruys	Kerkweg 41, 3603 CL
Mw K. Scholten-Kloosterman	'De Vecht', Herengracht 7, 3601 AL
P.J.G. van Schonevelt	Hondiusstraat 60, 3602 PJ
T. Schumacher	Zwanenkamp 1251, 3607 NW
Mw L. Schwartz	Herengracht 22, 3601 AM
A.F. Smorenburg	Kuyperstraat 27, 3601 VE
Mw H. Stooker-Menges	Kennedylaan 28, 3601 VG
St. Openbare Bibliotheek Maarssenbroek	Bisonspoor 1161, 3605 KV
R. Taal	Rooyaardslaan 10, 3601 HA
J.H. van Tongeren	Duivenkamp 851, 3607 WG
Y. Visser	Kuijperstraat 17, 3601 VE
R. van Vredendaal	Emmaweg 43, 3603 AL
E. Vriesinga	Diependaalsedijk 78, 3601 GM
D. v.d. Wal	Zandpad 30, 3601 NA
Mw C. Waller-Gunning	Herengracht 8, 3601 AL
Mw M. Weck	Dr. Ariënslaan 136, 3601 GE
Dr H.B.A. Welle	Maire Hofstedelaan 12, 3601 BR
Mw P. Westenburg-de Groot	Kerkweg 23, 3603 CL
B.G. Wiegeraad	Lelystraat 20, 3601 BV
B.B. v.d. Woude	'Vredenhoef', Straatweg 33, 3603 CW
Drs H. de Zoeten	C. de Houtmanlaan 9, 3603 GE

De Meern	
Hist. Ver. Vleuten-De Meern-Haarzuilens	Meerndijk 62, 3454 HT
Mijdrecht	
W. Bos	Botdrager 8, 3641 LA
Mw M.W. v.d. Gronde-Visser	Midrethstraat 4, 3641 CD
Mw N. Ronday-van der Stap	Hoofdweg 6, 3641 PS
Naarden	
J.F. Dudok van Heel	Valkeveenselaan 56 A, 1411 GT
Mw D. Rutgers van Rozenburg-Hartung	Rijksweg 46, 1412 BB
Mr A.J.W. van Westrop	Thierensweg 19, 1411 EW
Nederhorst den Berg	
J.F.A. Baar	Kerkstraat 6, 1394 CX
Prof.Dr D.P. Blok	Ankeveensepad 7, 1394 GW
F.H.B. Cladder	Hinderdam 18, 1394 JB
Mw Prof.Dr E.N.C. van Damme	Hinderdam 15, 1394 JB
A. Eitjes	Lange Wetering 27, 1394 KD
J.L. Jonker	'Nederhorst', Slotlaan 4, 1394 BK
Prof.Dr J. Joosse	Hinderdam 15, 1374 JB
Dr Ir H. Spekreijse	Voorstraat 11, 1394 CS
A.A.A. Vendrig	Dammerweg 111, 1394 GT
W. Zweers	Reeweg 2 A, 1394 JD
Nieuwer ter Aa	
Mw K. ten Brink	Laantje 2, 3626 AN
Nieuwersluis	
J.J. Beelen	'Sluys Nae', Zandpad 18, 3631 NK
J.C. Braun	'Over Holland', Rijksstraatweg 14, 3631 AC
R.E.J. Bus	'Weerestein', Zandpad 29, 3631 NL
Mw L.L. Haurer-Doude van Troostwijk	Rijksstraatweg 20, 3631 AC
J.C.T. van Hoeven	Rijksstraatweg 62, 3631 AB
Drs W.F.J. Kels	Mijndensedijk 86, 3631 NR
P.T. Lakeman	Zandpad 18 3631 NK
A.J.A.M. Lisman	'Vreeden Hoff', Rijksstraatweg 53, 3631 AB
C.M. Oostveen	Rijksstraatweg 35, 3631 AA
Mw I. Rot	Zandpad 19, 3631 NK
Mr Drs H.W.G. van Schaik	Mijndensedijk 60, 3631 NP
Mw L. Simons-Smit	Mijndensedijk 62, 3631 NP
J.H. Stefels	'Rupelmonde', Rijksstraatweg 24, 3631 AC
Mw I. Teijema	Mijndensedijk 29, 3631 NN
P.R.E.J.A. Woltering	Stationsweg 3, 3631 AJ
Nieuwkoop	
Mw A.A. van den Most-de Ridder	Weissenbruchlaan 22, 2421 GL
Nigtevecht	
J.W. Brouwer	Vreelandseweg 72, 1393 PG
Mr Th. van Hilst	Petersburg 30, 1393 PT
C. Kootstra	Dorpsstraat 142, 1393 NL
J.W. v.d. Linden	'Zwaanwijck', Klompweg 58, 1393 PM

P.N. Pikaar	Dorpsstraat 130, 1393 NK
Drs E.F.L. Stubbé	Dorpsstraat 20, 1393 NH
Oisterwijk	
H.C.M. Hoppenbrouwers	Klompven 10, 5062 AH
Oud Zuilen	
H.O. Barneveld	Vechtzijde 1, 3611 AM
Ir A.M. Bunjes	Groeneweg 1, 3611 AT
G. van Heusden	Laan van Zuilenveld 54, 3611 AJ
Mr J.G. van Rossum du Chattel	Dorpsstraat 52, 3611 AG
P. Thoenes	'Swaenenvecht', Dorpsstraat 16, 3611 AE
Rhenen	
Mr T.T.M.H. Bijleveld	Utrechtsestraatweg 45, 3911 TW
Rijsbergen NB	
Mw. E. Kalkman-Klep	Vinkenbosch, Overasebaan 22, 4891 RG
Schoorl	
M. Mol	Duinweg 65, 1871 AD
Soest	
S.P. baron Bentinck	Vosseveldlaan 56, 3768 GN
Tienhoven	
Mw L.N. Beets-van Houten	Nieuweweg 2, 3612 NR
W.T. de Boer	Laan van Niftarlake 22, 3612 BS
A. Hogenhout	Nieuweweg 5, 3612 AR
Mw C.D. de Jong-Mesker	Laan van Niftarlake 30, 3612 BT
Mr P.M. van der Laan	Veenkade 16, 3601 CH
M. Remijnse	Heuvellaan 10, 3612 BA
Th. Schouten	Looydijk 81, 3612 BE
Uithoorn	
Mw E. Schreuder-de Muinck Keizer	Tesselschadelaan 17, 1422 HZ
Utrecht	
Mr D.A.N. Bartels	Museumlaan 2, 3581 HK
Mw A.M. Biegelaar-Boogaerdt	Koningslaan 98, 3583 GR
Centraal Museum t.a.v. de heer Koot	Agnietenstraat 1, 3512 XA
Centrale Bibliotheek Prov. Utrecht	Postbus 80300, 3508 TM
Mw M.D.M. Deenstra-Sturkenboom	Emmalaan 1, 3581 HL
Gemeente Archief	A. Numankade 199, 3572 KW
Gemeente Bibliotheek	Postbus 80, 3500 AB
Mw J.H. de Graaf	Bemuurde Weerd oz 76 bis, 3514 AN
Mw C.E. Hefting-Beerendonk	Emmalaan 3, 3581 HL
Historische Vereniging Utrecht (Drs J. Baars)	Gerard Doulaan 12, 3583 NM
Ir G.J. Jonker	Troosterlaan 24, 3571 NM
Mw.Drs M.C. van Oudheusden	Havikstraat 12, 3514 TP
Prof.Ir W.J. Petri	Emmalaan 4 A, 3581 HR
Dr E.B.J. Postma	Stadionlaan 57, 3583 RD
J.P. Prevoo	Fien de la Marlaan 77, 3584 ZW
Provinciale VVV Utrecht	Beneluxlaan 6, 3527 HT

Mw G.M. Rosenberg-Zegers	Sophocleslaan 7, 3584 AS
Rijksarchief	A. Numankade 201, 3572 KW
Mw E.Ch. van Sandick-Doude van Troostwijk	Wilhelminapark 12 A, 3581 NC
Mw A.J. v.d. Slikke	Emmalaan 4 A, 3581 HR
Stichting Stichtse Geschiedenis	Mariaplaats 23, 3511 LK
Stichting de Utrechtse Molens	Mariaplaats 23, 3511 LK
Federatie Stichts Cultureel Erfgoed	Mariaplaats 23, 3511 LK
Universiteitsbibliotheek	Wittevrouwenstraat 7-11, 3512 GS
Vereniging Oud Utrecht, t.a.v. drs J. Baars	G. Doustraat 12, 3583 SE
Vereniging Vrienden Kerk Oud-Zuilen	Bogotadreef 7, 3563 GP
Mw Drs C.C.S. Wilmer	Takstraat 1, 3572 HZ
Veenendaal	
Jhr Mr A.R. Clifford Kocq van Breugel	Landjuweel 22, 3905 PG
Venray	
Mw B. Wijnen	Kiosk 70, 5802 NS
Vinkeveen	
Prof.Dr L. Mur	Demmerik 21, 3645 AE
Vogelenzang	
G. Koopman	Vogelenzangseweg 41 A, 2114 BB
Voorburg	
Ir H.G. de Cock	Badhuislaan 4, 2273 AA
Voorschoten	
H.M. v.d. Horn	Vondelstraat 16, 2251 KH
Vreeland	
Mw M. Aalderink-van Groen	Klapstraat 21, 3633 BH
Mw G. Beelaerts van Blokland-Kalff	'Vreedenhorst', Bergseweg 18, 3633 AK
E.J. Bink	Boslaan 21, 3633 VZ
J. Boerstra	Nigtevechtseweg 10, 3633 XS
Mw E.E. Brandes-de Lestrieux Hendrichs	Voorstraat 7, 3633 BA
W.J.J. Broex	De Vliet 18, 3633 EL
F.H. Bruna	Nigtevechtseweg 196, 3633 XX
M. Cornelissen-Bosman	Boterweg 38, 3633 ER
Mw H.W.B. van Dranen-Aleven	Otto van Schonauwenstraat 1, 3633 CP
Mr J.E. Goldhoorn	Singel 10, 3633 CR
Mw H.C. Greevelink-Swaving	Voorstraat 18, 3633 BB
Mw M.H. Happee	De Vliet 8, 3633 EL
S. Joosten	Sluisje 12, 3633 AC
J. Kohnstamm	Voorstraat 16, 3633 BB
Mw J. Kok-Boekschoten	Voorstraat 9, 3633 BA
Mw O. Lodeizen	Voorstraat 22, 3633 BB
Mr J.A.H. Olde Loohuis	Boterweg 44, 3633 ER
Restaurant Hotel 'De Nederlanden'	Duinkerken 3, 3633 EM
E. Roosegaarde Bisschop	Duinkerken 12, 3633 EN
Mw W. Sandberg	A. Lambertskade 4, 3633 VX
Mw A.Th. Schot-Dolman	Kerkplein 4, 3633 BG
Drs C. Schuurman	Voorstraat 6, 3633 BA

Mw M. Smit Sibinga	'Vreedenhoek' Ruiterstraat 13, 3633 AV
Mw H. Smit-Houpst	Raadhuislaan 15, 3633 AP
E. graaf Schimmelpenninck	Voorstraat 5, 3633 BA
Studiegroep Vreeland 'Vroeger en nu'	Postbus 2, 3633 ZT
J.Chr. van Uchelen	Boterweg 8, 3633 ER
Drs C. Verhaar	Fl.v.Boekhorststraat 5, 3633 CN
Mw A.M.G. Vlam-Voorhoeve	A. Lambertskade 5, 3633 VX
*J.N.W. Voorhoeve	Boslaan 4, 3633 VZ
J.H. Vrij	Vredelantstraat 71, 3633 EB
D.R. Wijnschenk	Duinkerken 11, 3633 EM
Mw H.J. Winkel	Voorstraat 17, 3633 BB
Waalre	
Mw A. Krijgsman-Spoor	Hoge Duinlaan 18, 5582 KG
Wassenaar	
*J.H.P. Roeland	Postbus 599, 2240 AM
Weesp	
J. van Baars	Dammerweg 5, 1385 HT
Mw H.J. Bodisco Massink-Jongejans	Dammerweg 5 A, 1383 HT
C. Draijer	Fijnvandraatlaan 5, 1381 ES
Gemeente Museum Weesp	Nieuwstraat 41, 1382 VV
Mw H.M. Gerschtanowitz-Pauw	Horn 23, 1381 GZ
H. Kok	Utrechtseweg 25, 1381 GR
J.J.M. Koks	Horn 3, 1381 GX
A.J. Nipius	Jan Campertplein 53, 1382 SV
Openbare Bibliotheek	Postbus 5146, 1380 GC
F.G. van Reijen	Zeeburgstraat 37, 1382 BM
A. Stork	Utrechtseweg 59, 1381 GT
A. Zondergeld	Herensingel 162, 1382 VV
Mw Drs A.J. Zondergeld-Hamer	Herensingel 162, 1382 VV
Werkhoven	
J. de Langen	Beverweertseweg 1 A, 3985 RD
Wilnis	
H.W. van Soest	Dorpstraat 59, 3648 AG
Mw G.J. van Staveren	Dr Mees ten Oeverlaan 17, 3648 XA
Woerden	
J.C.M. van Capel	'Rijnoord', Oostdam 12, 3441 EN
G.J. Wesseling	Gebr. v. Eyckstraat 4, 3443 VG
Zeist	
Rijksdienst voor de Monumentenzorg	Broederplein 41, 3703 CD
Mw Drs J.T. Swaab-Barneveld	Griffensteynseplein 10, 3703 BG
P.L. de Vries	Bachlaan 81, 3706 BW
Zoelen	
*Mr R. Barendsen	Kasteel 'Soelen', 4011 EN
Zutphen	
Mr J.A. Alleman	Halterstraat 20, 7201 MX

Zwolle

H.W. Schouwenaar	Boomkensdiep 13, 8032 XZ

Zwitserland

A.H.R. Hoogezand	Chalet Ariane, Waldegg, CH-3802

* = lid voor het leven

NB. Van verschillende zijden is het Genootschap verzocht een lidmaatschap voor het leven in te stellen. Het bestuur heeft gemeend aan dit verzoek te kunnen voldoen en opent de mogelijkheid daartoe. De volgende regel is daarvoor uitgewerkt: voor leden jonger dan zestig jaar bedraagt de eenmalige contributie *f* 500,– en voor ouderen *f* 400,–. Inmiddels hebben enige leden hun lidmaatschap op deze wijze voor het leven bestendigd. Voor hun naam staat *.

Concept Staat van baten en lasten 1995 Oudheidkundig Genootschap Niftarlake

Baten		
Contributies		ƒ13.530, –
Excursies en lezingen		17.272, –
Verkoop jaarboekjes		25, –
Rente op rekeningen		1.502, –
Diversen		38, –
	Totaal	ƒ32.367, –
Lasten		
Excursies, lezingen & recepties		ƒ18.129, –
Secretariaat & Ledenadministratie		3.860, –
Jaarboek		7.824, –
Donaties		1.348, –
Bibliotheek		305, –
Diversen		222, –
Saldo	plus	679, –
	Totaal	ƒ32.367, –

Vreeland, 9 mei 1996

De penningmeester,
J.N.W. Voorhoeve

Jaaroverzicht 1995

Uw Niftarlakechroniqueur is het een genoegen verslag te leggen van het afgelopen jaar daar hij met vreugde vast stelt dat het weer gepunctueerd was door interessante evenementen. Hulde aan de commissie, die zich reeds zo veel jaren met succes inzet voor een de leden aansprekend programma.
Indien U, waarde lezer, even ingenomen bent met hun resultaat doet U ons dan het genoegen en bengt U dat onder de aandacht van een mogelijk nieuw lid. Het bestuur streeft naar een ledenaantal van 550 en daar zit het met 538 iets onder.
De Nieuwjaarsreceptie op kasteel Oudaen was een mooi begin, niet het minst dank zij de gastvrijheid van de heer en mevrouw Kattenburg. Dat was op 7 januari.
Een twintigtal leden deed mee met het lezen onder de deskundige leiding van Dr. M. Hoffman van de *Methamorphosen* van Ovidius. Deze zich op het huis Nieuwerhoek afspelende cursus mag zich al jaren verheugen in een niet aflatende belangstelling. De cursus is verspreid over acht middagen in de winter en evenveel in het najaar.
De collectie Six te Amsterdam trok op 26 januari weer een aantal belangstellende bezoekers.
In de heer Saaltink bleek de evenementencommissie een uitstekende spreker aangetrokken te hebben, die op 15 februari een door zeer velen gewaardeerde lezing hield over kuipplanten. Een licht gevoel van jalouzie maakte zich meester van het gezelschap bij het zien van de fraaie exemplaren in sprekers tuin.
Op 13 maart organiseerde het Genootschap een bus naar de Kunst- en Antiekbeurs welke jaarlijks in het MECC-gebouw te Maastricht gehouden wordt. Voor vele deelnemers was het de eerste maal dat men met deze hoog gekwalificeerde beurs kennis maakte. Drs. Catherina ter Laan gebruikte de twee uur durende tocht voor een interessante inleiding op de expositie van oude kunst uit Bazel, die door de beurs naar Maastricht was gehaald.
Het meer nabije Utrecht trok toch ook een aantal wandelende leden, die onder de deskundige leiding van mevrouw Van den Bergh en mevrouw Trouw op 28 maart de vele middeleeuwse gebouwen en buurten ontdekten.
Dé bouwkundige exponent van onze Gouden Eeuw is Jacob van Campen, zowel architect als schilder, die samen met Constantijn Huygens, secretaris van stadhouder Frederik Hendrik, het classicisme in Nederland introduceerde. Drie van zijn leerlingen-medewerkers: Pieter Post, Philips Vingboons en Arent van 's-Gravesande droegen zijn ideeën verder uit en gaven er ieder een eigen

gezicht aan. Professor Koen Ottenheym behandelde op zijn bekende vlotte wijze Van Campens bouwkundige merites en drs. Q. Buvelot zijn schilderkunst op 25 april op slot Zuylen.
De jaarvergadering op 10 mei in De Nederlanden te Vreeland werd als steeds voorafgegaan door een voortreffelijk diner waaraan 35 leden aanzaten. De na de vergadering vertoonde film over de tweede wereldoorlog in de Vechtstreek bleek niet het verwachte niveau te hebben.
Na de mooie warme zomer verliep de jaarexcursie naar Groningen op de laatste dag van september in een wat natter klimaat. In de Menkemaborg, een 17e-eeuws juweel ten noorden van de stad, trof de aangename wijze waarop men het huis als ware het bewoond ingericht heeft. Ook de borg Verhildersum heeft die huiselijke sfeer. In het schathuis daarvan werd de lunch geserveerd. Na het kerkje te Wehe werd de romaanse stoere kerk van Stedum bewonderd met daarin een praalgraf van de hand van Rombout Verhulst. Inderdaad "ça vaut le détour". Andermaal was het Catharina ter Laan die de deelnemers geestelijk rijp maakte voor hetgeen zou komen.
Tja, de lezing over kleur op historische gebouwen op 19 oktober op slot Zuylen. Met de mantel der liefde bedekken.
Daarentegen, wat een heerlijk enthousiast verhaal van Ruud Spruit over 400 jaar VOC die 14e november, al weer op slot Zuylen. Hij is directeur van het Westfries Museum in Hoorn doch reist de hele wereld rond om de Nederlandse aanwezigheid in den vreemde in voorbije eeuwen vast te leggen. Wij zullen hem nog eens vragen.
Tenslotte, maar zeker niet de minste, de lezing door Reinier Baarsen over zijn tentoonstelling in het Rijksmuseum met "De lelijke tijd" als provocerende titel. Zijn gehoor maakte hij geïnteresseerd daarvoor door op de achtergronden van de verschillende stijlen en stijlvermengingen te wijzen. Alle aanwezigen zullen in de wintertijd zeker naar Amsterdam gegaan zijn om het allemaal zelf te zien.
Zo was het voor de evenementencommissie een jaar om met enige trots op terug te zien. Hulde aan het secretariaat voor speciaal de jaarexcursie en voor al het werk dat de evenementen meebrengen. In deze hulde dient ook de penningmeester betrokken te worden, die naast het vele administratieve werk ook moet puzzelen wie voor wat geld overmaakt. Mevrouw Munnig Schmidt bracht de meeste ideeën aan en verdient aller lof.

Loenen 1996 De voorzitter

Kasteel Cronenburgh, een poging tot visualisering

In het artikel over dit kasteel in het *Jaarboekje* van 1993, blz. 60 t/m 66, werden een aantal niet eerder gepubliceerde afbeeldingen daarvan opgenomen. Sindsdien is er nog een tekening gevonden, die een aardig licht werpt op het kasteel in de periode tussen de partiële verwoesting en de verbouw tot buitenplaats, afb. 1. De copiegravure in spiegelbeeld, afb. 2, komt uit Frankrijk waar de heldendaden van het Franse leger in de Nederlanden uiteraard zichtbaar gemaakt moesten worden. De grote zware ronde toren hadden de Fransen laten springen, hetgeen zeer grondig gebeurd moet zijn want er is geen muurwerk meer op de tekening te onderscheiden.
Bovengenoemd artikel deed enthousiasme voor een reconstructie ontvlammen bij de architect Leo Vuijk uit Breukelen, welke wij de lezer niet willen onthouden. Hij tekende aan de hand van de verschillende afbeeldingen een plattegrond met vier aanzichten. Op basis daarvan modelleerden zijn zoon en hij een kleine kartonnen maquette, afb. 3, welke op de Open Monumentendag 1994 in het gemeentehuis te Loenen te zien was.

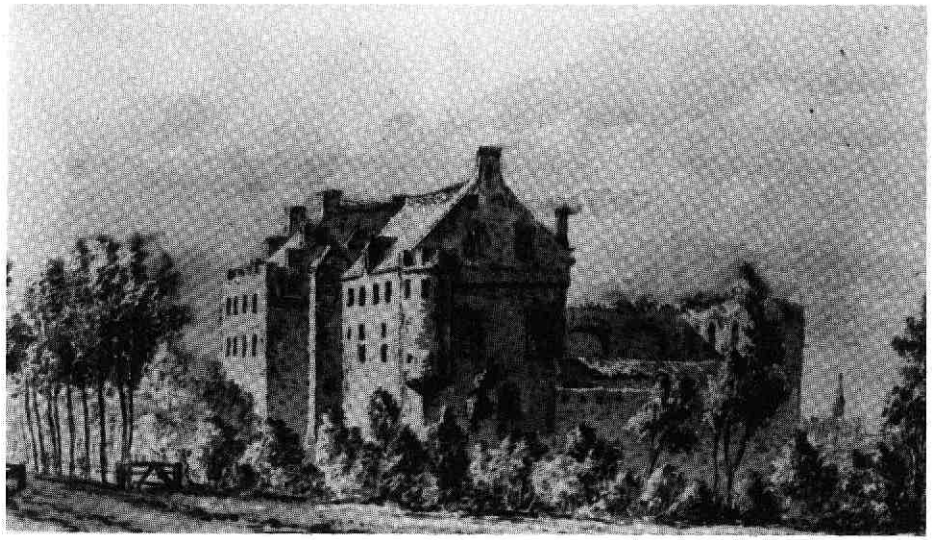

Afb. 1. Kasteel Cronenburgh met rechts op de achtergrond de kerk van Loenen en links de weg van Nieuwersluis naar Loenen, door A. Rademaker, ca. 1685, in sepia (Museum voor Schone Kunsten, Brussel, coll. Degre 2977).

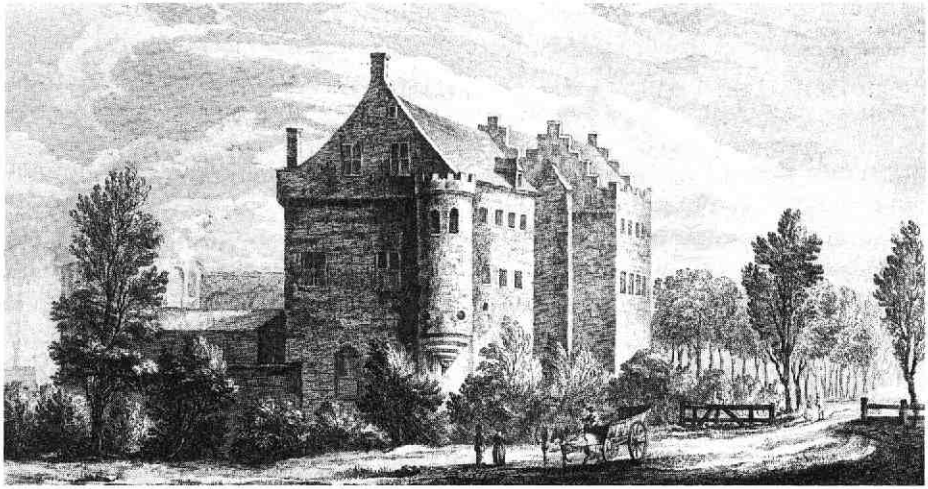

Afb. 2. Kasteel Cronenburgh in spiegelbeeld gegraveerd voor Markies de Vilette, maréchal général des logis de la Cavalerie, Colonel de Dragons door M. Demonchy met afb. 1. als voorbeeld (coll. auteur).

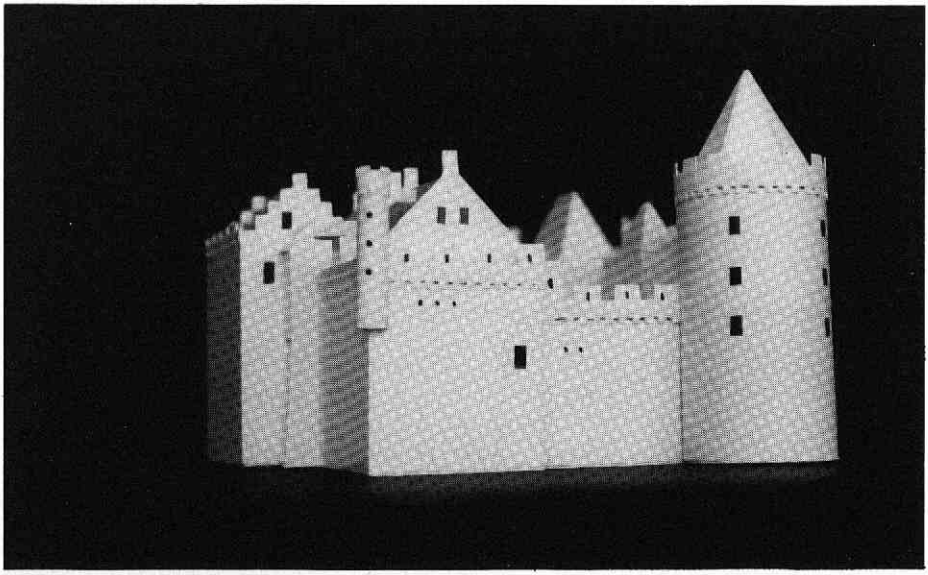

Afb. 3. Maquette van kasteel Cronenburgh gemaakt door vader en zoon Leo en Rutger Vuyk ter gelegenheid van de Open Monumentendag 1994 naar aanleiding van het artikel in het Jaarboek Niftarlake 1993 over het kasteel. Afmetingen ca. 20 × 20 cm. De foto toont de reconstructie van de zuidgevel.

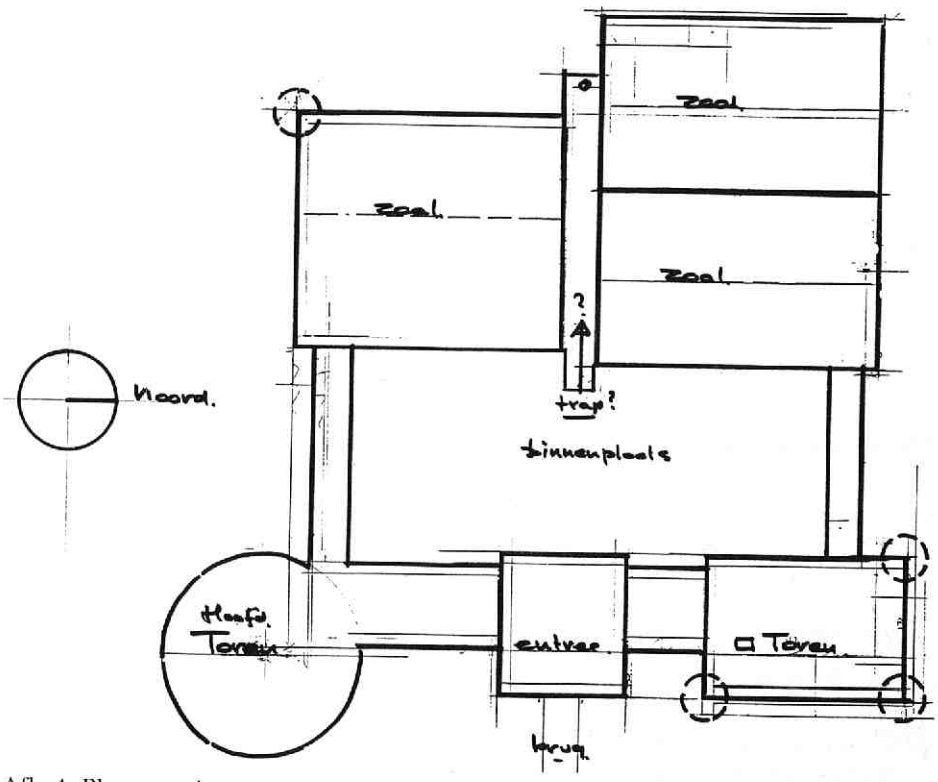

Afb. 4. Plattegrond.

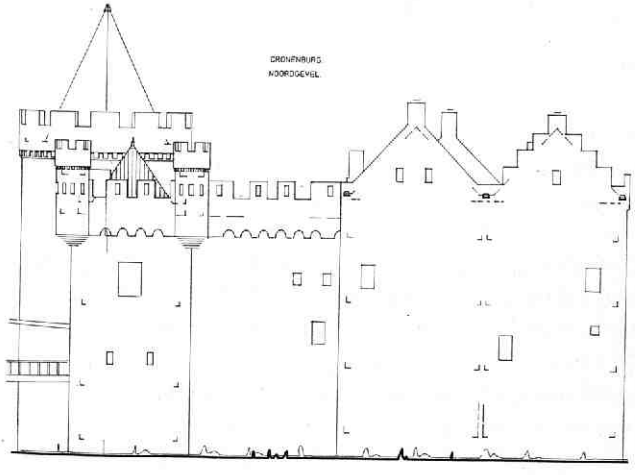

Afb. 5. Noordgevel.

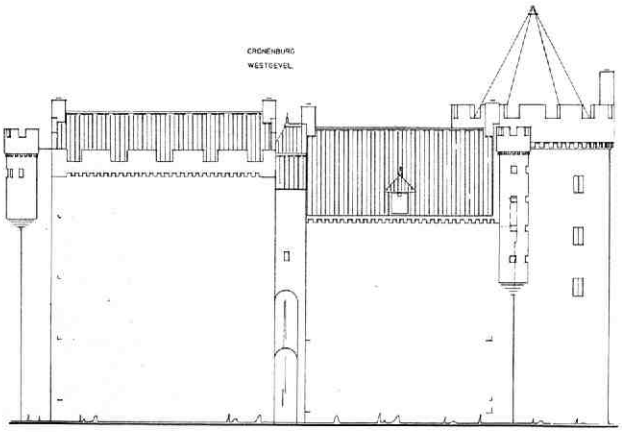

Afb. 6. Westgevel. Het hangtorentje op de zuidwesthoek zal in 1672 tot de helft ingekort zijn.

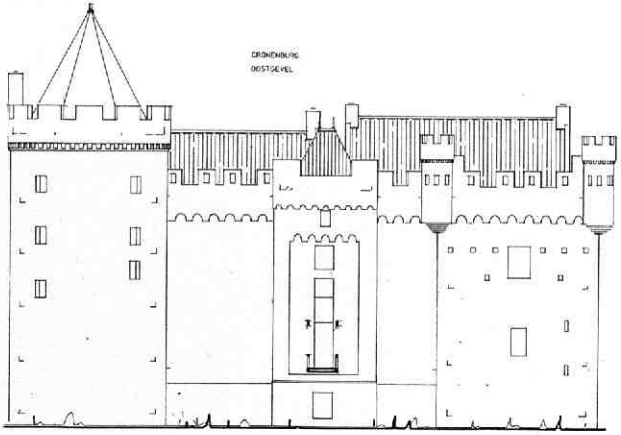

Afb. 7. Oostgevel.

De afbeeldingen 4, 5, 6 en 7 tonen de plattegrond, de noord-, de oost- en de westgevel. In de westgevel zijn geen vensters getekend daar de aanwijzingen daarvoor te summier waren. Het hangtorentje aan de zuidwestzijde is waarschijnlijk bij de belegering in 1672 beschadigd en ongeveer gehalveerd (zie afb. 3, Jb. '93, en afb. 1).
Afbeelding 1, Jb '93, is in kleur opgenomen in het bijzonder fraai uitgegeven nieuwe kastelenboek Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht blz. XXVI nr. 39 (doch spiegelbeeldig).
Op blz. 269 t/m 273 wordt het kasteel en de bewoningsgeschiedenis behandeld, waarbij gegevens uit een groot aantal bronnen bijeengebracht zijn.

Loenen 1996 E. Munnig Schmidt

VREEDENHOFF EUREKA!

Opvallend is het dat van vele oude bouwwerken, vooral van die welke nog uit vorige eeuwen stammen, onbekend gebleven is wie het ontwerp leverde en het komt nog minder vaak voor dat er namen genoemd kunnen worden van ambachtslieden en (eventueel) kunstenaars die zulke bouwwerken tot stand brachten.
De buitenhuizen en het zogenaamde bijwerk als koetshuizen prieëlen en inrijhekken die langs de Vecht werden opgetrokken vormen daarop beslist geen uitzondering. Slechts zelden, zoals bij de huizen Vegtvliet te Breukelen en Gansenhoef te Maarssen, weten we met zekerheid de naam van een bouwmeester.

Het ontwerp van het huis VreedenHoff bij Nieuwersluis wordt vanwege enkele uiterlijke kenmerken sinds enige jaren toegeschreven aan de 18e-eeuwse Amsterdamse bouwmeester Jean Coulon (1678-1760), maar echt bewijs daarvoor bestaat (nog) niet.
Dat er zelfs geen enkel vermoeden van bestond wie de tekenaar van het indrukwekkende 18e-eeuwse smeedijzeren inrijhek van deze buitenplaats was noch aan welke smid men het werk met enige grond zou kunnen toeschrijven is voor de bewoner van VreedenHoff jaren lang een stimulans geweest om daarnaar te zoeken. Het resultaat van dat speuren is nu dat hij tenslotte op 16 augustus 1995 in ieder geval de naam van de smid aan de vergetelheid mocht ontrukken.

Niet alleen de naam van deze ambachtsman maar ook die van anderen die rond het midden van de 18e eeuw aan de buitenplaats werkten kwamen daarbij aan het licht uit de verleden jaar terug gevonden boekhouding van Pieter Trip (1724-1786), de bouwheer van huis VreedenHoff.
Deze Amsterdammer, die de buitenplaats in 1749 kocht uit de nalatenschap van de grote Amsterdamse koopman Andries Pels, hield vanaf 1746 zijn inkomsten en uitgaven nauwkeurig bij in een kasboek dat, samen met een journaal en grootboek, behouden bleef. Hij liet het toen aanwezige huis afbreken en het nog bestaande even verderop bouwen.
Toen Pieter Trip in 1786 overleed viel het grootste deel van zijn nalatenschap toe aan nichtje Geertruid (1763-1793), het enige kleinkind van Pieters vader die nog twee zonen en een dochter had.
In haar geboortejaar was de vader van Geertruid op 29-jarige leeftijd overleden. Haar moeder Jacoba Elisabeth van Strijen hertrouwde vier jaar later met Carel George graaf van Wassenaer Obdam, heer van Twickel. Via Geertruid bleek

nu een belangrijk deel van de administratie van oom Pieter in het omvangrijke huisarchief van het landgoed Twickel bij Delden bewaard te zijn. Het bevat een schat aan informatie o.a. over VreedenHoff's inrijhek en het door Trip gerealiseerde landhuis waarvan de 1e steen op 30 juli 1749 is gelegd.

Kon in het artikel "Toegangshekken in de Vechtstreek" (zie Jaarboekje 1994) niet vermeld worden wie o.a. het grote inrijhek van VreedenHoff leverde, uit genoemde administratie weten we nu dat dit de Amsterdamse meester smid Gijsbert van Dijk was. Hij werd op 17 maart 1723 gedoopt in de Zuiderkerk te Amsterdam als zoon van Hendrik van Dijk en Maria van Aelst. Zijn vader was smid en ook zijn zoon Hendrik zou dit beroep gaan uitoefenen. Gijsbert woonde het grootste deel van zijn leven in de Laurierstraat bij de Prinsengracht te Amsterdam.

Uit o.a. het grootboek van Pieter Trip is op te maken dat Gijsbert van Dijk tussen 2 februari 1752 en 5 october 1753 in termijnen te samen *f* 12.309,– ontving voor het door hem vervaardigde grote inrijhek.
Daarnaast weten we nu ook uit de boeken dat Trip aan Van Dijk reeds op 10 juli 1751 "Voor een ijser Hek gemaakt om de Com op VreedenHoff" *f* 1151,– betaalde. Zowel de "Com" als dit "ijser Hek" is niet meer op de buitenplaats aan te treffen maar wel "t Kleyne ijsere Hek" waarvoor onze smid in 1754 *f* 439,– incasseerde. Dit hek kreeg tegenover het grote hek, aan de andere zijde van de rijweg, een plaats en verschafte toegang tot de overplaats. Sinds 1919 staat het schuin aan de overzijde van de weg op de dam even voorbij de koepel.
Twee jaar eerder presenteerde Gijsbert ook een rekening van *f* 1430,– "Voor 't hek op de balcon" dat nog in volle glorie daar dienst doet. Tezamen met *f* 627,– "Voor Pijlaeren en Leuning etc." (de gietijzeren balusters en leuningen van het grote inrijhek) ontving Van Dijk in totaal *f* 15.956,– voor zijn werk op VreedenHoff.

Niet vergeten mag worden er hier aan te herinneren dat zijn naam reeds in het artikel in het vorige jaarboekje staat genoemd als maker van een hek te Gouda (zie blz. 25).
Waarom dit werkstuk door hem voluit gesigneerd en gedateerd is en daarentegen geen van zijn hekwerken op VreedenHoff blijft een mysterie.

Op 10 februari 1753 schrijft Pieter Trip dat hij aan de Amsterdamse steenhouwer François Absiel (1696-1754) *f* 2086,– betaalde "Voor 2 blaauwe Steene pilasters" ten behoeve van het grote inrijhek. Dit bedrag meegeteld weten we nu dat, buiten de kosten van het leggen van de gemetselde dam in de sloot, ruim

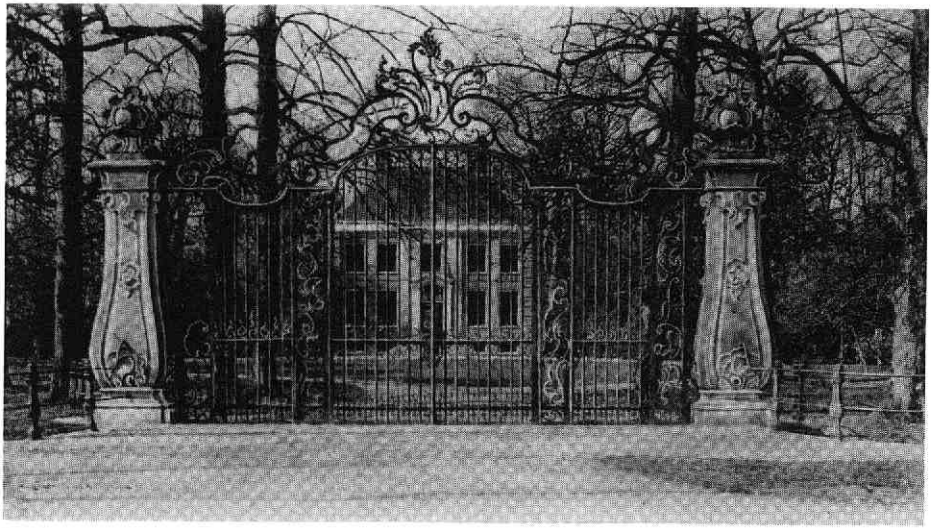

De buitenplaats VreedenHoff te Nieuwersluis ca 1900. Het huis heeft hier nog de vroeg-19e-eeuwse raamindeling (prentbriefkaart coll. A.J.A.M. Lisman).

f 15.000,– werd uitgegeven voor deze riante toegang tot de buitenplaats. Een zeer aanzienlijke som als men bedenkt dat Trip in 1749 voor het gehele buiten *f* 17.368,– betaalde aan de erven Pels.

"Voor marmersteen", vermoedelijk worden hiermee de marmeren vloerplaten van 1 ½ x 3 meter ieder op de gang van de hoofdverdieping bedoeld, ontving Absiel *f* 3605,– wat ook niet mis was. Van François Absiel is bekend dat hij o.m. voor Jean Coulon, de vermoedelijke bouwmeester van het huis VreedenHoff, te Amsterdam werkte.

Timmerman Gerrit van der Paau incasseerde tussen 12 juli 1749 en 21 februari 1754 in termijnen het opzienbarend hoge bedrag van totaal *f* 40.336,–. Daarvan was *f* 25.000,– "wegens het aangenomen werk" en de overige betalingen voor bijkomende werkzaamheden zoals *f* 1190,– "Voor 1 nieuwe Schutting".

Voor hen die op de hoogte zijn van de historie van de grote kerk van Loenen aan de Vecht heeft de naam Gerrit van der Paau een vertrouwde klank. In 1745 bracht een Loenense timmerman met die naam de toen steeds verder scheefzakkende 56 m hoge toren van deze kerk door vernuftige ingrepen tot staan en werd daarvoor met eerbewijzen overladen.

Dat we hier te maken hebben met een en dezelfde persoon wordt zeker niet uitgesloten.

Ook niet te versmaden was de som van *f* 17.753,– die een zekere Jan Spruijtenburg in totaal van Pieter Trip ontving in de jaren 1750 tot en met 1753. Vermoedelijk deed hij vooral grond- en waterwerk op de plaats. Voor niet omschreven aangenomen werk van in totaal *f* 13.000,– werd de laatste termijn op 15 juni 1751 aan hem uitgekeerd, terwijl hij reeds op 12 mei van dat jaar "Voor opmaeken van de oude Slooten en bezette met zooden" *f* 913,– had ontvangen en in 1752 en 1753 "Voor boomen" respectievelijk *f* 319,– en *f* 119,– kreeg.

Jacobus van den Hoet ontving tussen 1750 en 1753 o.a. "Voor metselen en materialen op de hofstede enz.", "Voor een Nieuwe Muur" (van de moestuin?) en "Voor de Steenen voet van 't Speelhuys bij de Vegt" te samen *f* 4422,–. In 1765 kreeg hij voor "de Nieuwe Stal" *f* 2000,– en tenslotte in 1767 nog eens *f* 9000,– "Gezamenlijk met Gerrit Suydhoek (timmerman) voor het Nieuwe Tuijnmanshuijs". Gerrit Suydhoek heeft ook met Van den Hoet aan "de Nieuwe Stal" gewerkt en Pieter Trip betaalde ook hem daarvoor *f* 2000,–.

Inmiddels weten we uit historisch onderzoek dat de naam Jacobus van den Hoet sinds 1752 eveneens verbonden is aan het metselwerk van huis Beek en Hoff, het huidige gemeentehuis te Loenen aan de Vecht.

Het schilderwerk van het nieuwe buitenhuis werd in 1751 en 1752 uitgevoerd door Hendrik van Stijgeren samen met het bedrijf van de weduwe Jan van Stijgeren. Het kostte in totaal *f* 3885,–, terwijl Hilke Rijns in 1751 "Voor spiegel glasen" *f* 448,– ontving.

In 1750 ging *f* 2425,– naar Matheus Boendermaaker "Voor steentegels", *f* 126,– naar de firma Wed. Jan Erkelens voor "Suderlandsche koolen" en in totaal *f* 300,– "Voor Schulpen" naar Arij Hazenbroek en Dirk Spruijtenburg. Twee jaar later kon de Wed. van der Valk "voor IJzerwerk" *f* 254,– tegemoet zien en François Schaapman in 1753 *f* 65,– "Voor 2 Metaele Klokken".

Van deze bronzen luidklokken is er nog een op het dak van huis VreedenHoff aan te treffen die als randschrift "Soli Deo Gloria 1753" draagt.

Bijna een evengrote openbaring als het vinden van de naam van de smid van de smeedijzeren hekwerken op VreedenHoff is het aantreffen van de volgende personen in Pieter Trip's boekhouding.

Op 4 october 1750 en 23 septembr 1752 ontving de Amsterdamse meester beeldhouwer Jan de Ruyter in totaal *f* 956,– "Voor gesnede versch." Het was reeds bekend dat hij in 1752 beeldhouwwerk in hout voor het stadsjacht van Amsterdam vervaardigde en in 1754 en 1756 schilderijlijsten sneed voor de burgemeesterskamer in het Amsterdamse stadhuis.
Op VreedenHoff zal o.a. het fraaie in Lodewijk XV stijl uitgevoerde snijwerk van de trappen, op de deuren en in de tuinkamer van hem afkomstig zijn.

Achter de datum 29 juni 1751 werd in het kasboek opgetekend "Aan Jacobus Bollina voor Joannes Bistoli p- resto van *f* 900,– voor stucadoorswerk op VreedenHoff *f* 400,–. Nog aan Idem voor gemaekte Beelden en stucadoorswerk op VreedenHoff volgens Rekening *f* 200,–".

Hiermee is komen vast te staan van wiens hand o.a. het fraaie stucwerk van wanden en plafonds en aan de schoorsteenboezem in de zaal is.

Helaas is op VreedenHoff geen werk meer aan te treffen van de behangselschilder Asuerus Remmers die op 8 april 1752 *f* 647,– uitbetaald kreeg "Voor behangsels tot 2 kamers". Deze wandbeschilderingen, die zich rondom in de kamers rechts op de beletage bevonden, zijn bij restauratie van het huis in 1907 verwijderd.
Van de grootste kamer (de zaal) is slechts een eenvoudig fototje bekend waarop iets van Remmers werk te zien is. Van de kleinere kamer echter kon 15 jaar geleden o.a. in kleur een serie (ontwerp?) tekeningen teruggevonden worden die "Chineese landschappen" laten zien.

Tijdens het doorbladeren van het kasboek kwamen twee losse velletjes papier tevoorschijn met aantekeningen die hier van belang zijn.
Op het kleinste staat boven een reeks van onder elkaar geschreven data met daarachter bedragen: "Ontvangen van de Hoog Welgeb. Heer De Hr Pieter Trip weegens het Nieuwe Werk".
Vergeleken met de data en de bedragen in o.a. het kasboek is dit hoogstwaarschijnlijk een overzicht van de hand van de timmerman Gerrit van der Paau.

Het andere blad, in hetzelfde handschrift, geeft bovenaan te lezen "Notitie van hetgeen betaald is voor Steenkalk, Kalk, Sandt en Steen en verder hetgeen daartoe vereijst tot het Nieuwe Werk gebouwd voor de Hoog Ed Welgeb: Heer Pieter Trip op de Plaats VreedenHoff bij Loenen als volgt: begint met het jaar 1749".
Na deze aanhef volgen onder elkaar zevenentwintig vermeldingen die o.a. een aardig inzicht geven in wat een en ander in die tijd kostte. Zo staat er ondermeer:

"betaalt voor 11 boeken Sand Samen ƒ40,–"
"betaalt 30 Hoed Steenkalk en 110 Ton Semend met op Lossen Samen ƒ646,–"
"bet: voor 48 Ton Schulp Kalk met Lossen ƒ238,–"
"bet: voor Plijsteren en Schulpen Samen ƒ44,–"
"bet: aan Jan Gorizwel voor 37000 gouwse Steen met op Lossen Samen ƒ103,–"
"bet: aan Van der Schroeff voor geleverde Pannen volgens Quit. ƒ155,–"
"komt nog voor geleverd IJserwerk van Slooten cniere en Spijkers Same ƒ996,–"
"voor 't leeveren van het Houd Samen ƒ8896,–"
"voor 't Arbijsloon te Samen ƒ6216,–".

Uit de boeken blijkt verder dat door Pieter Trip tussen 1750 en 1766 nog tot een totaal bedrag van ƒ18.443,– is betaald voor bouwkundige werkzaamheden aan zijn buitenplaats, maar achter de diverse bedragen staat helaas niet geschreven wie precies deze ontvingen.

Op 12 augustus 1755 deed hij een toch wel bijzondere aankoop. Hij betaalde toen aan Nicolaas Nosse ƒ1487,– "voor gekogte beelde en goederen te Ankeveen voor de Hofsteede VreedenHoff".

Met de "gekogte beelde" kunnen heel goed de "vijf tuinbeelden op peedestallen" bedoeld zijn waarvoor 81 jaar later, om precies te zijn tijdens een veiling in augustus 1836, het hoogste bod van ƒ80,– van "Blijleven uit Amsterdam" kwam.

In 1751 (13 mei) kocht Pieter Trip te Amsterdam het huis "op de Keijsergraft aen de zuydzyde bij de Vyselstraad daar nu of van ouds de Valk boven op de gevel staad of gestaan heeft". Niet om zelf te bewonen, hij beschikte daarvoor samen met zijn broer Lucas over het fraaie huis Heerengracht 539, maar als geldbelegging.
Tijdens de bouw van zijn buitenhuis liet hij aan dit grachtenpand verschillende herstellingen en verfraaiingen uitvoeren door een tiental ambachtslieden waarvan er vier eveneens op VreedenHoff werkzaam waren. Het betreft hier François Absiel de steenhouwer die een marmeren schoorsteenmantel leverde, stucadoor Jacobus Bollina "voor 't maken van de binnenkamer", meester smid Gijsbert van Dijk, zonder nadere vermelding, en Asuerus Remmers "Voor kamer behangsels".
Vergeleken met VreedenHoff ontvingen de ambachtslieden hier te samen een bescheiden som.
VreedenHoff is voor Pieter Trip een kostbare aangelegenheid geworden. Uit de boekhouding is op te maken dat hij tot het jaar 1767, inclusief het bedrag van

aankoop, in totaal *f* 143.869,– aan de buitenplaats besteedde, een gigantisch bedrag in die tijd.

Toen hij in 1786 op zijn zomerhuis bij Nieuwersluis was overleden volgde de Amsterdammer Mr Hendrik Nicolaas Tonis (1750-1821) hem op als bewoner nadat deze er (slechts) *f* 25.500,– voor betaald had aan de erven.

Of die volgende bewoner van VreedenHoff geïnteresseerd was in de hierboven genoemde data, namen en bedragen weten we niet. Wel is dat bekend van de huidige bewoner.
Het terugvinden van deze gegevens is voor hem een drijfveer om te blijven zoeken naar antwoord op de vele nog openstaande vragen met betrekking tot de historie van deze zo boeiende buitenplaats.

VreedenHoff, maart 1996 A.J.A.M. Lisman.

Bronnen

Dudok van Heel, S.A.C., Wybrand Hendriks en de behangselmakers Remmers (Amstelodamum, maandblad 1972).
Elias, Johan E., De vroedschap van Amsterdam dl II (1905).
Fischer, P.M., Over het huis Herengracht 495 te Amsterdam in Amstelodamum, maandblad 1971.
Haverkate e.a. Jan., Twickel bewoond en bewaard (1993).
Linde, Dr. S. van der., 1000 jaar dorpsleven aan de Vecht (1954).
Lisman, A.J.A.M., Het inrijhek van VreedenHoff (Jb. Niftarlake 1977).
Idem, Toegangshekken in de Vechtstreek (Jb Niftarlake 1994).
Loosjes, Mr A., Zuid Holland in beeld dl. II, blz. 181 (z.j.).
Meischke e.a., Prof. Dr. Ir. R., Huizen in Nederland deel Amsterdam (1995).
Munnig Schmidt e.a., E., Beek en Hoff, in dit jaarboek blz. 32. Idem, en Lisman, A.J.A.M., Plaatsen aan de Vecht en de Angstel (3e uitgave 1993).
Twickel, Huisarchief., Inventaris Aanverwanten familie van Wassenaer nr. 1046, 1048 en 1049.
VreedenHoff, Huisarchief.

Met hartelijke dank aan de heren Mr. H. van den Hoek Ostende en Drs. P.M. Fischer voor ontvangen gegevens betreffende Gijsbert van Dijk, François Absiel en Jan de Ruyter.

Beek en Hoff*

Het onlangs als gemeentehuis in gebruik genomen buitenplaatsje Beek en Hoff heeft een lange geschiedenis.

17e eeuw

Reeds in 1652 is de naam van de eigenaar van de grond waarop de buitenplaats werd gesticht in de archieven te vinden. Cornelis Dirksz Schaap is zijn naam, die in dat jaar de "huysing en de henniptuyn, beplant jegenwoordig met hennip" kocht van Cornelis Nijden. Op de kaart van Loenen uit ca. 1650 is op de plek waar later de buitenplaats lag een huis getekend met bomen (boomgaard?) erachter, afb. 1. Het goed zou een eeuw lang in de familie blijven.

Stichter van de buitenplaats "Limburg"

Zijn dochter Neeltje trouwde met Jan Abrahamszn van Limburg(h) en bracht het bezit als erfenis mee. Hun zoon Cornelis (1654-1706) is waarschijnlijk degeen, die het terrein herschiep in het kleine lusthof, dat op de kaart van Loenen van 1726 aangegeven staat als toebehorend aan de weduwe Van Limburgh, afb. 2. Deze weduwe was Gouda Willink (1655-1733), die in tweede echt met Cornelis van Limburgh was getrouwd. Alleen uit haar eerste huwelijk met Jasper van Gent had zij een dochter Gouda (1675-1699), die met Jacob van Beeck (1670/1-1745) in het huwelijksbootje stapte. Uit hun verbintenis resulteerde een dochter Cornelia Gouda van Beeck (1696-1716), die haar achterneef Pieter Pietersz van Beeck (1695-1718) tot echtgenoot verkoos. Beiden stierven voordat zij nageslacht hadden kunnen verwekken.
Opmerkelijk genoeg bezat de vader van Pieter Pietersz van Beeck sr. aan het Gein een buitenplaats, die hij Beeck en Hoff had gedoopt, een voorbeeld dat zijn neef Jacob aan de Vecht zou navolgen.

Grootmoeder Gouda van Limburgh-Willink overleefde dus zowel haar kind als haar kleindochter. Haar schoonzoon Jacob van Beeck (I) kreeg echter uit zijn tweede huwelijk, met haar nicht Hildegonda Willink (1681-1718) een zoon Jacob (II) (1718-1795) zodat er uiteindelijk toch een erfgenaam was.

"Beek en Hoff"

Jacob van Beeck (I) erfde de buitenplaats in 1733 van zijn schoonmoeder en zal die omgedoopt hebben in Beeck en Hoff. Dat oude namen een taai leven

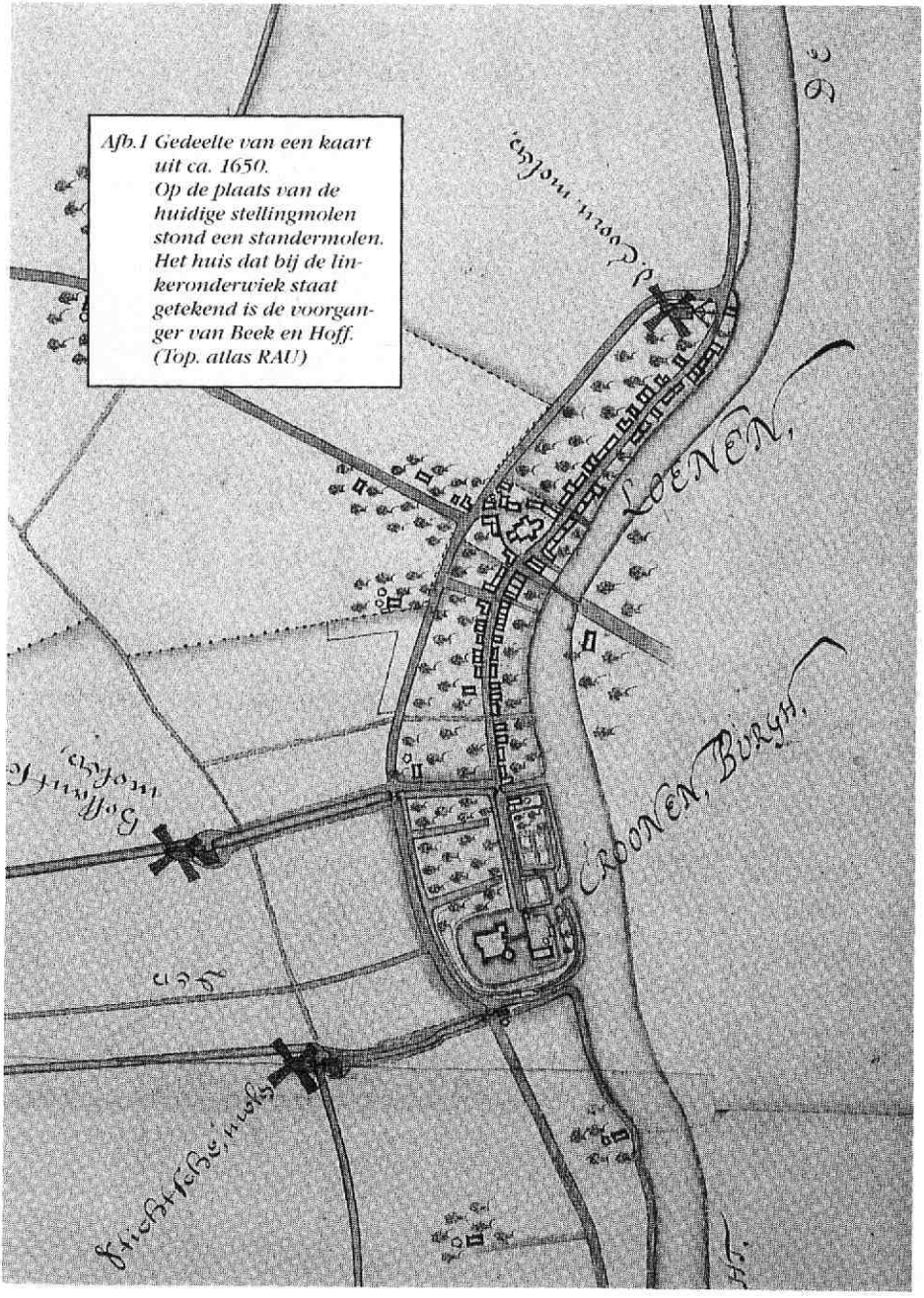

Afb.1 Gedeelte van een kaart uit ca. 1650. Op de plaats van de huidige stellingmolen stond een standermolen. Het huis dat bij de linkeronderwiek staat getekend is de voorganger van Beek en Hoff. (Top. atlas RAU)

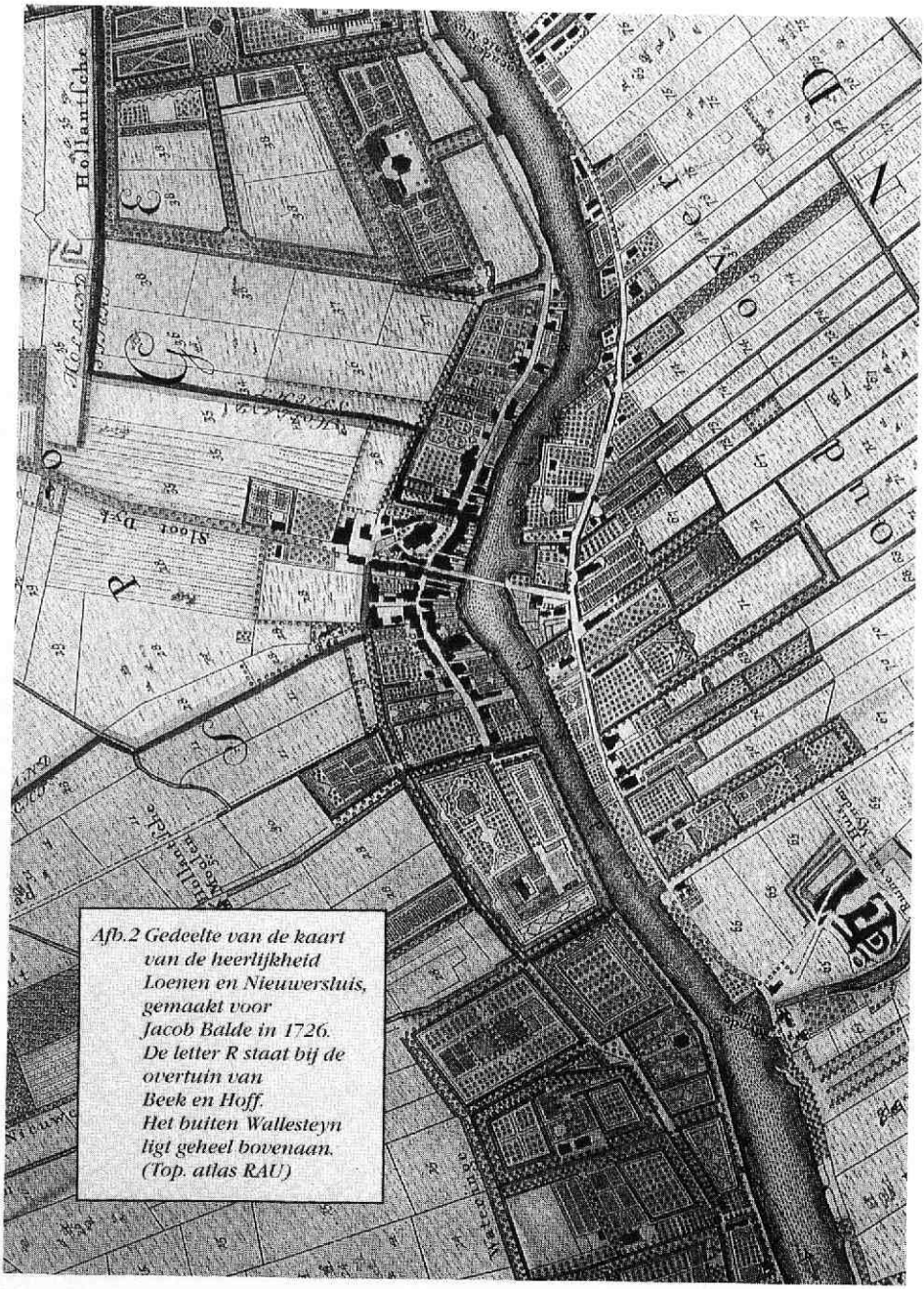

Afb.2 Gedeelte van de kaart van de heerlijkheid Loenen en Nieuwersluis, gemaakt voor Jacob Balde in 1726. De letter R staat bij de overtuin van Beek en Hoff. Het buiten Wallesteyn ligt geheel bovenaan. (Top. atlas RAU)

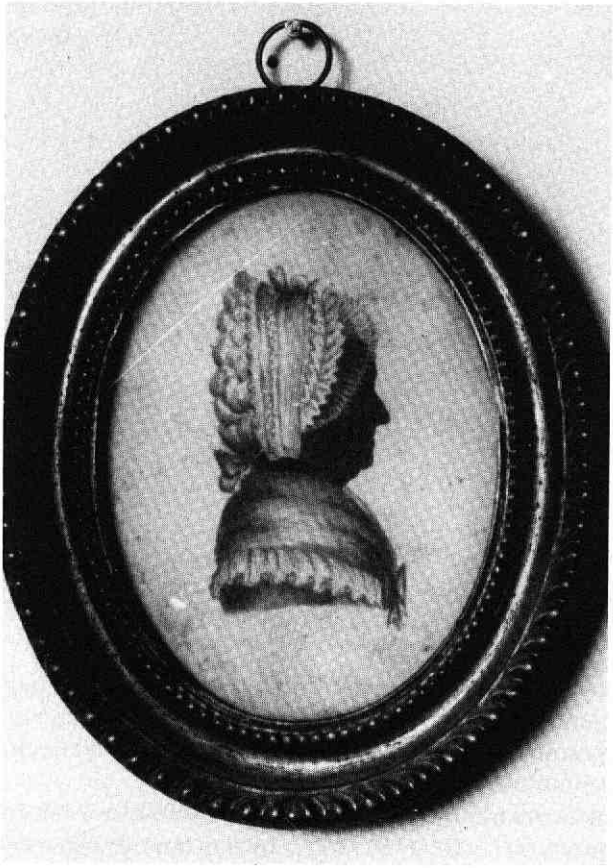

Afb. 3. Mevrouw N.G. Kieft Balde-Smissaert, 25 jaar lang Vrouwe van Loenen en Cronenburg van 1770-1795 (foto Iconografisch Bureau).

leiden mag afgeleid worden uit het feit dat ruim 60 jaar later in de verkoopacte in 1795 de naam Limburg nog voorkomt.
In 1745 overleed vader Jacob van Beeck en liet het buiten na aan zijn zoon. Die hield de plaats nog een zestal jaren aan totdat hij deze overdeed aan IJsbrand Kieft Balde (1716-1770), telg van de zeer vermogende Amsterdamse bankiersfamilie Balde en gehuwd met Nicola Geertrui Smissaert (1724-1795), afb. 3. Hij had de naam van zijn moeder bij zijn achternaam gevoegd.

Heerlijkheid Loenen

Een jaar later kocht hij voor *f* 5000,– de heerlijkheid van Loenen en Nieuwersluis uit de nalatenschap van zijn broer Jan die deze van hun vader Jan sr geërfd had. Bicker Raye noemt Jan sr. in zijn dagboek de rijkste man van Am-

sterdam. Diens broer Jacob Balde had de heerlijkheid in 1726 overgenomen van Dirk Fiool hetgeen de aanleiding was voor de vervaardiging van de fraaie en nauwkeurige kaart van Loenen door Covens en Mortier te Amsterdam. Deze hangt op het gemeentehuis.
IJsbrand vond waarschijnlijk dat hij in het dorp waar hij ambachtsheer was ook een buitenplaats met allure moest hebben en hij liet het oude huis afbreken en vervangen door het nog bestaande drie ramen brede pand op een vrijwel vierkant grondstuk. Meester metselaar Jacobus van den Hoet kreeg de opdracht voor de bouw in Juni 1752. Het is aannemelijk dat hij ook het ontwerp voor het huis, dat drie haardsteden kreeg, leverde: drie verwarmde vertrekken inclusief de keuken. Van den Hoet werkte in die jaren ook aan het huis VreedenHoff te Nieuwersluis.
De familie zou er slechts enkele zomers doorbrengen want in 1754 verwierf IJsbrand het Slot met de heerlijkheid Cronenburg, die hij van de graaf van Moens kocht voor *f* 160.000,– (noot 1).
Daarmee was hij de machtigste man in Loenen geworden met het grootste grondbezit en het recht de lagere rechtspraak uit te oefenen.
Buitendien erfde hij van zijn vader de grote buitenplaats Wallesteyn waarvan het imposante hek als stille getuige nog aan de Vreelandseweg staat, afb. 4. Op de hekpilaren zijn de wapens te zien van IJsbrand Kieft Balde en zijn echtgenote.
Nog niet tevreden met het uitgebreide bezit verwierf hij het buiten Rijzicht aan de Slootdijk en de boerderijen Huis te Velde en Cortemade. "Het Wapen van Cronenburg", de oude uitspanning waar nu Tupperware zijn kantoor in heeft, was het rechthuis van de gelijknamige heerlijkheid.
Na hun verhuizing naar slot Cronenburg verhuurden de Kieft Baldes Beek en Hoff. In Amsterdam bewoonden zij het huis Herengracht 506, dat zijn grootvader, buskruitfabrikant IJsbrand Kieft in 1685 had laten bouwen. Het huis staat er nu nog.

Groot en Klein Beek en Hoff

Tijdens de volgende 60 jaar is op zeker moment het plaatsje gesplitst in een Groot en een Klein Beek en Hoff, die apart verhuurd werden.

In 1795 overleed mevrouw Kieft Balde-Smissaert en besloten haar kinderen het bezit in Loenen te liquideren. Groot Beek en Hoff bleek gehuurd te zijn door Christiaan van Eeghen, lid van de bekende fa. P & C van Eeghen, succesvolle doopsgezinde Amsterdamse kooplieden. Hij betaalde er *f* 600,– 's jaars voor; Klein Beek en Hoff werd door Nicolaas Petjes bewoond, die daarvoor jaarlijks *f* 230,– moest neertellen.

Afb. 4. De hekpilaren van de verdwenen buitenplaats Wallesteyn met links het wapen van IJ. Kieft Balde en rechts dat van N.G. Smissaert, zijn vrouw. Vreelandseweg 23 te Loenen (archief Munnig Schmidt).

Van Eeghen

Mevrouw Cornelia van Eeghen-de Clercq, de moeder van Christiaan, besloot tot aankoop over te gaan, haar zoon bleef dus huren. Zij verwierf geheel Beek en Hoff voor *f* 12.600,–. Het oppervlak bedroeg een morgen, ca. 8000 m². De koepel aan de Vecht, twee steigers en een schuitenhuis, dat dwars op de oever stond op de plaats waar nu het kleine kluizenaarshuisje staat, hoorden erbij. Klein Beek en Hoff lag aan de Zuidzijde van het terrein met een gebouw aan de straat en een reep tuin daarachter die van de Dorpsstraat/Moleneind tot over de Molendijk reikte. Mogelijk was het het oude stal- en koetsgebouw van de buitenplaats waar wat kamers aan gezet waren.

Mevrouw Van Eeghen was weduwe van Jan van Eeghen, in leven koopman op West Indië, de Oostzee en de Levant, klassieke handelsgebieden voor een Amsterdams koopman. Ook was hij assuradeur, alles onder de firma Van Eeghen. Hij was reeds in 1760 overleden toen hun beide zoons nog klein waren. Moeder Cornelia nam noodgedwongen het heft van de firma in handen en leidde die heel succesvol tot de zoons oud genoeg waren om die taak van haar over te kun-

nen nemen. Daarnaast was zij buitenmoeder van het Doopsgezinde weeshuis Lam en Toren.
De firma bestaat overigens nog steeds wat na 350 jaar uitzonderlijk mag heten. Christiaan van Eeghen, die met Catharina Fock in de echt verbonden was, genoot geen goede gezondheid. Desondanks maakte hij voor zijn zaken lange dagen en het behoeft derhalve geen verwondering te wekken dat hij vaak ziek was. In 1796 was hij zo ziek geweest dat hij herstel in het Belgische Spa zocht waarna hij wilde uitzieken in Loenen. Dit mocht niet echt baten en na een lang ziekbed blies hij 40 jaar oud in 1798 de laatste adem uit. Drie jaar later volgde zijn moeder en in 1807 zijn weduwe.
Hun vijf kinderen werden onder de voogdij van hun ongetrouwde oom Pieter geplaatst, wiens moeder hem Beek en Hoff had nagelaten. Toen ook hij in 1815 het tijdelijke met het eeuwige verwisseld had werd het bezit ten bate van de kinderen geveild. Christiaans oudste zoon Bram werd eigenaar voor *f* 10.500,–.

Boedelinventaris

Uit de toen opgemaakte boedelinventaris van het huis blijkt de eenvoud waarmee het bewoond werd. Dure modieuze mahoniehouten meubels treft men nauwelijks aan. In de meeste vertrekken staan geschilderde of gladhouten meubels, de stoelen hebben biezen zittingen. Van de vier beneden- kamers was er een voor de heren, want er stonden een likeurkeldertje, een tabaksdoos, twee tabakscomforen en twee kwispedoors naast wat stoelen en een tafel. In de eetkamer kon een flink aantal eters aanzitten; er stonden twee uitschuiftafels en twintig stoelen. Beneden was ook een slaapkamer waar een ledikant (hemelbed nemen wij aan) met groene stof bekleed stond en ook een gemakskoffertje (kamer w.c.). Voorts waren in die kamer een bureau en een haard.
De eveneens beschreven biljartkamer lag mogelijk gedeeltelijk onder de trap links tussen de voorkamer en de keuken. Die keuken heeft vanouds linksachter zijn plaats gehad, zoals tot voor kort nog te zien was.
De vier slaapkamers op de verdieping waren deels van ledikanten met gordijnen voorzien en deels van bedsteden. Een vijfde kamer diende als linnenkamer. Op zolder kon de huisknecht zich in een eigen kamer terugtrekken, daarnaast was een kamertje met bedsteden voor het overige personeel.

De nieuwe eigenaar, Abraham van Eeghen, was weduwnaar van Aletta Willink doch hertrouwde twee jaar later met Pietje (Petronella) Rochussen. Ook hij bezat de zwakke Van Eeghen gezondheid en reeds een jaar na zijn huwelijk verliet hij in 1818 het ondermaanse. Zijn weduwe bleef achter met twee kinderen uit zijn eerste echt en een eigen zoontje van 7 maanden. Zij was een levenslustige vrouw en bezat een goede gezondheid, die tot 1888 stand hield, en hertrouwde

in 1829 met Jhr. H.A. van Karnebeek, een marineofficier. De doopsgezinde familie was daar niet over te spreken.

Kasboek 1815-1821

In 1821 had zij het toch wel dure buiten laten veilen, evenals het naast de overtuin gelegen pand waarin voorheen een kolfbaan gevestigd was. Tot dat moment hield zij een kasboek bij waaruit het reilen en zeilen van een dergelijke buitenplaats is op te maken. Zo verdiende de tuinbaas, J. de Man, *f* 300,– per jaar terwijl de tuinknecht met eerst *f* 1,50 in de week en later met *f* 2,50 moest zien rond te komen. 's Zomers werd tijdens het rijpen van de vruchten een jongen aangenomen à *f* 5.12 stuiver voor 6 weken om de "mossen" te verjagen. Twee maal per jaar werd een extra beloning gegeven nl. de kermisgift in Augustus en met Nieuwjaar. Voor de tuinbaas bedroeg dat *f* 5,50, voor de tuinvrouw *f* 1,– en voor de tuinknecht *f* 1,50. De vier politiedienders kregen samen *f* 2,20 en de ratelwacht, de askarman en de bakkers- en de slagersknecht ieder 11 stuiver.

Vanwege de versterkende werking van ezelinnemelk hield de familie er een ezelin met jong op na, die *f* 75,– 's jaars kostte. De totale kosten voor onderhoud van huis en tuin kwamen op *f* 2000,– 's jaars.

In de tijd van de Van Eeghens moeten de raampartijen zijn aangepast aan de nieuwe mode van het Empire, ook de toegangspartij is toen in die stijl veranderd. Aan de rechter zij- en de achterkant zijn deze ramen nog behouden.

Tijssen

De koper op de veiling van zowel Groot als Klein Beek en Hoff in 1821 bleek de 37-jarige Hendricus Johannes Tijssen Dirksz te zijn, die er *f* 8150,– voor over had. Hij woonde op de Prinsengracht bij de Berenstraat "over de Elandsgracht nr. 281" te Amsterdam en was verffabrikant. Zijn verfmakerij was tot eind 1821 gevestigd in de voormalige mouterij De Star welke op stadsgrond stond op het Bolwerk 6541, d.w.z. op de stadswal. Eerst had hij zijn kantoor in de Diemermeer tot hij dat in December 1814 naar de Prinsengracht verhuisde. In 1822 werd het nogmaals verplaatst naar het huis op de hoek van de Oude Turfmarkt en de Nieuwe Doelenstraat.

In tegenstelling tot vorige eigenaren, die er alleen 's zomers verbleven zou hij het buitenhuis als zijn woning gaan gebruiken.

Het gebouw van Klein Beek en Hoff, dat was blijven bestaan, werd als fabriek ingericht. Reeds op de kaart van Covens en Mortier is op die plaats een onregelmatig gebouw te zien, dat op de kadastrale minuutkaart, afb. 5, uit 1832 wat uitgebreid blijkt te zijn.

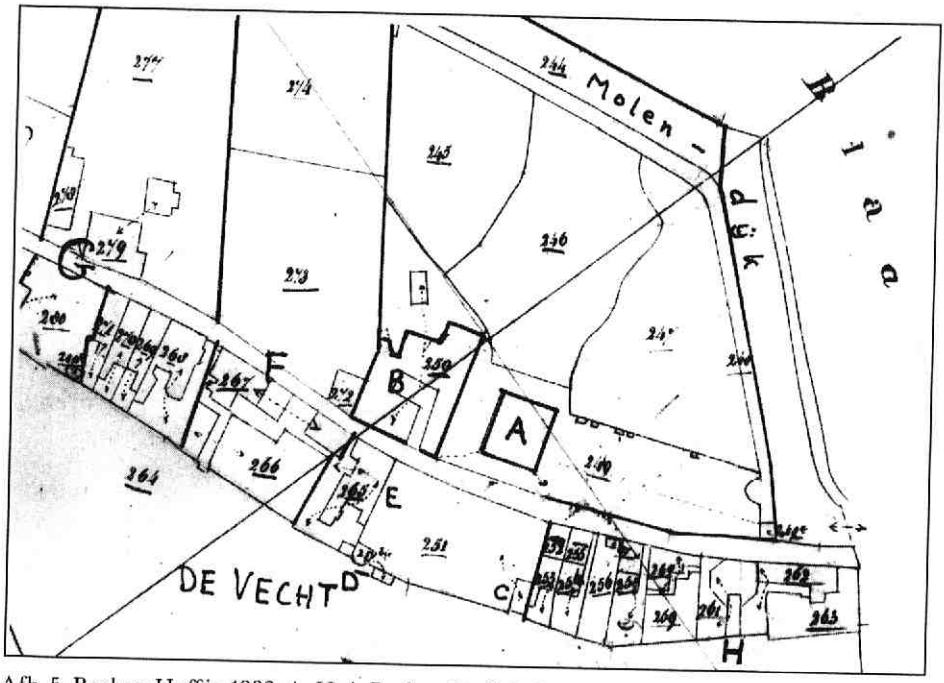

Afb. 5. Beek en Hoff in 1832. A. Huis Beek en Hoff, B. Fabriek, C. Botenhuis, D. Vechtkoepel, E. Koetshuis, F. Hooprust, G. Vrederust, H. Molen (Kadastraal Minuutplan).

Fabriek en produkten

De fabriek werd o.a. ingericht voor het branden van beenderen teneinde daaruit beenderzwart, een verfkleurstof, te maken. De beenderen werden per schip uit de grote steden aangevoerd waar zij zullen zijn verzameld uit vele slagerijen, daar van centrale slachthuizen nog geen sprake was. Het wekt dan ook geen verwondering dat de omwonenden protest aantekenden tegen de door de beenderen verspreide stank. Vooral het bezwaarschrift van de tegenover de fabriek op het huis Kalorama wonende mevrouw De Meester-de Ranitz spreekt wat dat betreft boekdelen:

"... dat de ondervinding haar gedurende haar 26-jarig verblijf op den huize 'Calorama' heeft geleerd, dat die grondstoffen alvorens verwerkt te worden, zeer hinderlijke en walgelijke uitdampingen verspreiden, en het meermalen gebeurt dat schepen die met grondstoffen beladen (zijnde rauwe beenderen, waaraan zich veelal reeds in staat van rotting zijnde deelen bevinden) dagen lang in de onmiddellijke nabijheid der thans bestaande fabriek en dus ook van haar woning liggen, etc."

Een andere verfkleurstof werd gemaakt uit "mineraalbergblauw" waarnaast ook Berlijnsblauw vervaardigd is (noot 2). Als vierde produkt is sprake van "soda potasch". (noot 3) De fabriek moet primitieve chemische processen hebben gebruikt, die in den beginne met hand- en paardekracht bedreven werden. In 1882 werd een locomobiel d.w.z. een stoommachine aangeschaft, waarvan in de familie verteld wordt dat die nooit gebruikt is. De nabijgelegen molen "De Hoop" wordt in alle actes steevast korenmolen genoemd en is derhalve nooit bij de fabriek betrokken geweest zoals wel eens geopperd is. Wel heeft er achter de molen een stoommalerij voor graan gestaan waarvoor een hoge stenen pijp opgetrokken was, die op oude foto's nog te zien is.
Tijssens vrouw, Maria Magdalena Jacoba Fehrmann, schonk hem drie kinderen: twee dochters en een zoon, Christiaan Diederik, welke laatste het bedrijf, na het overlijden van zijn vader, met zijn zwager zou voortzetten.

Aankoop buitentjes

De firma H.J. Tijssen Dzn floreerde hetgeen moge blijken uit het feit dat in Loenen regelmatig onroerend goed werd gekocht. De buitenplaatsjes "Zoeterust", "Kerkzicht" en "Zoetevecht", alle in het dorp gelegen, werden aangekocht en voorts met tussenpozen het zestal panden, dat tussen de overtuin en de molen was gebouwd.
Blijkens de kadasterkaart uit 1832 stond er een koepel boven de sloot op de hoek van het Moleneind en de Molendijk. Niet zeker is of Tijssen die liet neerzetten of dat die er reeds lang stond. Op de kaart uit 1726 (C & M) is op die locatie wel een gebouwtje aangegeven, doch uit de actes van na die tijd blijkt dat niet.
In 1850 overleed de stichter van de fabriek welke laatste met Beek en Hoff en omliggende bebouwing aan zijn weduwe toeviel, afb. 6. Zij overleefde hem echter niet lang en reeds in 1853 zaten de kinderen wederom bij de notaris om de nalatenschap te regelen.

Entree Kruseman

Hun dochter Maria Magdalena Jacoba was in 1851 met Benjamin Jan Kruseman uit Haarlem in het huwelijk getreden. Hij had op dat moment een onverwacht beroep nl. reisbediende, doch kwam al snel de leiding van het bedrijf versterken. Het echtpaar kreeg de helft van de firma toebedeeld terwijl haar broer Christiaan de andere helft erfde met daarbij Beek en Hoff.
Hun jongere zuster Catharina Henriëtta moest zich tevreden stellen met de inboedel. Zij had echter in 1850 reeds de huizen "Kerkzicht" en "Zoeterust" als haar erfdeel ontvangen.
Schoonzoon Kruseman had inmiddels "Zoetevecht" van moeder Tijssen overgenomen voor *f* 2500,– (noot 5).

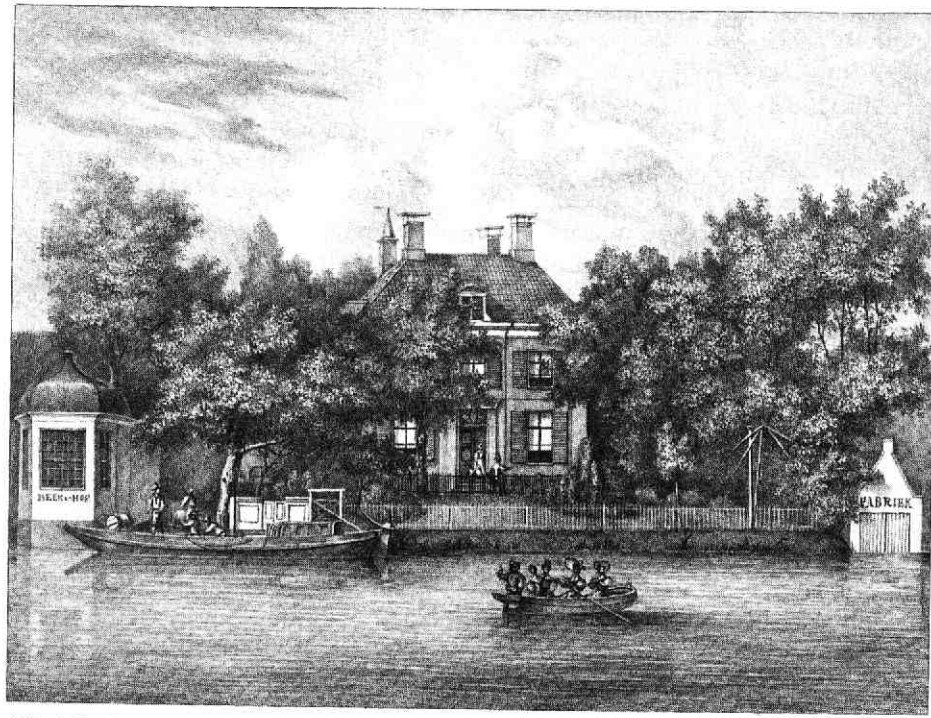

Afb. 6. Beek en Hoff in 1836. Rechts op het botenhuis staat "Fabriek", waarmee de trotse eigenaar, H.J. Tijssen, liet merken dat de buitenplaats ook een andere functie had. De Vechtkoepel links staat nog steeds in de overtuin. Het steigerhek is later vernieuwd (Uit *Gezigten aan de Rivier de Vecht* door P.J. Lutgers 1836).

De beide firmanten Tijssen en Kruseman bleven in het voetspoor van vader percelen grond en huizen in de buurt verwerven. Eind 1866 kocht de in dat jaar weduwnaar geworden Kruseman voor *f* 3850,- het ten Zuiden aan Beek en Hoff grenzende plaatsje "Hooprust" als mogelijke ruimte om de fabriek naar uit te breiden. Het had een lange overtuin, die tot over de Molendijk reikte. Het huis van "Hooprust" bestaat nog op Dorpsstraat nr. 98; de tuin is later bij die van Beek en Hoff gevoegd zoals wij nog zullen zien. De verkoper was Gerrit Weverink Wesseling, die tot 1865 eigenaar was van de buitenplaats "Leeuwendijk" aan de Dorpsstraat.
In 1889 blijkt vergunning gevraagd te zijn door Kruseman jr. om in de tuin van "Hooprust" een nieuwe beenderzwartfabriek op te richten. Die werd niet verleend.
Tijssen kon in 1874 uit Van Reenen(Vegtlust)bezit nog twee huizen naast de ko-

renmolen aankopen waarmee het hele rijtje tussen de overtuin van Beek en Hoff en de molen in zijn handen kwam. De eerste twee panden naast de tuin waren in gebruik als bedrijfskantoor en laboratorium, de twee volgende als pakhuis. In 1883 stierf hij, zijn vrouw Adriana Margaretha Blom met vijf minderjarige kinderen achterlatend.
Uit de boedelbeschrijving blijken in de overtuin, buiten de nog bestaande koepel en steiger, het oude schuitenhuis met annex de mangelkamer (later zou deze verbouwd worden tot badkamer), een koetshuis met paardenstalling en arbeiderswoning, en een bloemenkas gestaan te hebben. Hierin kan men het nog bestaande koetshuis met stalling en mogelijk ook de woning herkennen al heeft het huidige koetshuis zijn verdieping en zijn ramen verloren. Het botenhuis is later door Ameschot ingekort en nog later dichtgemetseld. Daarboven is nog het kamertje van het "kluizenaarshuisje".
Ook de nog aanwezige gang naar de Vecht bestond toen reeds.

Mevrouw Tijssen bleef eigenares van het hele bezit totdat zij in April 1897 "Groot Beek en Hoff", het op dat moment als boerenwoning in gebruik zijnde koetshuis cum annexis en de twee huizen naast de molen in het "Wapen van Kronenburg" liet veilen.
Kopers voor de buitenplaats met 5600 m2 tuin waren Evert Fluijt, meestertimmerman, en Frans van Veeren beiden uit Loenen voor *f* 5050,–. Willem Randeraad, veehouder, kocht het door hem voor *f* 200,– 's jaars reeds als huurder bewoonde koetshuis en Cornelis van Os, slijter en winkelier te Loenen nam de twee huizen. Die bestaan overigens nog als het nu PimPamPoentje geheten huis.

Ameschot

Nog geen jaar later konden de heren Fluijt en Van Veeren hun ongetwijfeld voor de handel bedoelde aankoop met een nette winst, voor *f* 6500,– overdoen aan Michel Joseph Ameschot, fabrikant van teerprodukten onder de firma Ameschot & Paltenholst te Amsterdam, afb. 7.
Een nieuwe periode brak aan voor Beek en Hoff daar Ameschot de beste bedoelingen had met zijn nieuw verworven buitenplaats zoals zal blijken.

De firma H.J. Tijssen Dzn bleef doorwerken onder leiding van de toen 65-jarige B.J. Kruseman tot zijn zoon, Philip Benjamin Jan, in 1907 zijn aandeel overnam. In 1911 werd de firma omgezet in de NV "Fabriek voor beenzwart en minerale blauwen, voorheen H.J. Tijssen Dzn". Tevens werd de fabriek dat jaar verplaatst naar de kleinere gebouwen van het kantoor en de pakhuizen naast de overtuin. Een omineuze vermindering van de activiteiten. P.B.J. Kruseman

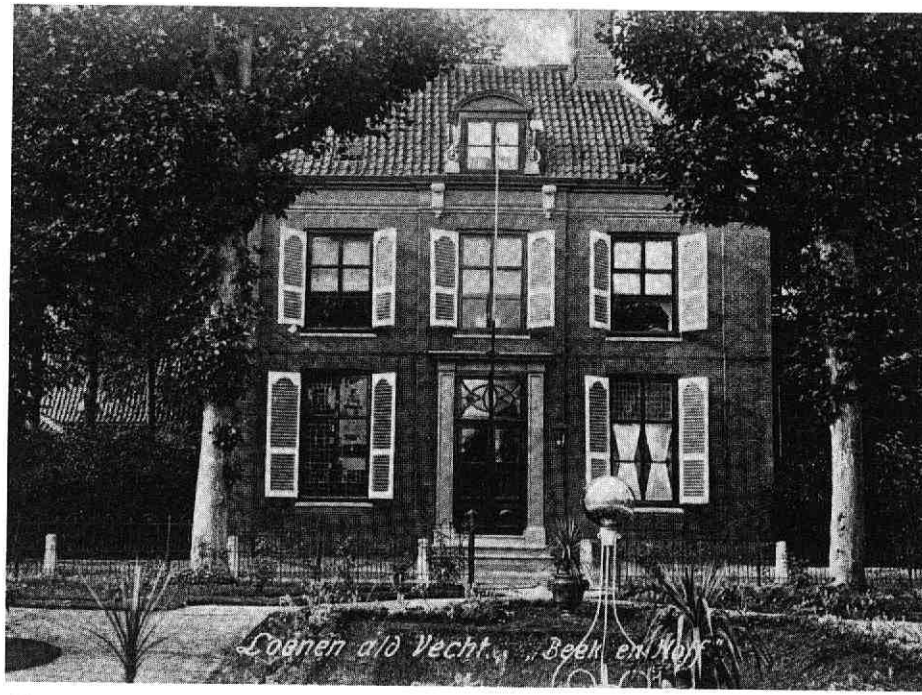

Afb. 7. Beek en Hoff vóór 1911 met zomerluiken en glazen voordeur welke na 1918 à l'empire dichtgemaakt is. Links van het huis is het dak van de fabriek nog zichtbaar (archief A. J. A. M. Lisman).

diende de gemeente overigens ook als wethouder en was getrouwd met een dochter uit de bekende verveendersfamilie Pos uit Loosdrecht.

Einde fabriek

Synthetische verfgrondstoffen waren hun opmars begonnen en naar het traditionele beenderzwart en mineraalblauw was steeds minder vraag. Toen P. B. J. Kruseman begin 1918 overleed viel, na bijna 100 jaar, dan ook het doek voor de NV en werden de panden verkocht.
Buurman Ameschot stond klaar om al het vrijkomend onroerend goed over te nemen. Na zijn eerste aankoop van de buitenplaats in 1898 had hij in 1907 de tuin van "Hooprust" voor *f* 2500,– van B. J. Kruseman gekocht (het bijbehorende huis had deze reeds in 1896 aan zijn zoon afgestaan). Een jaar later had hij de weduwe Tijssen-Blom weten te bewegen haar halve aandeel in de grond en de gebouwen van de fabriek voor *f* 3500,– aan hem over te doen. Dit betrof

Klein Beek en Hoff, met 2100 m² en het kantoor en het laboratorium, met ruim 500 m².
Nog een jaar later had hij de hand weten te leggen op het oude koetshuis waar hij boer Randeraad uit kon kopen voor *f* 2500,– (260 m²).
In 1910 was P. B. J. Kruseman bereid geweest de andere helft van het onroerend goed van de fabriek te vervreemden (waarschijnlijk vanwege de slechte gang van zaken) doch met uitzondering van zijn helft in de panden naast de overtuin. Daarheen werd immers de fabriek verhuisd. Dat kostte Ameschot *f* 2750,–. Kruseman mocht de ijzeren kap van de oude machinehal, de ijzeren ramen en de dakpannen en ook nog de vruchtbomen en de struiken achter op Klein Beek en Hoff meenemen. Tekenen des tijds!

Uitbreiding buitenplaats

Duidelijk is hieruit, dat Ameschot de gebouwen direct liet slopen zodat hij de grond met de eerder reeds verworven tuin van "Hooprust" bij Beek en Hoff kon inlijven en het zo vergrote park opnieuw ging inrichten, afb. 8.
Na de sluiting van de fabriek in 1918 tenslotte rondde hij de aankopen naast zijn huis af met de verwerving van de andere helft van de eigendommen van het fabrieksgebouw naast de overtuin. Dat kwam hem op *f* 11.500 te staan, maar het betrof dan ook een lopend, zij het buitengewoon hinderlijk bedrijf. Ook dit gebouw is meteen afgebroken zodat met de grond de tuin kon worden uitgebreid tot de huidige breedte. De buitenplaats was daarmee gegroeid tot een oppervlak van 1 ha 2324 m2, groter dan hij ooit te voren geweest was.
De NV ging verder als handelsmaatschappij tot 1926 in welk jaar die het huis "Hooprust" als laatste activiteit verkocht aan Samuel Nopol.

Ameschot volgde overigens het voorbeeld van verscheidene van zijn voorgangers door zich niet onbetuigd te laten bij het aanschaffen van grond en huizen in Loenen. Hij verwierf in 1904 het "Kasteeltje", op de hoek van de Dorpsstraat en de Grutterstraat. In 1905 veilde de Hervormde gemeente het nabije huis "Leeuwendijk" waarvoor hij *f* 9035,– betaalde en in Vreeland kocht hij de buitenplaats "Slotzicht", die was bestemd voor een van zijn dochters. Daar die er echter niet wilde wonen deed hij de plaats een jaar later weer van de hand. In 1909 had hij de hand kunnen leggen op het tussen Leeuwendijk en Beek en Hoff gelegen huis "Vrederust", dat door zijn moeder betrokken werd. In 1919 kocht hij op een veiling 9 woningen aan het Oud Over ten Zuiden van het huis "Kalorama".
In 1930 kon hij uit bezit van Van Reenen ruim 4.5 ha weiland, genaamd "het Hoefijzer" aan de overkant van de Molendijk verwerven. Daarop is nu de woonwijk van die naam verrezen.
Aan het huis heeft hij van buiten weinig veranderd; van binnen werd de kamer

Afb. 8. Op de achtergrond het huis "Hooprust" met rechts de fabrieksgebouwen en links het oude koetshuis, dat een verdieping hoger was dan heden, links het hek van de overtuin van Beek en Hoff (archief Van Westrop).

linksvoor geantiquiseerd met gebrandschilderde ramen, een eiken schouw en een hoge lambrizering. In de voorkamer rechtsboven heeft hij mogelijk het fraaie 18e-eeuwse met bloemen beschilderde behang laten aanbrengen. Alle vensters aan de zij- en achterkant werden door hem aan de bovenkant van gekleurde glas-in-lood ramen met fraaie Jugend-stil motieven voorzien, die het huis gelukkig nog sieren.
De oorspronkelijke glazen voor- en achterdeuren werden in 1918 met de nog bestaande empire panelen dicht gemaakt tegen de inkijk. Van 1914 tot 1918, 1e Wereldoorlog, kreeg de familie inkwartiering van militairen. Daar de drie dochters de huwbare leeftijd naderden besloten vader en moeder Ameschot dat de familie de oorlog in Amsterdam zou uitzitten hetgeen geschiedde

Tuin en beelden

Buiten heeft hij op de hoek van de tuin aan de Zuidwestkant een zeskantige theekoepel doen plaatsen, die afkomstig is van kasteel Bolenstein in Maarssen,

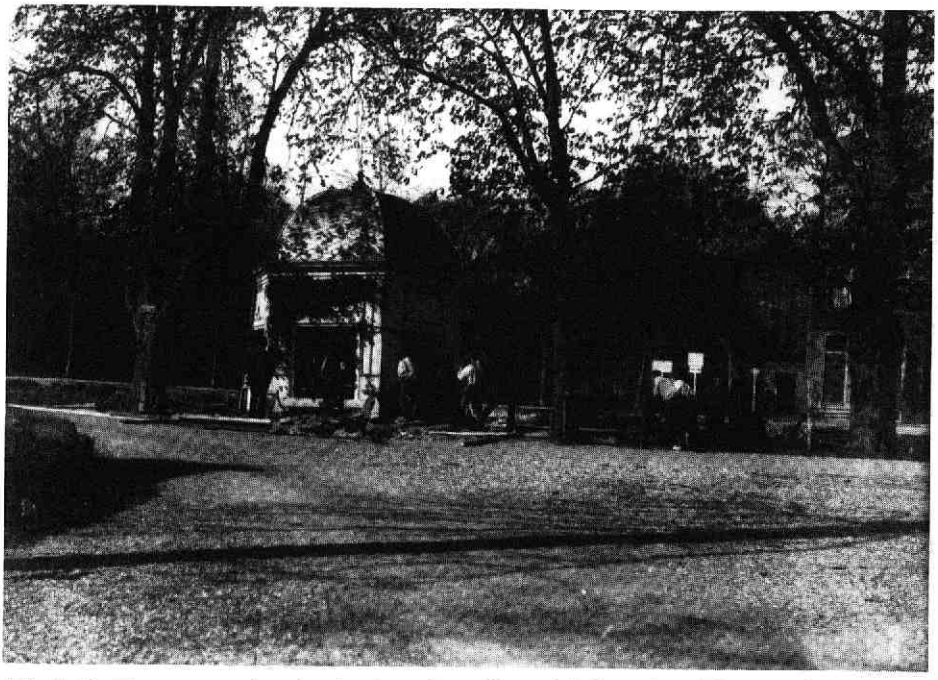

Afb. 9. De 18-eeuwse zeskantige theekoepel van Kasteel Bolenstein te Maarssen is net op een schuit geschoven voor vervoer naar Loenen. Hij zal daar de tuin van Beek en Hoff gaan sieren (noot 4) (archief Van Westrop).

afb. 9. Ook de met Lodewijk XIV snijwerk versierde steigerbank in de overtuin heeft hij laten neerzetten samen met de lange zandstenen balustrade, die zijn terrein van de Vecht scheidde, afb. 10.
In de tuin was een verwarmde kas annex oranjerie, een pauwenhok en een dito eendenhok in de sloot bij de molen. Nog steeds staan er hardstenen sokkels. In zijn tijd stonden er ook vier zandstenen beelden, afb. 11, uit het 2e kwart van de 18e eeuw, die de vier jaargetijden voorstelden. Deze waren in 1905 uit een Amsterdamse grachtentuin gekomen. In 1942 zijn de drie nog vervoerbare exemplaren naar Utrecht verkocht en staan nu bij het buiten "De Voorn" in de Meern. Het doopvont uit de grote kerk, dat tijdens de beeldenstorm in 1566 in de Vecht was gesmeten is bij baggeren een keer opgevist en stond lange tijd in de tuin van Beek en Hoff. De zusters hebben het weer aan de kerk teruggegeven.

Afb. 10. Beek en Hoff met de lange stenen balustrade langs de Vecht, die de Zusters hebben laten afbreken wegens hoge onderhoudskosten (familiearchief Van Westrop).

Echtgenotes

Hij, afb. 12, was eerst getrouwd met Marie Josepha Henriëtte Bogers, die hem drie dochters schonk, afb. 11. Na haar overlijden in 1930 hertrouwde hij met Marie Henriëtte Francisca Russel, die kinderloos bleef.

Klooster

Dochter Marie Henriëtte ging in het klooster. Haar werden na de dood van haar vader in 1936 Beek en Hoff en de huizen aan Oud Over toegewezen. Daar zij als religieuze geen bezit kon hebben schonk zij haar erfenis aan de Congregatie van Heythuisen van de zusters Franciscanessen. Die besloot er een klooster van te maken, Mater Dei geheten, waarvoor het oude huis al spoedig niet voldoende ruimte bood. Men begon er wel in waarbij de rechter voorkamer kapel werd en de kamer daarachter als refter werd gebruikt. Linksvoor was de ontvangkamer met daarnaast de bibliotheek en de trap, daar weer achter bleef de

Afb. 11. De drie dochters Ameschot, v.l.n.r. Elise, Cato en Marie achter het huis met rechts een van de vier beelden, Flora, de lente uitbeeldend (familiearchief Van Westrop).

keuken. Boven waren links drie slaapkamers en rechts de kamer van de moeder overste en een ziekenzaaltje. Al snel werd tot uitbreiding overgegaan. Dit besluit had tot gevolg dat het bestaande drie ramen brede pand (12×13.5 m) naar het Zuiden fors werd uitgebreid met een L-vormige aanbouw. Daarin werden in 1938 21 cellen gemaakt en in 1939 kwamen daar nog 9 bij. Architect Th. van de Wardt deed dit overigens uiterst zorgvuldig in dezelfde stijl en met vrijwel dezelfde baksteen als van het oude huis. Alle ramen in de voorgevel en de aanbouw werden in staal uitgevoerd waardoor het vooraanzicht een geheel vormt. Achter de nieuwe vleugel werd een kapel neergezet.
Aan de Zuidzijde kwam in 1968 nog een laag gebouwtje waarin de refter (eetzaal) een plaats vond welke in 1977 nog werd uitgebreid, afb. 13. Die is onlangs afgebroken ten behoeve van de nieuwe ronde raadzaal. De door Ameschot naar het Zuiden verlengde muur bleef gehandhaafd, al heeft men daar onlangs een doorgang voor auto's in gemaakt. Langs de Zuidkant van de tuin, op de grens met het buitenplaatsje Vrederust, heeft men een nieuwe muur opge-

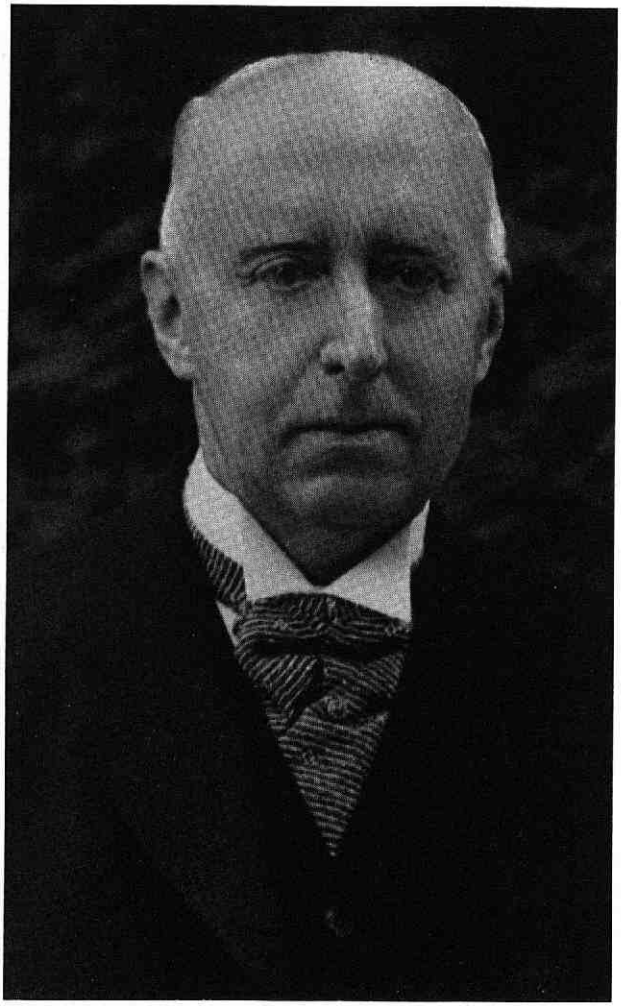

Afb. 12. De heer Ameschot op 70-jarige leeftijd (familiearchief Van Westrop).

trokken, waarvoor de tuinmuur op "Queekhoven" te Breukelen model heeft gestaan.

In het klooster waren de laatste dertig jaar oudere nonnen gehuisvest, die in Loenen van hun oude dag konden genieten. In 1992 kwam daar een eind aan doordat de instroom van kloosterlingen na de 2e wereldoorlog gestaag was afgenomen en derhalve na verloop van tijd ook het aantal bejaarde nonnen. De laatsten verhuisden naar het moederklooster te Heythuizen.

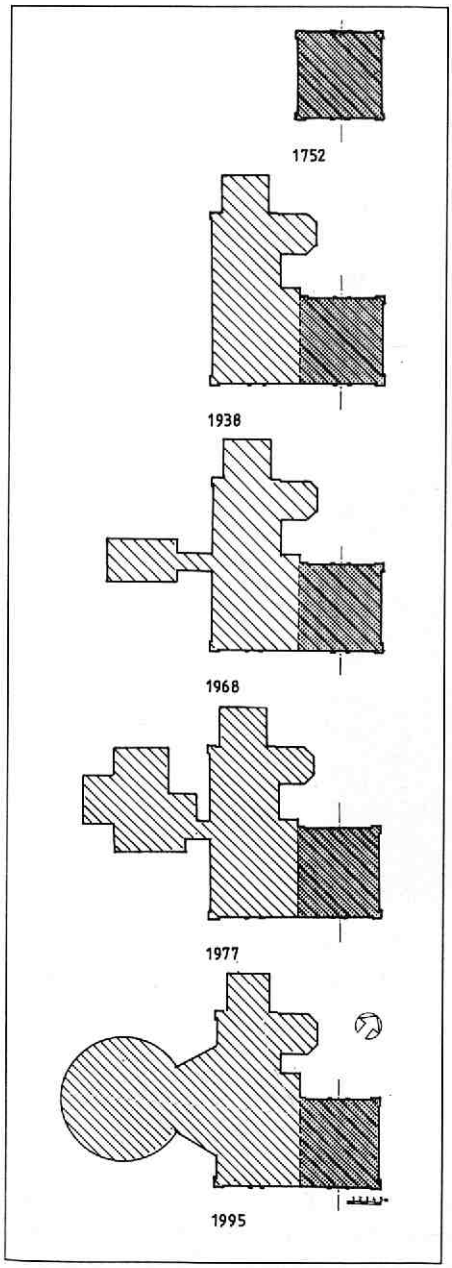

Afb. 13. Plattegronden van Beek en Hoff door de jaren heen. Bovenaan het oude huis uit 1752, dan de uitbreiding van 1938/'39, de aanbouw van de refter in 1968, de vergroting daarvan in 1977, en de huidige aanbouw van de raadzaal (tekening archief Van Hoogevest).

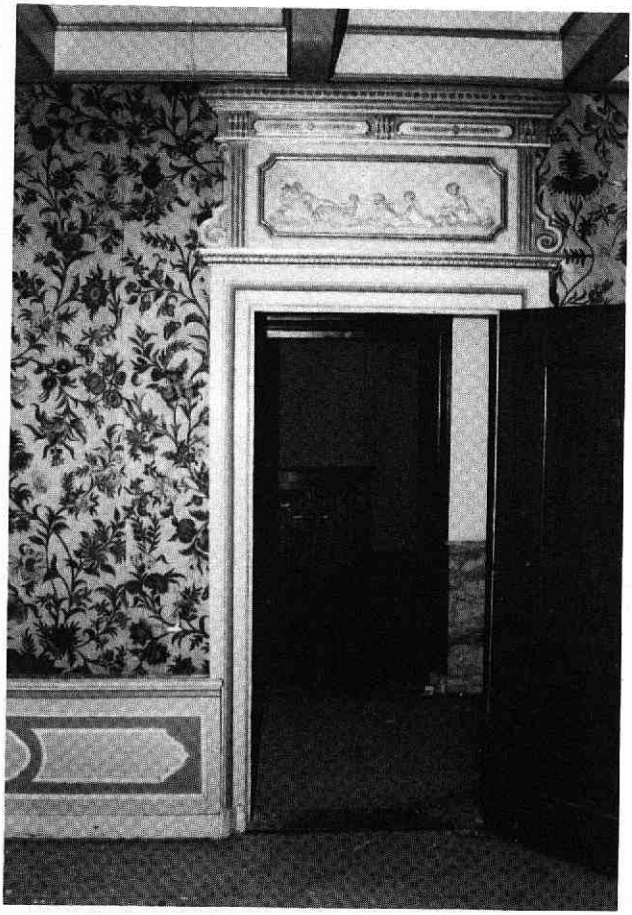

Afb. 14. Het 18e-eeuwse geschilderde kleurrijke behang op lichtblauw fond boven een lage lambrizering in de boven rechter voorkamer, met doorzicht naar de linkerkamer (foto auteur).

De gemeente Loenen werd dat jaar eigenaar van klooster en tuin voor *f* 3.5 miljoen. Door middel van een *f* 5.4 miljoen kostende verbouwing is het gebouw geschikt gemaakt om te dienen als gemeentehuis annex politiepost.

Beschrijving van het oude huis

Sinds de bouw in 1752 lijken zich aan de indeling van het huis weinig veranderingen te hebben voltrokken.

Het huis binnengaande door de fraaie empire voordeur komt men in de met marmeren tegels belegde gang, die middendoor het huis naar de tuindeur leidt. Deze gang is versierd met hoogreliëf stucwerk in Lodewijk XVI stijl, al is het

niet uitgesloten dat de putti (blote kindertjes) ouder zijn. De vier voorstellingen zijn namelijk van putti, die de attributen van de vier jaargetijden met zich dragen, een populair motief voor versieringen op een buitenplaats in de hele 18e eeuw. De gangen zowel boven als beneden hebben een marmeren lambrizering.

De eerste kamer links bevat een manshoge 17e-eeuwse eiken lambrizering met eiken schouw waarin blauwe tegeltjes aangebracht zijn. Op deze tegels staan kleine landschapselementen en bloemvazen. De grote haardplaat met een voorstelling van Vrouwe Fortuna completeert dit fraaie geheel. De kamerzijde van de deur is geheel aan deze stijl aangepast d.m.v. coromandel fineer en imitatie ebbehout in vakken. De gehele betimmering is door de heer Ameschot aangebracht.
De kamer aan de rechter zijde heeft een lage lambrizering met Lodewijk XIV motieven en omlijste bespanning. Boven de deur bevindt zich een withouten gesneden trofee met muziekinstrumenten, een pijlenkoker met boog en twee met pijlen doorboorde harten. Links achterin lag de keuken met marmeren tegelvloer en oude witte tegels tegen de muren; in de hoek bij de tuindeur was het "gemak" gesitueerd. De kamer rechtsachter is de grootste en bezit een lage lambrizering. Het plafond dat een gestucte voorstelling gedragen zou hebben gaat nu schuil achter een vakkenplafond.
Van deze zaal is nu een gedeelte aan de Vechtzijde afgescheiden voor een kamer, zodat er rechts drie kamers zijn. Het vroegere trappenhuis en de bibliotheek moesten in 1939 wijken voor de gang naar de nieuwe aanbouw en een nieuwe eiken trap is daarvoor toen in de plaats gekomen.
De meeste, eiken, deuren zijn nog uit de bouwtijd, ook boven. Op de verdieping bevindt zich in de kamer rechtsvoor, boven een lage lambrizering, een kleurrijk met bloemen op linnen geschilderd behang, dat waarschijnlijk door Ameschot van elders is ingebracht. Het dateert uit de 18e eeuw en is zeer bijzonder, afb. 14.

Loenen Augustus 1995 E. Munnig Schmidt

Eigenaren met de jaren van aankomst en overdracht:

Cornelis Nijden tot 1652
verkoop
Cornelis Dirksz. Schaap 1652-16..
vererving
Cornelia Schaap 16..-na 1679
x Jan Abrahamsz. van Limburgh
vererving
Cornelis van Limburgh 16..-1706
x 2 Gouda Willink 1706-1733
x 1 Jasper van Gent
vererving
Gouda van Gent
x 1 Jacob van Beeck sr. 1733-1745
x 2 Hildegonda Willink
vererving
Jacob van Beeck jr. 1745-1751
x Ignatia Viruly
verkoop
IJsbrand Kieft Balde 1751-1770
x Nicola Geertrui Smissaert 1770-1795
verkoop *f* 12600,–
Cornelia van Eeghen-de Clercq 1795-1801
vererving
Pieter van Eeghen 1801-1815
verkoop *f* 10500,–
Abraham van Eeghen 1815-1818
x 1 Aletta Willink
x 2 Petronella Rochussen 1818-1821
veiling *f* 8150,–
Hendricus Johannes Tijssen Dirksz
1821-1850
x Maria Magdalena Jacoba Fehrmann
1850-1853
vererving
Christiaan Diederik Tijssen 1853-1883
x Adriana Margaretha Blom 1883-1897
veiling *f* 5050,–
Evert Fluijt en Frans van Veeren
verkoop *f* 6500,– 1897-1898
Michel Joseph Ameschot 1898-1936
x 1 Marie Josepha Henriëtta Bogers
x 2 Marie Henriëtta Francisca Russel
vererving
Marie Henriëtte Ameschot 1936
schenking
Zusters Franciscanessen 1936-1992
verkoop *f* 3.5 miljoen
Gemeente Loenen 1992-?

Bronnen:

De heer J. Boerstra uit Vreeland heeft enthousiast het speurwerk in de archieven verricht om de gegevens over Tijssen en Ameschot te achterhalen. De heer D. de Clercq uit Amsterdam was zo vriendelijk de samenhang tussen de families Van Limburgh en Van Beeck op te helderen.

Mr. A.J.W. van Westrop, kleinzoon van de heer Van Ameschot, stelde zijn fotoarchief welwillend ter beschikking. De heer C. ten Haken, van 1935 tot 1937 tuinknecht op Beek en Hoff, verstrekte een aantal waardevolle aanvullingen. Daar hij niet het katholieke geloof aanhing werd hij bij het aantreden van de kloosterorde ontslagen.

Plaatsen aan de Vecht en de Angstel, Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman 3e druk 1993 blz. 152, 156, 217 en 244.

Archief gemeente Loenen 1819-1943 Bouwvergunningen nrs 17, 83, 87, 331, 345.

Archief gemeente Loenen 1819-1943 Hinderwetvergunningen nrs 7, 28.

Archief Gerecht Loenen-Nieuwersluis 1704-1811 inv.nr 71.

Kadaster Utrecht Oorspr. Aanw. Tafels 1832 Eigenaar Hendr. Joh. Tijssen.

Kadaster Utrecht Sectie A244 t/m 251

Kadaster Utrecht Legger art. 274, 320, 697, 704, 1190, 1191.

Kadaster Utrecht Openbaar register 151-40, 333-54, 427-13, 570-41, 580-42, 613-60, 655-31, 669-61, 681-84, 684-42, 984-56, 1022-110, 1198-93,1200-38.

R.A.U., Inv. 31-12-166.
Amstelodamum, 54, 1962 blz. 116 e.v. Driehonderd jaar de stad uit door Mr. P. van Eeghen; id. Jb. 31, 1934, blz. 187, nr. 108 en noot 1 (Tijssen).
Het handelshuis Van Eeghen. Proeve eener geschiedenis van een Amsterdamsch handelshuis, door J. Rogge (Amsterdam 1949).
Nederl. Patriciaat 1954, blz. 250, 251 (Kruseman); id. 1955, blz. 313.
Vechtkroniek blz. 3 t/m 8. December 1995. Uitgave van de Historische Kring Loenen.

Noten

* Een overdruk van dit artikel verscheen in het boekje *Beek en Hoff* dat de gemeente Loenen uitgaf ter gelegenheid van de opening van het gemeentehuis.

1. Het grote verschil in de waarde tussen de beide heerlijkheden is gelegen in het feit dat bij Cronenburg veel land met een groot aantal pachtboerderijen hoorde hetgeen bij Loenen nauwelijks het geval was.
2. "De ondergeteekende, fabrijkant in Berlijns-, minerale-, bergblaauwen enz. sedert eenigen tijd begonnen zijnde met het bereiden van verscheidene, voorname, fijne verven, als voornamelijk cromaat- en kroongeel, carmijn-, kogel-, en weenerlakken. Parijzer-, mineraal- en papagaaigroenen, als verscheidene andere dergelijken, beveelt zich in dezen op nieuw in het aandenken zijner vrienden "H.J. Tijssen Dzn., kantoor Prinsengracht over de Elandsgracht nr. 281" (Amsterdamse Courant 8-1-1820). Berlijns blauw werd gemaakt uit Geelbloedloogzout (K_4FeCN_6) en IJzertricholride ($FeCl_3$).
3. Soda potasch (Na-carbonaat), een smeltmiddel, werd mogelijk geleverd aan de langs Oud Over gelegen flessenglasovens: de "Glashütte". Dit Duitse woord leeft voort in "De Glashut", het rijtje arbeiderswoningen halverwege Vreeland.
4. Rechts aan de overzijde van de Vecht is het linker huis te zien van het drie woningen bevattende pand "De Boomgaard". Links op de boom hangt het bordje met de straatnaam "Wilhelminaweg", aan de hand waarvan de locatie van de foto gevonden werd.
5. B.J. Kruseman behield het huis Zoeterust tot het 14-2-1907 geveild werd en Joh. Henrick Brakman van de Water, gepensionneerd kapitein der Infanterie het kocht. Deze laatste verkocht het op 2-10-1928 voor *f* 7000 aan schilder Reimer Elias Kamerling, die dezelfde dag de overtuin verkocht waarop het gebouwtje van de Nederlandse Middenstandsbank zou verrijzen.

Strijd om het Vechtwater

Het verkrijgen van zoet water is eeuwenlang een bron van zorg geweest voor Amsterdam en een bron van inkomsten voor Weesp. Door zijn ligging aan de Vecht had Weesp van oudsher de beschikking over zoet water. Amsterdam daarentegen moest het water van verre halen.
In de vijftiende en zestiende eeuw waren o.a. het Gein, de Vecht en de Haarlemmermeer door Amsterdam geëxploiteerde wingebieden van zoet water. Nadat aan het eind van de zestiende eeuw het water uit de Haarlemmermeer minder geschikt tot het brouwen van bier geoordeeld werd waren de Amsterdamse brouwers, en zij niet alleen, aangewezen op water uit de beide genoemde rivieren. Vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw voldeed ook het water in het Gein steeds minder aan de norm van de 'proever' zodat deze rivier als innamegebied van zoet water vrijwel verloren ging. Er resteerde daarna voor de waterhalers niet veel anders dan de Vecht tot boven Weesp op te varen om water van 'brouwerijkwaliteit' te kunnen innemen.[1]
De Vecht ontving zijn zuivere water in het Zuiden vanuit de Utrechtse zandgronden en verder naar het noorden door kwelwater uit het Gooi. Ook het uit de polders gemalen water was van hoge kwaliteit. Er werden voor dit watertransport speciaal daarvoor gebouwde waterschepen gebruikt. Deze namen op de winplaatsen het water in om het in de stad in de 'leggers' over te brengen. Deze leggers waren een soort pontons die door de hele stad verspreid lagen en waar de verbruikers het verse water konden afhalen (1 ct. per emmer). De brouwerijen hadden hun eigen boten, zij maakten geen gebruik van de gemeentelijke leggers. Om een indruk van de omvang van deze watervloot te geven enkele cijfers: nog in 1796 had men 44 waterschepen met een inhoud van 75.000 à 100.000 Nederlandsche kannen[2] in gebruik. Door de stad verspreid lagen 246 leggers met een gezamenlijke inhoud van ruim 100.000 oude tonnen.[3] Hiermee kon men 6, max. 7 weken in de behoefte voorzien. Als het water lang dichtgevroren bleef ontstond er gebrek aan vers water en moest men *'tot zeer kostbare maatregelen zijn toevlucht nemen'*.[4] In de felle winter van 1740 kwam bijvoorbeeld een situatie voor waarbij de reserves uitgeput raakten. Om toch enigermate aan de behoefte van zoet water tegemoet te komen nam men zijn toevlucht tot het smelten van ijs.[5]
In normale omstandigheden voeren de waterboten de Vecht op tot dáár waar water van de vereiste kwaliteit ingenomen kon worden. Daar aangekomen werd door gaten in de bodem het water in de ruimen gelaten. Was dit gebeurd dan werden de genoemde gaten waarschijnlijk met pluggen afgestopt en gingen de schuiten zeilende of door jaagpaarden getrokken weer richting Amsterdam. De

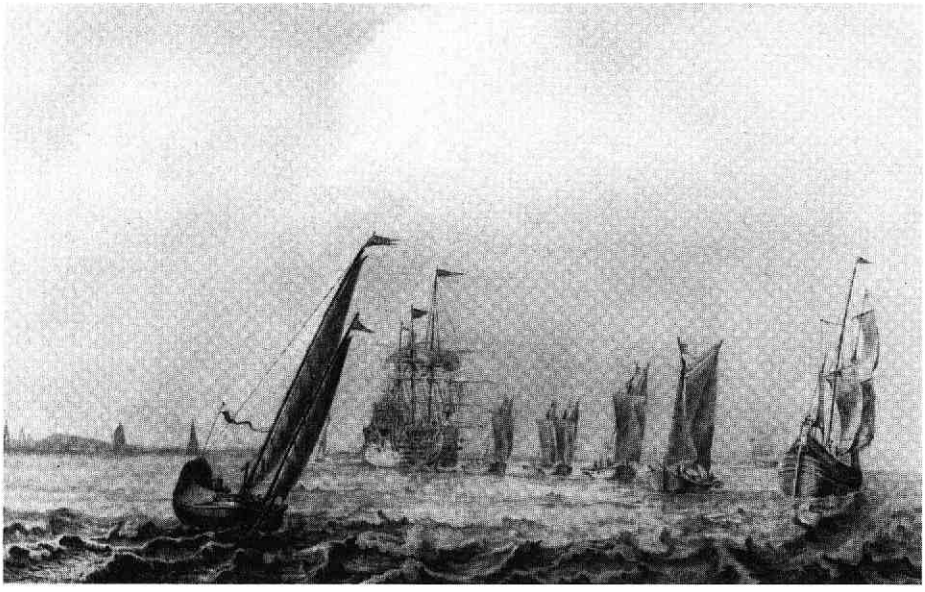

Afb. 1. Waterschuiten. Deze werden ook als zeeslepers gebruikt, zoals hier afgebeeld. Vijf waterschuiten slepen een koopvaarder over de ondiepte bij Pampus. (A1707 Scheepvaartmuseum, Amsterdam).

waterschuiten (afb. 1) die bestemd waren voor het Hollands Noorderkwartier en ook wel die voor Amsterdam bestemd waren voeren voorbij Weesp de Vecht verder af om bij Muiden de route over de Zuiderzee zeilende te vervolgen. De andere voor Amsterdam bestemde schuiten draaiden bij Weesp het Smal Weesp in waartoe zij de Noordersluis (afb. 2) bij de Muiderpoort moesten passeren. De watertransporten gingen nogal eens met veel moeite en kosten gepaard en waren in strenge winters wanneer de vaarten dichtgevroren waren somtijds totaal onuitvoerbaar. Voor zolang het ging bediende men zich dan van een speciaal zwaar gebouwd vaartuig 'De IJsbreker' om de vaarroute open te breken. De ijsbreker werd dan door enkele tientallen paarden voortgetrokken met daarachter meerdere schepen die op hun beurt weer door enkele paarden voortgetrokken werden. Minder spectaculair maar minstens zo moeizaam was het transport van kleinere hoeveelheden water in tonnen op door paarden getrokken sleden.

Het voor Amsterdam opgehaalde water was niet alleen bestemd voor de brouwerijen maar ook voor andere fabrieken als suikerraffinaderijen, ververijen, enz. Tijdens langdurige perioden van droogte werd ook de aanvoer van water

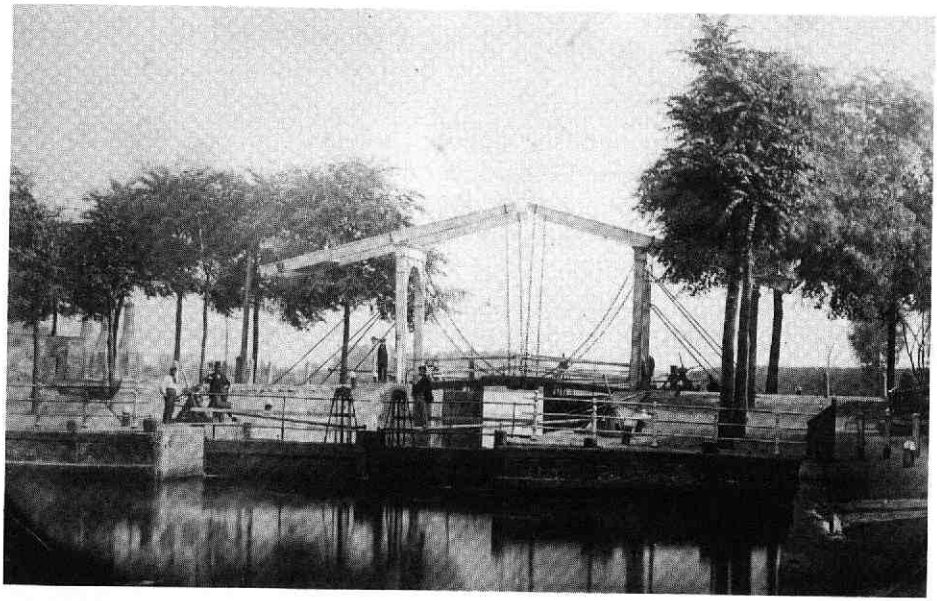

Afb. 2. De Noordersluis te Weesp, ca. 1883. Links op de achtergrond staan drie kalkovens (Gemeentearchief Weesp II-22-b).

voor huishoudelijk gebruik, waarin anders voorzien werd door opgevangen regenwater, noodzakelijk.
De voorziening van zoet water uit de Vecht was dus voor Amsterdam al heel lang van vitaal belang. Niet te verwonderen is dan ook dat men reeds vroeg naar andere wegen zocht om deze voorziening veilig te stellen. Zo werden in de loop der jaren diverse voorstellen gedaan om Vechtwater via leidingen, vaarten of aquaducten naar Amsterdam te leiden (afb. 3). Er was zelfs een plan uit 1626, nader uitgewerkt in 1656, dat niet slechts voldoende water voor bedrijfsmatig en huishoudelijk gebruik wilde aanvoeren maar ook de grachten van goed water zou voorzien.
Voor dit plan zou dan de hele waterstroom van de Vecht zodanig omgeleid moeten worden dat deze niet via Muiden maar via de Amsterdamse grachten in de Zuiderzee zou uitstromen. Als eerste stap daartoe zou dan bij Cleijn Muiden bij de Nigtevechterkade de ring van Amstelland geopend worden door aldaar de Vechtdijk door te graven. Het water uit de Vecht zou dan via drie duikers en een watergang naar het Gein worden gevoerd en van daar verder naar Amsterdam. Dit plan had verstrekkende consequenties en één daarvan was dat het voortbestaan van Weesp op het spel stond (bijlage 1).[6] Het stadsbestuur schreef

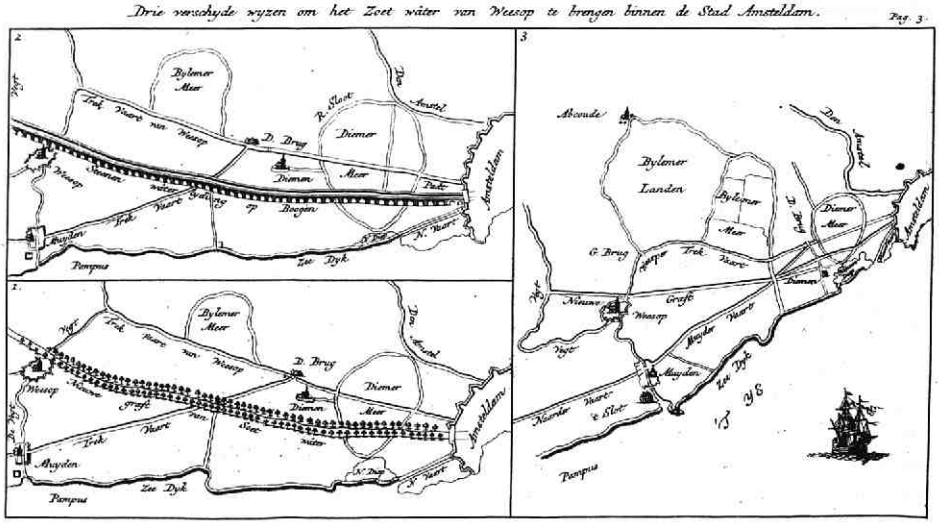

Afb. 3. Deze plannen dateren uit 1682 en zijn van de hand van Elias Sandra.

dan ook enkele brieven aan de Staten van Holland waarin het argumenten aanvoerde waarom dit voorstel verworpen moest worden (bijlage 2). In de eerste plaats waren dat de gevolgen voor het gebied binnen de ring van Amstelland, een gebied van 6.600 morgen waarbij ook Ouderkerk, Amstelveen, Diemen en Waverveen waren betrokken. Volgens de brieven was dit gebied al zo zwaar met water belast dat daar beslist niets aan toegevoegd kon worden. Men zon nu al doorlopend op middelen om het water kwijt te raken en was genoodzaakt om daartoe grote onkosten te maken voor het plaatsen van molens en voor het uitvoeren van kostbare waterkerende werken. Alle betrokkenen zagen met '*schrick en alteratie van met meerder water belast te werden*'. Dit betrof het teveel aan water binnen de ring van Amstelland; de gebieden en steden benedenstrooms van Cleijn Muiden zouden bij uitvoering van het voorstel daarentegen problemen krijgen met een tekort aan zoet water en ook aan bevaarbaar water.
De wijzigingen die de Vecht door de ingreep zou ondergaan strekten zich volgens de brieven verder uit dan het stroomgebied zelf. Weesp zou door het wegvallen van de aanvoer van zoet water erg zwaar getroffen worden. Het stoppen van de toevoer van zoet water betekende dat de vele brouwerijen en jeneverbranderijen die de stad telde, en die de belangrijkste nering van de stad vormden, noodgedwongen zouden moeten sluiten. Weesp was dan vrijwel ten dode opgeschreven, de brieven laten daar geen twijfel over bestaan en spreken van '*geruineerd ende gebracht in de miserabelste ofte droevichste staat als eenige plaets hier te lan-*

de'. Verder werd naar voren gebracht – behoorlijk gechargeerd – dat de haven van Muiden die van tijd tot tijd verzandde, maar door de schurende werking van het water uit de Vecht open gehouden werd, in korte tijd volledig verzand zou zijn. Alle bedrijvigheid op en langs de Vecht zou hierdoor verdwijnen, zo ook de handelscontacten met het Noorderkwartier. De gevolgen van het droogvallen van de Vecht strekten zich ook uit tot brouwerijen in het Noorderkwartier, die evenals de brouwerijen van Amsterdam hun water uit de Vecht betrokken. Dus ook in die streken waren bedenkingen tegen het plan gerezen.
Tenslotte noemden de briefschrijvers nog de problemen die voor de provincie Utrecht zouden ontstaan bij de Hinderdam. In die dam had Utrecht tot 1673 een sluis en enkele duikers liggen via welke het overtollige water van het bovenstroomse deel van de Vecht geloosd werd. Dit lozen gebeurde bij eb, dat wil zeggen laag water beneden de sluis. Het water in de Vecht boven de Hinderdam stond dan drie tot vijf voet boven het waterpeil in de benedenloop. Als dan de sluis en de duikers geopend werden vloeide de ebstroom met verhoogde snelheid langs Weesp en Muiden naar zee. Hierdoor werden zand en modder die zich bij hoog water vanuit zee in de haven van Muiden en verder de Vecht in tot aan de Hinderdam toe afgezet hadden, weer naar zee teruggedreven. Op deze manier werd de Vecht op diepte en bevaarbaar gehouden.
De Vecht was dus in zijn bestaande vorm van groot economisch belang zowel voor steden en landerijen in zijn eigen stroomgebied als daarbuiten. Het bestuur van Weesp bracht dit zeer nadrukkelijk naar voren en verzocht in de brieven de Staten van Holland de uitvoering van het genoemde plan tegen te houden (zie voor de volledige argumentatie bijlage 2). Ondanks de wensen van de brouwers van Amsterdam om dit plan uit te voeren heeft het bestuur van die stad van realisatie afgezien. Niet alleen het dringend verzoek van Weesp om van het plan af te zien is hier van belang geweest, maar ook de ongewisheid van het resultaat en de hoge kosten hebben in deze beslissing meegespeeld. Trouwens geen van de gedane voorstellen heeft tijdens de verslagperiode de uitvoeringsfase bereikt.

Elias Sandra maakte in zijn 'Ontwerpen om de stad Amsterdam van zoet water te voorzien' (afb. 4) in 1682 een schatting van het aantal scheepsladingen water dat per jaar nodig was om in de zoetwaterbehoefte van de stad te voorzien. Hij ging daarbij uit van 19 à 20 brouwerijen en evenzoveel raffinaderijen of suikerbakkerijen en 70 ververijen. De behoefte per brouwer stelde Sandra op drie schuiten per week en voor de raffinadeurs, ververs enz. tezamen 20 schuiten per week. Dit kwam neer op een jaarlijks totaal van 4.160 schuiten. In 1798 berekende de hooggeleerde Van Swinden de gemiddelde invoer van Vechtwater gedurende 10 jaar voor het huishoudelijk en bedrijfsmatig gebruik op 2.251 schuiten.

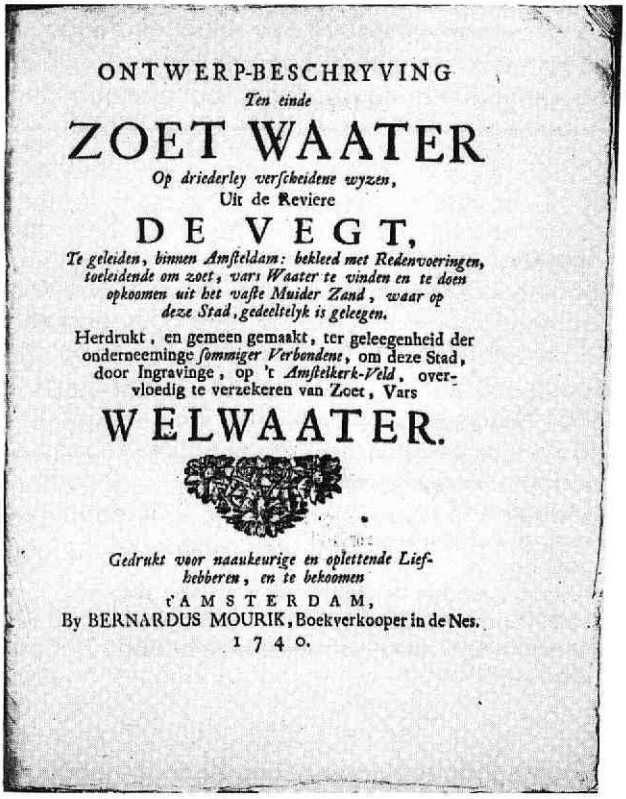

ONTWERP-BESCHRYVING

Ten einde

ZOET WAATER

Op driederley verſcheidene wyzen,

Uit de Reviere

DE VEGT,

Te geleiden, binnen Amſteldam: bekleed met Redenvoeringen, toeleidende om zoet, vars Waater te vinden en te doen opkoomen uit het vaſte Muider Zand, waar op deze Stad, gedeeltelyk is geleegen.

Herdrukt, en gemeen gemaakt, ter geleegenheid der onderneeminge *ſommiger Verbondene*, om deze Stad, door Ingravinge, op 't *Amſtelkerk-Veld*, overvloedig te verzekeren van Zoet, Vars

WELWAATER.

Gedrukt voor naaukeurige en oplettende Liefhebberen, en te bekoomen

t'AMSTERDAM,

By BERNARDUS MOURIK, Boekverkooper in de Nes.

1740.

Afb. 4. De derde druk van Elias Sandra's plan uit 1682 om zoet water uit de Vecht via een leiding of kanaal naar Amsterdam te brengen (Gemeentearchief Weesp).

Het aandeel voor de bierbrouwers die hun eigen waterschepen hadden was daarbij niet meegeteld.[7]

Wat betekende dat nu voor Weesp? Hier moesten de waterschepen voor Amsterdam, die de route over de binnenwateren prefereerden boven de oversteek over de Zuiderzee, de Noordersluis passeren en daar voor een retour-passage 21 stuivers sluisgeld betalen. Voor het schutten na het sluiten van de boom[8] kwam daar een toeslag op. Een samenvatting van de financiële rapportage (zie de tabel)[9] toont dat in de periode mei 1817 tot juni 1826 per jaar gemiddeld ruim 2.000 retourvaarten met waterschepen de Noordersluis passeerden. Het sluisgeld maakte daarvan bij elkaar ruim 40% van het totaal aan geïnde sluisgelden uit. De moeite die Weesp zich getroost had om te voorkomen dat de benedenstroom van de Vecht van zijn water beroofd werd wierp zijn vruchten af. Bij de verschillende vormen waarin de Vecht nuttig was voor Weesp was nu ook het Vechtwater in deze ingescheepte vorm gekomen dat via de sluisgelden een bijdrage leverde aan de Weesper economie.

Tabel. Waterschepen door de Noordersluis te Weesp

periode	aantal	sluisgeld waterschepen	totaal sluisgeld	percentage
22 mei 1817-30 juni 1818	1.922	2.018,10	5.155,35	39,1
1 juli 1818-30 juni 1819	2.822	2.963,10	5.913,55	50,1
1 juli 1819-30 juni 1820	2.052	2.154,60	5.697,25	37,8
1 juli 1820-30 juni 1821	1.938	2.035,95	5.330,90	38,2
1 juli 1821-30 juni 1822	doorvaart gestremd			
1 juli 1822-30 juni 1823	1.759	2.041,15	3.654,50	55,9
1 juli 1823-30 juni 1824	2.015	2.115,15	5.502,30	38,4
1 juli 1824-30 juni 1825	2.164	2.280,15	5.999,10	38,0
1 juli 1825-30 juni 1826	2.397	2.535,55	6.412,50	39,5

(sluisgelden in guldens)
Aanvullende gegevens:

8, 9 en 10 dec. 1819	niets de sluis gepasseerd
1 jan.-6 febr. 1820	geen opgave
9 en 10 febr. 1820	niets de sluis gepasseerd
30 dec. 1820 t/m 22 jan. 1821	geen opgave
1 juli 1821-30 juni 1822	reconstructie van de schutsluis, doorvaart gestremd
van 15 jan. t/m 28 febr. 1823	uitsluitend vermelding van door de sluis gepasseerde waterschuiten (57 stuks) en totaal aan sluisgeld 56.7. – gulden

Financieel-economisch had de sluis meer te betekenen dan alleen de opbrengst van de sluisgelden.
Dit blijkt uit de "Staat van de presumtieve schaden die de stad Weesp zal lijden door de reconstructie der schutsluis binnen dezelve stad ten jaren 1822.

1e gemis der opbrengst van den opbreng der tegenwoordige schutsluis gedurende het jaar 1822 berekend na den opbrengst van vorige jaren *f*5.255,–
2e desommagement aan den pachter van de lange brug voor gemis van passage over de bijbrug, hoezeer anders de opkomst van de doorvaart en passage genietende gecalculeerd op *f*240,–
3e desommagement voor de stremming van de Zwaantjesbrug wegens gemis aan doorvaart, gecalculeerd op *f*430,–
4e desommagement aan den pachter van het Bijlmer Tolhek voor gemis aan doorvaart gecalculeerd voor het aandeel der stad Weesp daarin dragende *f*3.600,–

5e	desommagement aan den pachter van het Uitermeersch Tolhek voor gemis van passage gecalculeerd op	*f*240,–
6e	uitbaggeren der stadgrachten te Weesp ter facilitering voor de waterschuiten van Amsterdam om binnen deze stad bij den duiker aan het Vosje versch water te halen	*f*400,–
		*f*10.165,–

Deze schaden aldus voor de stad Weesp beraamd wordende op eene som van plus minus tien duizend guldens, zoude moeten gevonden worden uit de stedelijke kas indien dezelve hetzij geheel hetzij gedeeltelijk daartoe toereikende mag zijn en anders door het verlenen van authorisatie tot of het verkoopen van inschrijvingen op het grootboek of tot het daarstellen eener negotiatie van *f*10.000,-- tegen 5 percent en af te lossen met *f*500,-- in 't jaar naar verkiezing van het stedelijk bestuur, gecalculeerd naar de volgende berekeningen:

1e januari 1824 af te lossen kapitaal	*f* 500, –		
interessen van *f*10.000, –	*f* 500, –		
			*f*1.000, –
1e januari 1825 af te lossen kapitaal	*f* 500, –		
interessen van *f*9.500, –	*f* 475, –		
			f 975, –
etc.	etc.		etc.
1e januari 1843 af te lossen kapitaal	*f* 500, –		
interessen van *f*500, –	*f* 25, –		
			*f*525, –
		totaal	*f*15.250, –

Zoodat het jaarlijks meerder zuiver rendement der schutsluis ten minsten zoude moeten renderen de som van *f*762,50 ter bestrijding waervan men de vrijheid neemt te proponeren om van de schepen der Rijnvaart te heffen een schutgeld van 10 cents per last, hetgeen van de thans varende één en twintig schepen inhoudende tezamen 1.990 lasten, berekend tegen vier maalen doorvarende in 't jaar, een opbrengst representeert van *f*796,– jaarlijks. Terwijl het overige van het geprojecteerde tarief dient zoo ter bestrijding van de aflossing en rente betaling ... alsmede naar afloop van een en ander tot voorziening in de behoefte van reparatie en eventuele calamiteiten aan de sluis kunnende voorvallen en waarin stad Weesp als dan de baten trekkende ook zal moeten voorzien.

Dit nieuwe tarief zal onmiddelijk na de heropening der sluis in 1822 vervangen het tarief op de schuttingen gearresteerd bij Z.M. besluit van 14 mei 1817 Litt F.4."[10]

Zoals bekend is eerst in de twintigste eeuw een buiswaterleiding gelegd waardoor water dat in de Bethunepolder onder Maarssen omhoog komt en dat uit de hoge gronden van het Gooi stamt, naar Amsterdam gepompt wordt. Zo is het oude zeventiende-eeuwse plan toch nog voor een deel tot uitvoering gekomen.

Weesp 1994 H. Bakker

Noten

1 Elias Sandra, *Ontwerpen om de stad Amsterdam van zoet water te voorzien in de XVIIde eeuw*. Omgewerkt en met een voorberigt vermeerderd door Mr. W.J.C. van Hasselt (Amsterdam en 's-Gravenhage 1841[3]) (p. I-XLII voorbericht van Van Hasselt en p. 1-80 ontwerpen van Elias Sandra), p. VII.
2 Een kan is 1,5 à 2 liter.
3 Waarschijnlijk betreft dit tonnen van 150 liter.
4 A.w., p. IX.
5 A.w., p. XIII.
6 G.A.W. Boek D 1, fol. 21 en 56-57.
7 Elias Sandra, p. 44.
8 Afsluiten van het vaarwater met een drijvende boom en kettingen, vergelijkbaar met het sluiten van een stadspoort 's avonds.
9 G.A.W. Sluizen doos 10.
10 G.A.W. Sluizen doos 10, omslag 6.

Bijlage 1
Vergaderinge van Vroetschappen den 15 October 1656

De Vroedschappe der Stede Weesp collegialiter vergadert sijnde hebben gehoort het rapport van hare medebroederen, de heeren Sijmon Abbega ende Samuel Booms, Burgemeesteren deser stede wegens haare verrichtingen inde saecke ende affairen, daertoe de selvige bij de gemelde vroedschappen versocht ende gecommitteert sijn geweest tot wechnemingen ofte steutinge vant geene de edele Grootachtb: heeren Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Amsterdam, uyt crachte van de octroyen bij eene Volckert Croock op de 16e januarij 1627 van de Ed.d: Grood Mo: heere Staten van Hollandt ende West-vrieslant geobtineert, voornemens sijn te doen ofte int werck te stellen ende besonderlijk

tegens het openen van den vechtdijk inconformite van een pretens accoordt met eenige leden van Amstelland de 14e septemb. 1656 gemaeckt contrarie de resolutie den 17e der maent julij daer tevooren bij die van Amsteland over 't verseide subiect genomen.
Refereeren onse gemelde medebroederen ende gecommitteerdens dat sijluyden op te geordonneerde comparitie van de heeren vant hoff den 13e deser maent october 1656 savonts ten vijff uyren neffens de heeren gecommitteerdens der stede Muyden geassisteert met onsen stats adtvocaet mr. Johan Walbeeck verscheenen wesende voor den heeren ende mr. Hugo Block ende Jacob van der Graeff beyde Raetsheeren in den selven hoove als commissarissen in de voorz. saec ende geordonneert aldaer mede gecompareerd is den Ed. heere Vogellesangh Raetspensionaris der versz. stadt Amsterdam geassisteert met twee heeren stadts adtvocaeten, ende procureur ende naerdat door den gemelden Adt. Walbeeck de gelegentheid ofte merite van de saecke gemelde Ed. heere commissarissen voorgedragen is geweest den meergemelde Ed. heeren Raets Pensionaris Vogellesangh uyt den naem van haer Ed: Groot Achtb: heeft geantwoort en de wijtloopich gediscoureert over de goede correspondentien de welcke soo naburige steden metten anderen behooren te hebben ende houden ende daer naer getreden is opt versz. octroy bij Volckert Croock geobtineert en de consideratie der selver gelieven te sustineeren het recht vant selve octroy haer Ed: Groot Achtb: te competeeren ende dienvolgende uijt crachte van dien ende mede t' voorsz. pretens accoort met eenige leden van Amstelland gemaeckt is vermogen van haer Ed: Groot Achtb: te wesen het voorgenomen werck te moogen voltrecken, daertoe, tot een naerder fondament nemende den jnnehoude van seeckere pretense poincten, die achter de copye vant voorsz octroy werden bevonden gestelt te sijn ende soo gesecht wort voort verleenen vant octroy wegens Burgemeesteren ende Regierders der steede Weesp aende Ed: Mo: heeren Raden ende meesters van de Reeckeninge van domeynen vande voorsz. lande overgelevert ende daer uyt mede wijtloopige discoursen voeren, daer tegens eerst door onse versz. stadts Adt. ende daer naer door gemelde onse gecommitteerdens ende de gecommitteerdens der stede Muyden haere redene ende motiven van defentie geallegeert sijnde, eijntelijk bij de gemelde Ed: heeren commissarissen voorgedragen ende devoir gedaen is, de voorsz. saecke te accomodeeren ende tot een minnelijk accoordt te brengen 'twelck onse gecommitterden (als daertoe niet gelastet wesen) hebben geexcuseert ende serieuselijk versocht ende gerecommandeert het versochte mandaet penael te moogen werden verleent dienvolgende aen meergemelde Ed: heere commissarissen gelevert de stucken ende papiere, daertoe dienende allen t welck bij onse Vroedschappe voor aengenaem is gehouden ende gemelde onse gecommitteerdens bedanct van hare aengenomen moeyte ende gedane devoiren ende wijders voorgedragen wat men voor

toecoomende inde versz. saecke ende affaire soude doen. Is naer veele overlegginge ende consideratien eijntelijk bij de gemelde Vroetschappe eenparich verstaen, de voorsz saecke ten aensien deser stede ende de goede jngesetenen van dien seer considerabel ende vangroote gewichte te wesen dienvolgen oock met eenparige stemmen goetgevonden, geresolveert ende geconcludeert dat men het vooren geroerde voorgenomen werck vande Ed: Groot Achtb: heeren Burgemeesteren en Regierders der Stadt Amsterdam met alle mogelijke ende doenelijke middelen sal soecken te voorcomen ende tegen te gaen ten eynde egeene wateren uyt de reviere de Vecht door eenicherley manieren soude moogen werden affgetapt, noch te geene openinge jn dijcken ofte kade gemaeckt ende sulcx niet te lijden dat t voorsz. pretens accoordt eenich effect soude moogen hebben derhalve geresolveert dienaengaende met gemelde Ed: Groot Achtb: heeren van Amsterdam in geen accoordt te treden, als verstaende t selve onser stede ende ingesetenen vandien ten hoogste prejudiciabel te sullen wesen ende mede geexamineert hebbende de vers. poincten achter het voorn. octroy gestelt, verclaerden gemelde Vroedschappen een samentlijk ende elcx int besonder egeene de minste kennisse van de selve pretense poincten te hebben, derhalve d'selve te houden voor een caddabel ende concept buijtten ons ende sonder onse kennis geformeert maer ter contrarie een andere resolutie (op de requeste bij Volckert Croock dienaengaende gepresenteert) bij ons genomen den 16e decemb. 1626.

Bron: G.A.W. Boek D 1, fol. 56-57v.

Bijlage 2
Aan den Hove van Hollandt

Geven met behoorlijcke reverentie te kennen, burgemeesteren ende regeerders der stede Weesp ende Muijden, hoe dat buijten memorie van menschen de reviere de Vecht sijn cours van boven Utrecht aff, door den Hinderdam, verbij de muijre van Weesp, door Muijde in de Zuijderzee ofte het Tij, soodanich heeft geloopen, als deselve noch tegenwoordich doet, gelijck het mede sulcx is dat in de selve reviere is gemaect een sluijs genaemt den Hinderdammer sluijs, ende twee duijckers tegens dewelcke bij laegh water in zee, het water van de Vecht drie, vier ende vijff voeten hooch staet, ende werde alsdan deselve sluijs ende duijckers geopent, waerdoor het selve water in 't 't voorsseide deel van de Vecht, naer de zee toe, met soodanichen impetuositeit voor bij en door de voorsseide steden van Weesp ende Muijden sijn loop in zee neemt, ende soodanigen scheuringe maeckt dat het sandt ende slijck 't welck door hooch water uijt zee sich in de have van Muijden, ende voorts in't 't voorsseide deel van de reviere de

Vecht tot den Hinderdam toe nederset, daerdoor weder wert na zee gedreven ende alsoo de voorsseide reviere diep ende navigabel gehouden – 'T is nu sulcx dat op den 17 july laestlede bij de Gecommitteerde van de heeren burgemeesteren van Amsterdam ende den dijckgraeff in 't collegie van Amstellandt is geproponeert van een openinge te maecken uijt de reviere de Vecht bij Nichtevecht in Cleijn Muijden tot in seecker wateringe genaempt 't Geijn, doch is hetselve als gansch ondienstich bij de verdere vijff leden van 't voorsseide collegie, te weten Weesp, Oudekerck, Amsterveen, Diemen ende Waverveen affgeslagen, waernaer soo heeft de voornoemde dijckgraeff wederom doen vergaderinge beleggen tegens den vi e september verleden, ende niet tegenstaende van wegen burgemeestern Weesp wierde geinhareert op de voorsseide resolutie van de 17 julij voorsseit en dat deselve bij den secretaris moste werden te bouck gestelt, ende henluijen copie gelevert, soo hebben de voorsseide verdere vier leden in absentie van de gedeputeerdens van Weesp directelijck tegens de voorsseide resolutie van de 17 julij met de gecommitteerdens van de heere van Amsterdam een verdrach gemaect dat de voorsseide openinge ter plaetse voorsseit soude werden gedaen uijt de voorsseide reviere de Vecht tot in 't 't Geijn, gelijck de verthoonders mede in 't seeckerlijck onderrecht sijn dat de heeren van Amsterdam van meijninge sijn ter plaetse voorsseit, sijnde inde jurisdictie van Muijden, buijten ende sonder consent van de burgemeesteren derselver stede, mede verthoonders in desen, een canael ofte openinge te maecken omme alsoo uijt de voorsseide reviere de Vecht door Cleijn Muijden in 't Geijn 't welck wel anderhalff voet lager is, het water aff te tappen, ende tot dien eijnde in de Vechtdijck drie duijckers te leggen ijder wijt seven Rijnlantsche voeten maeckende t' samen 21 voeten waerdoor alsoo niet anders te verwachten is dan een gansche verdroginge van de voorsseide reviere voor ende in de haven van Muijden, ende alsoo innavigabel te werden gemaect tot gansche ruijne van de voorsseide steden die haer welvaren alleen bestaet in hare coopmanschappen door de voorsseide reviere de Vecht uijt ende in in zee, ende alsoo in andere steden van Hollandt ende verders te vervoeren. 'T welck alsoo niet en behoort ende notoor is dat het water van een publijcque reviere niet mach werden affgetapt ofte ijts omtrent een reviere gedaen waerdoor deselve soude connen werden gedeterioneert, de scheepvaert onbequam, ofte deselve innavigabel gemaect, dat de voornoemde dijckgraeff en secretaris van de rijn van Amsterlandt de stede Weesp weijgeren copie van de voorsseide resolutie van 17 julij, soo keeren de verthoonders henluijders aen desen Edele Raden versouckende u Edele Mogende mandement daerbij de heeren burgemeesteren van Amsterdam ende alle andere desnoot van wegen de Hoge Overicheijt op seeckere groote peene tegens d' selve verbeuren, geinterdiceert sij eenigh openinge, canael ofte vaert ter plaetse voorsseit te maecken, noch in den dijck van Cleijn Muijden eenige duijckers te leg-

gen ofte ijets te maecken, graven ofte delven waerdoor eenich water uijt de voorsseide reviere de Vecht in't 't Geijn, ofte eenige andere wateringe soude werden affgetapt ofte affgelaten ende den voornoemde dijckgraeff ende secretaris bevolen den supplianten te leveren copie autentiijcq van de voorsseide resolutie van de 17 julij, ende te betalen de costen hieromme gedaen, ende in cas van oppositie de voorsseide bevelen ende interdictie penael stadhoudende tot dat partijen gehoort anders sal sijn geordonneert sij d'opposant ofte opposanten dach beteeckent voor desen Edele Rade, omme te seggen de redenen vandien, 't antwoorden op soodanigen eijsch ende conclusie als de verthoonders ten dage dienende sullen willen doen ende nemen, ende om bij provisie te hebben exhibitie van de voorsseide resolutie ende voorts te procederen als naer rechten. 'T welck doende etcetera.

Bron: G.A.W. map 'Vecht', ongedateerd (1656?).

Binnenrust te Abcoude

Het voorname huis Binnenrust, nu in de kern van Abcoude gelegen, is gebouwd op een oude oeverwal in een bocht van de veenrivier de Angstel daar waar het Gein zich afsplitst. Het adres is Hoogstraat 24.
Toen het, waarschijnlijk op het eind van de 17e eeuw, als buitenplaats gebouwd werd, lag het tegen het oude dorp aan en had het een park van 2 bunder, ca 1,7 ha.
Vanaf 1663 zien wij Hendrik van Hooftveld[1] doende om grond te verwerven hetgeen 16 jaar later leidde tot de samenvoeging van drie percelen waarop het huis zou verrijzen en de tuin worden aangelegd. Of Hendrik de bouwheer was is onbekend doch in 1706 blijkt een volgende eigenaar, Henrick de Veer, een echte buitenplaats te verkopen aan Johan Gousset. De "hoffstede" heet dan reeds Binnenrust en bezat: "annexe tuynen, stallinge (later geschikt voor zes paarden), voorkamers, wagenhuys, speelhuys [en een] tuynmanswoning." Ook een stoel en een "grafstede" in de kerk worden genoemd. Henrick de Veer was kapitein ter zee van 's Lands vloot en kan heel wel de naam Binnenrust aan het goed gegeven hebben als contrast met de wilde zee buitengaats.
De begrenzingen: ten Westen en ten Zuiden het Gein (de Angstel), ten Oosten de Heerenweg (de Hoogstraat) en ten Noorden de bebouwing van het dorp, zouden bijna 200 jaar ongewijzigd blijven. Aan de Zuidkant lag een vrij klein perceel vanaf de Angstel langs de straat, dat meestal in handen van derden was en de naam Nieuwerlust droeg. Er lag een kleine buitenplaats op.
Johan of Jean Gousset, eigenaar en bewoner van 1706 tot 1733, was schout van Abcoude en op de kaart van R&I Ottens van Amstellandt uit 1725 staat bij de plaats dan ook "de schout". Een eerste blik op zijn bezit wordt ons vergund door de ets-gravure ervan in "Hollands Arcadia" dat in 1730 het licht zag. Dit boek is door Abraham Rademaker vervaardigd als pendant van "De Zegepraalende Vecht" dat al in 1719 verschenen was. Het beeldt de buitenplaatsen af waar men per trekschuit langs voer van Amsterdam tot Loenersloot via Ouderkerk, Abcoude en Baambrugge.[2] Onder de gravures is in het Frans en het Nederlands kort vermeld welk huis is afgebeeld en wie de eigenaar was. Achterin wordt ieder huis in een lofdicht bezongen (zie bijlage).
Het huis vertoont zich op de gravure evenals heden nog met een verdieping onder twee daken evenwijdig aan de straat, de topgevels aan de zijkanten bekroond door vier schoorstenen. De tuingevel is twee ramen breed met aan de Zuidzijde een deur. Vanaf de Zuidgevel strekt zich een lage aanbouw met twee ramen en een deur uit, die mogelijk de stal en het wagenhuis herbergde. Waarschijnlijk is het huis later naar het Zuiden verbreed want nu bevinden zich aan

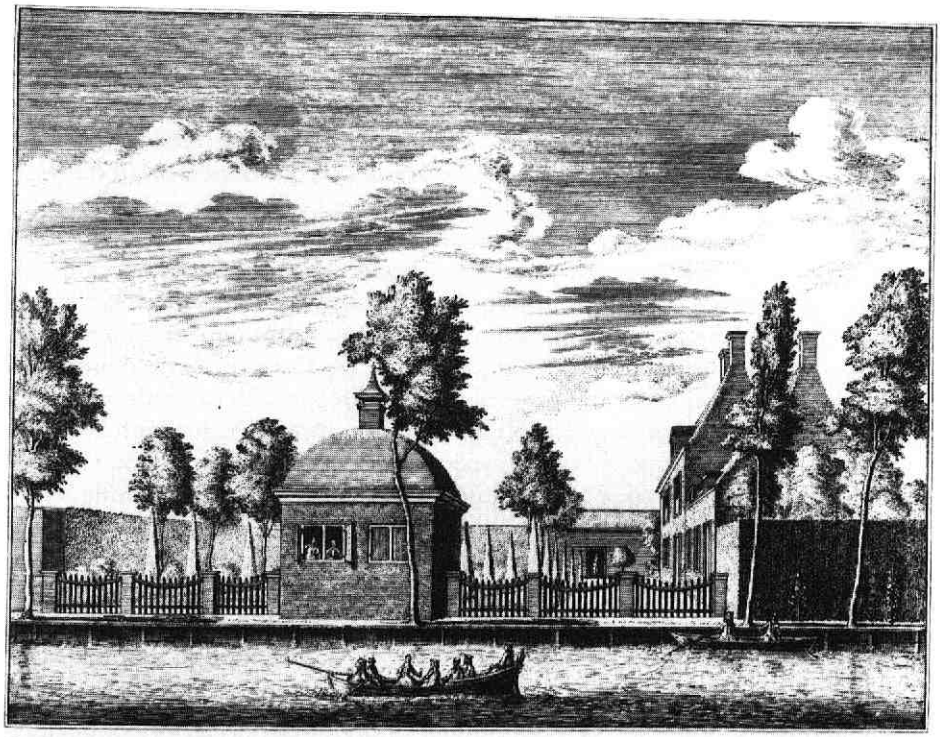

Binnenrust, apartenant a M^r. JEAN GOUSSET grand Baillif d'Abcoude. | *Binnenrust, toebehoorende den HEER JAN GOUSSET. Hoofd officier tot Abkoude.*

Afb. 1. Binnenrust in 1730 met in de tuingevel twee raamtraveeën. De koepel heeft stookgelegenheid, wat men weinig ziet. (Top. Atlas 121-70 RAU)

de achterzijde twee ramen met een deur daartussen. Ook het feit dat de kelder onder de Noordzijde van het huis gelegen is zou daarmee te maken kunnen hebben. De verbreding zal zijn uitgevoerd in het eerste kwart van de 19e eeuw. Bij de verkoop in 1829 is namelijk voor het eerst sprake van "Binnenrust met deszelfs **dubbele** heerenhuizinge", ook is de koopsom dan vrijwel verdubbeld (van *f* 5300 naar *f* 10.000) vergeleken met het voorgaande transport in 1786, afb. 2.

De stijl van het huis, zoals het zich nu voordoet, duidt ook op een ver- of herbouw in genoemd tijdvak. Die zou dan plaats hebben gevonden in opdracht van de weduwe Jacoba Hester Kips-Kool na het overlijden van haar man in 1800. In 1829 is tevens voor het eerst sprake van "engelsch plantsoen" in de tuin, die mogelijk tezelfder tijd is gemoderniseerd. De aanleg met slingervijver is te zien op de minuut van de kadasterkaart uit 1818. De overlevering verhaalt van

Afb. 2. Het huis Binnenrust te Abcoude in 1994 aan de Zuid- en Oostzijde (foto De By).

twee fraaie houten bruggetjes over die vijver. Het zou goed mogelijk zijn dat de theekoepel aan de Angstel ook door haar vernieuwd is in zijn huidige gedaante (later verplaatst). Het verschijnsel "bouwweduwe" is niet uitzonderlijk in de streek: bij Gunterstein Magdalena Poulle, bij Goudenstein Sophia van der Muelen en bij Cromwijck Elisabeth Rotgans.
Het in de acte van 1706 reeds genoemde "speelhuys" neemt in Rademakers gravure een prominente plaats in. De vierkante theekoepel draagt zelfs een schoorsteen voor een kachel zodat ook op koude dagen het verkeer op de trekvaart tussen Amsterdam en Utrecht gade geslagen kon worden. Binnenrust werd door de meeste bewoners waarschijnlijk het hele jaar bewoond.
De scheerhagen en pyramidaal opgeschoren taxusboompjes markeren een formele Franse tuin met in een nis aan de Noordzijde een beeld. De in de acte opgevoerde stoel in de kerk blijkt later uit twee gedeelten te bestaan, nl. vier plaatsen voor de heren en vier voor vrouwen voorzien van kussens, bijbels en psalmboeken. Tot 1872 werden deze banken steeds meeverkocht.
Is bij de verkoop in 1733 slechts sprake van "twee ledikanten met derselver be-

hangsels en een tafel met een tafelkleet" als meest noemenswaardige mee te verkopen zaken, in 1749 blijkt de inrichting aanmerkelijk verfraaid. Dan worden er vaste schilderijen (boven de deuren?), spiegels in de schoorsteenomlijstingen en "behangzels" in de kamers genoemd. Daarbij kan aan op doek geschilderde voorstellingen gedacht worden. "Staande en leggende plaaten" zullen betrekking hebben op een marmeren vloer- en wandbekleding van de gang.
In het Gein was een schuitenhuis gebouwd voor het tweeriems roeijachtje, dat door twee roeiers voortbewogen werd. In de tuin werden de parterres verlevendigd door een fontein, die in werking werd gesteld middels een "lugtpomp en vijff koopere instrumenten". Daar moet een knecht flink mee bezig geweest zijn als er gasten waren. Meer gebruikelijk was een watervat op zolder dat gevoed werd met hemelwater vanaf het dak en dat via een leiding met een kraan de fontein buiten deed spuiten. De tuin was verder aangekleed met twee banken, een piedestal met een blauwe pot, een geschilderde vaas, een ditto hond en een ditto bloempot. Dit soort schilderingen waren "poor man's" tuinornamenten, die op strategische plaatsen neergezet het tuinaanzicht opvrolijkten. Een verguld beeldje van de "Faem", een sierlijk bazuinblazend figuurtje op een piedestal, bleef buiten de koop.
Volgende eigenaren bleven de tuin verfraaien want in 1756 is sprake van "hoender en duyvenhokken, beelden, pedestallen, ornamenten en cieraden", ook verschijnen er "orangeboomen" in de omschrijving.
In de boomgaard had men kennelijk last van onverlaten die het op het sappige ooft hadden voorzien, want in 1791 vroeg en kreeg Bernard Kips toestemming om "klemmen, voetangels en strikken te leggen". Voorwaarde was evenwel dat "dezelve buitenplaats bij nacht gesloten houdende en op bordetjes met duidelijk schrift de vereischte waarschouwing doende". Krasse maatregelen.
Voor de van en naar Amsterdam reizende eigenaars bestond de mogelijkheid om de tollen voor telkens vijf jaar af te kopen à *f* 35,– 's jaars. Dit ging om de "landhekken" bij Duivendrecht en Abcoude. De koper in 1834 moest deze verplichting overnemen.
In het midden van de 19e eeuw lagen er in het park heuveltjes (afb. 4), die daar ten tijde van de verlandschappelijking in waren opgeworpen met de uit de vijver afkomstige grond. Ook een doolhof ontbrak niet als element van vertier in dat film- en televisieloze tijdperk. Langs de Hoogstraat stond een tuinmuur met een poort erin waarachter het tuinmanshuis lag.
Het huis kijkt uit over het Marktveld. Daarvóór stond tot 1935 een fraai vroeg-18e-eeuws smeedijzeren hek met bovenin de tekst "Markvelt van Abcou" in sierlijke, oorspronkelijk vergulde schrijfletters. Het hek werd verkocht aan de eigenaar van het huis Kennemergaarde te Santpoort. Zijn dochter schonk het later aan Natuurmonumenten met de bepaling dat het op Gooilust te 's-Grave-

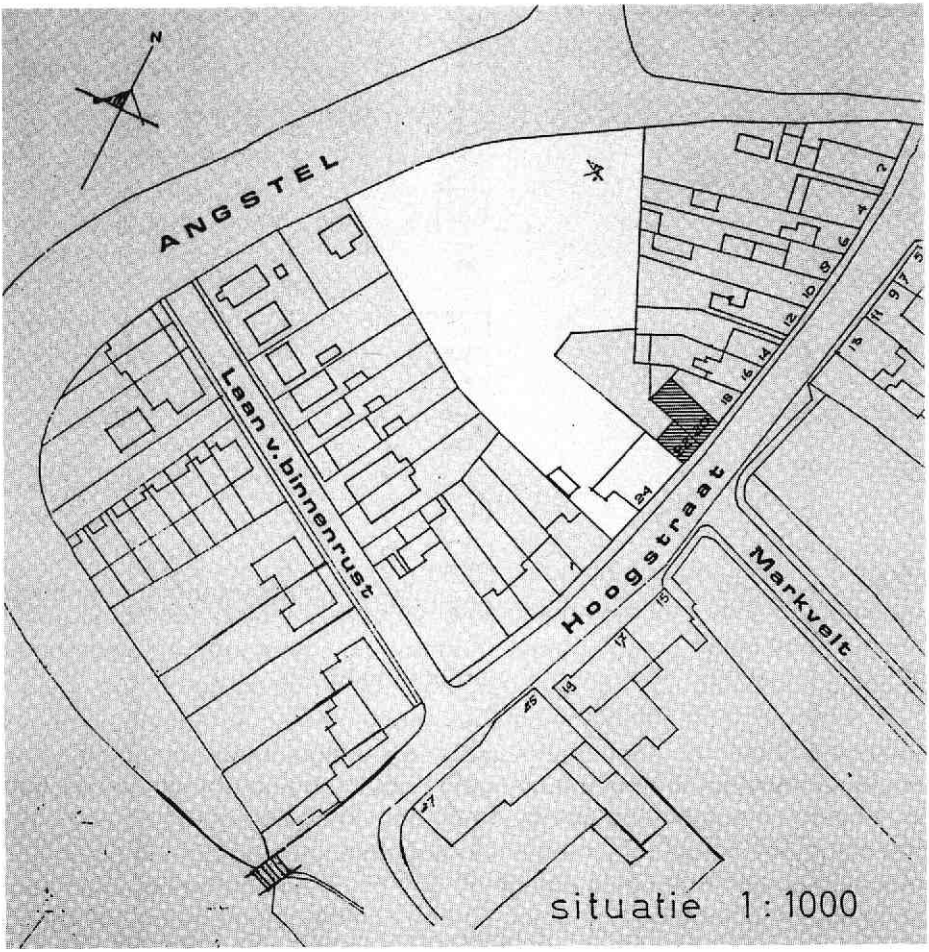

Afb. 3. Het terrein van Binnenrust heden. Het besloeg vóór 1878 het hele gebied tussen de Hoogstraat en de Angstel tot aan de Hulksbrug (onderaan). Kadasterkaart Abcoude.

land geplaatst zou worden. De oude naam is na de verkoop vervangen door "Kennemergaarde". Op het Marktveld werd eeuwenlang de jaarlijkse paardenmarkt gehouden.[3]
Na een aantal eigenaarswisselingen belandt de plaats in 1871 via een veiling in minder goede handen, namelijk in die van Dirk Lodewijk Holst.
De nieuwe bewoner moest een aantal zaken overnemen waarvan enkele de moeite waard zijn hier te releveren: "een tuinspiegel, twee orangebomen, een

Afb. 4. De verplaatste koepel van Binnenrust aan de Angstel. In het park zijn de opgeworpen heuveltjes van de landschappelijke aanleg te zien. (foto De By).

laurierboom in tobbe, een baggerbeugel en een snij [kort zeisblad aan een lange steel om waterplanten los te snijden], een totebel [vierkant net dat met de hoekpunten aan twee kruislingse stokken is opgehangen], een gebbe [aan een vorkvormige stok bevestigd schepnet], een zaadwan en een zaadkast [men won kennelijk zelf zaad], broeiramen met glas en met papier voor op de koude bakken. 12 ramen vormden een druivenkast. In de koepel hingen vijf gestreepte linnen rolgordijnen en daarbuiten zes stores [zonnewerende jalouzieluiken].
In 1878 halveerde Holst het park door ca ¾ ha te verkopen als bouwgrond waarop in het jaar daarna een woonwijk werd opgetrokken. De huizen daarvan liggen aan wat nu De Laan van Binnenrust heet, doch die eerst gewoon de Nieuwe weg heette. Dat betekende een grote aanslag op het buitenplaatskarakter van Binnenrust. Was het omdat Holst 7 kinderen moest opvoeden? Hij had daarvoor een gouvernante in dienst en 3 dienstbodes.[4] Mogelijk had hij als commissionair een slecht jaar gehad, het blijft gissen. Wel is opmerkelijk dat het gezin in 1886 naar Nieuw Amsterdam vertrok waar hij waarschijnlijk in de verveningen fortuin is gaan zoeken. Ruim zeven maanden eerder had de heer Van Veen het huis gekocht, kennelijk als belegging, want hij verhuurde het aan een familie

Strikwerda na het vertrek van Holst en de zijnen. Hij verkocht nog eens 4400 m^2 van de tuin zodat slecht 4300 m^2 overbleef (afb. 3).
In 1893 kwam er weer een gezagdrager op het huis toen C.J. Doude van Troostwijk het huurde als burgemeester van Abcoude/Baambrugge. Hij betaalde *f* 600,– 's jaars. De volgende eigenaar, Van Veeren, die het goedkoop kocht bleef verhuurder.
Eerst de volgende burgemeester, Jhr Mr W.B. Sandberg, woonde liever in een eigen huis en zo verwierf hij het in 1903. Ook het merendeel van zijn opvolgers was die mening toegedaan en achtereen zien wij F.C. baron van Tuyll van Serooskerken, Jhr P.P. de Beaufort, Jhr Mr C. Dedel, en Jhr Mr L.H. Quarles van Ufford het huis in bezit nemen, zij het dat Jhr Dedel het na zijn afscheid van Abcoude aan S.P. baron Bentinck verhuurde voor de duur van zijn ambtsuitoefening.
In het laatste oorlogsjaar van de 2e wereldoorlog was er op Binnenrust een noodhospitaal gevestigd. De verbindingen met de ziekenhuizen in Amsterdam en Utrecht waren dat jaar namelijk uiterst moeilijk en vaak verbroken.
Eind 1963 werd de Gemeente eigenaar, die het 17 jaar lang verhuurde totdat in 1980 de heer De By het in eigendom verkreeg.
Ondertussen was in 1975 de theekoepel, die na de grondtransactie in 1878 op zijn oude plaats aan de Angstel was blijven staan, gerestaureerd en verplaatst naar de Noordzijde van het overgebleven deel van de tuin (afb. 4).
Sinds 1-11-1994 mag de heer Vlek, lid van de raad van bestuur van het concern Reed-Elsevier, zich eigenaar noemen en bewoont hij het met zijn gezin.
De ingangspartij met rijk gesneden empire voordeur en ditto omlijsting geeft toegang tot een met oude marmeren tegels geplaveide middengang welke voert naar de openslaande tuindeuren. Het brede bovenlicht daarvan is versierd met uit hout gesneden bladrankvoluten. De binnendeuren lijken te dateren uit de tijd van de grote verbouwing rond 1800. Plafond en wanden van de gang zijn afgewerkt in stuc met patronen uit dezelfde periode.
Alle gegevens voor deze geschiedenis van Binnenrust zijn beschikbaar gesteld door de heer W.W. Timmer uit Abcoude, waarvoor ik hem zeer erkentelijk ben.

Loenen, januari 1995 E. Munnig Schmidt

Noten

1 Streekarchief Mijdrecht, dossier Binnenrust.
2 *Hollands Arcadia*, 1730. A. Rademaker, prent nr. 70 en dichttekst.
3 *Niftarlake Jb.* 1946 blz. 9 t/m 14, 1958 blz. 43.
4 Bevolkingsregister Abcoude 1840-heden.

Bijlage
Uit *Hollands Arcadia*, 1730

De dichter G. Tysens, die de verzen in dit plaatwerk voor zijn rekening nam, liet het volgende hoogdravende vers met Binnenrust als onderwerp uit zijn ganzeveer vloeien:

"Wat is dit? Hoe! Kom ik hier aan 't lusthof van de vrede?
Zo is de Eendragtigheid, de Liefde en de Trouw hiermede
Op't lugtig Binnenrust, ô viertal! Bouwd ge uw troon
En gulden zetel hier in het aanlokk'lijk schoon
Der groene taxissen, en net geplante hagen?
Is Binnenrust uw lust, uw vreugde in deze dagen,
En leefd gy hier tezaam'? ô ja want heer Gousset
Bewaard u yv'rig door 't bewaren van de wet,
Die hy Abcoude geeft, om 't kwaaddoen in te tomen;
Het wigtig Schoutsampt by hem loff'lyk waargenomen,
Geeft aan dit landsieraad den naam van Binnen-rust
Wyl heer Gousset alom de twist en twedragt blust,
Om door Astrea's zwaard de vrede te bewaren.
Wie helpt my 't schoon gezigt van desen hof verklaren?
Kom groote Huygens! Kom versterk my met uw geest,
Uw digtmin is weleer op 't land verheugd geweest,
Daar zy op Pindustop nu blinkt met held're stralen,
Laat uw verheven geest op myne zangnimf dalen,
Opdat ik Binnenrust beschrijf naar zijn waardy
Hoe pronkt het hofgebouw van voren en ter zij,
By 't wemelende groen, om het gezigt te strelen;
Hetgeen uit 't speelhuis gaat in volle ruimte spelen
Langs 't kabb'lend kristalijn, en 't kleurlyk hofgezigt.
Vaar wel, ô Binnenrust! mijn zangnimf wordt verpligt
Om 't dorp, 't geen aan uw Heer durft Thanis schaal vertrouwen,
In mynen wandelingh met blydschap te beschouwen.

Eigenaarslijst van Binnenrust

Hendrik van Hooftveld Abrsz[1]	1679 –
Henrick de Veer	– 1706
Capiteyn ter Zee van 's Lants vloot	
verkoop *f* 3700,–	
Johan Gousset	1706 – 1733
Schout van Abcoude	
verkoop *f* 6800,–	
Samuel Gideon Wobma	11-4-1733 – 23-10-1733
verkoop *f* 10.000.–	
André Amsincq x Marthe van der Hulst[2]	1733 – 1745
Koopman op Suriname	
verkoop *f* 4000,– [3]	
Bernard van Baalen	1745 – 1749
Schout en Gadermeester van Abcoude	
verkoop *f* 6000,– [4]	
Anna Constantia van Beek	1749 – 1756
Wed. Jacobus de Bruyn[5]	
vererving	
Mr Willem de Bruyn	1756 – 1757
en Anna Cornelia de Bruyn x Jan Baptist van Renselaar	
verkoop *f* 5500,– [6]	
Christoffel Brands Stroesling	1757 – 1785
Schout van Abcoude	
x Catharina van den Broek	
verkoop *f* 5250,– [7]	
Thomas Lodewijk Richard	1785 – 1786
verkoop *f* 5300,– [8]	
Bernard Kips	1786 – 1800
x Hester Jacoba Kool	1800 – 1829
verkoop *f* 10.000,– [9]	
Jan of Abraham Haar- of Maaskamp	1829 – 1834
verkoop *f* 6225,– [10]	
Frederik Lodewijk Altmann	1834 – 1844
verkoop *f* 7150,– [11]	
Catharina Adriana Boon	1844 – 1848
vererving	
Laurentia Leonora Boon	1848 – 1870
verkoop *f* 10.000,–	
Guillam Jan Hendrik Bruinier	1870 – 1871
Wijnhandelaar	
x Henrietta Meyjes	
veiling *f* 14.200,–	

Dirk Lodewijk Holst Commissionair x Philippine Frederique Havet verkoop *f* 12.000,–	1871 – 1885
Gerardus Catharina van Veen verkoop *f* 7000,–	1885 – 1896
Willem van Veeren verkoop *f* 11.000,–	1896 – 1903
Theodorus Moinat, arts verkoop *f* 14.500,–	1-4-1903 – 24-9-1903
Jhr Mr Willem Bernardus Sandberg[12] Burgemeester x Jkvr. Henriette Anne Jaqueline Roëll verkoop *f* 16.000,–	1903 – 1913
Frederik Christiaan Constantijn baron van Tuyll van Serooskerken Burgemeester x Lucile Agnes barones van Lynden verkoop *f* 16.000,–	1913 – 1917
Jhr Mr Pieter Paul de Beaufort Burgemeester x Jkvr. Anna Hillegonda Hooft Graafland verkoop *f* 22.500,–	1917 – 1924
Jhr Mr Cornelis Dedel Burgemeester x Anna Maria barones Bentinck verkoop *f* 17.000,–	1924 – 19??
Jhr Mr Louis Henri Quarles van Ufford Burgemeester x Mintje Antje van der Meer verkoop *f* 17.000,–	1947 – 1963
Gemeente Abcoude verkoop	1963 – 1980
Eugene J.R.M. de By verkoop	1980 – 1994
Drs P.C.F.M. Vlek lid R.v.B. Reed-Elsevier	1994 –

Overdrachten:

1 Streekarchief Mijdrecht, dossier Binnenrust.
2 Elias, J.E., *De vroedschap van Amsterdam*, Haarlem 1903-1905, blz. 891.
3 RAU 11/10.
4 RAU 46/143.
5 Archief Mijdrecht, Pepping blz. 266.
6 RAU 46/144.
7 RAU 14/3, 91, 119, 120.
8 RAU 49/83, 84.

9 RAU, Not. archief Aoo9ao25 nr. 4.
10 RAU, id. Aoo9foo2 nr. 124 en Aoo9foo3 nr. 143.
11 Kadaster Utrecht, Openbare registers: 61/37 (verkoop 1844), 99/57, 295/96, 311/39, 447/86, 563/75, 639/98, 644/97, 756/8, 796/94, 944/139, 1362/87. Dit betreft de eigendomsoverdrachten van 1844 t/m 1963.
12 *Nederland's Adelsboek* 1969 blz. 347, 1970 blz. 137, 1971/72 blz. 155, 1973 blz. 84, 1974 blz. 2. Dit betreft de gegevens van de echtgenotes van de burgemeesters.

'Seeker heerenhuys genaamt Oud Over'

Vlakbij de oude brug van Loenen, een beetje verscholen tussen de bomen van de landschapstuin, staat aan de Vecht het fraaie buitenhuis Oud Over. Sinds de jaren dertig hebben de Sondaars er hun ateliers ingericht. Maar ook tijdens de vorige drie eeuwen van zijn bestaan hebben de kunsten er kunnen bloeien, zoals de volgende momentopnamen uit de bewoningsgeschiedenis bewijzen, afb. 1.

Op 15/25 september 1661 verschijnt ten kantore van de leengriffier van het huis Loenersloot: Hermen Olafszoon Ringelberg of Ringelsberg, baljuw van Loosdrecht en schout van de voornaamste heerlijkheid in Loenen, Kronenburg. Hij verklaart twee dagen eerder een stuk land van ruim drie morgen groot gekocht te hebben, gelegen tussen de Vechtdijk en de kleine wetering. Het betreft het binnendijkse stuk land dat tot in de 19de eeuw vast bezit was van de eigenaren van *Oud Over*, aan de andere kant van de Vechtdijk.
Van oudsher is dit stukje land leenroerig aan de heer van Loenersloot. Ringelberg betaalt de aan de leenheer verschuldigde 12 caroli-guldens en bewijst vervolgens, ten overstaan van de leengriffier en twee als getuigen aanwezige leenmannen, de traditionele hulde, eed en manschap: "dat sweere ick, dat ick de hooch & ed: Vrouwe van Loenreslooth gehou ende getrouw sall sijn, t'beste sall raden en t'quaeste sall waerschouwen: dat ick met raede noch daede ijtwes sall onderwinden, t'gene dhaer hinderlijck oft schadelijkck soude mogen wesen: maer ter contrarie mij in alles daer tegens sall gedragen als een goedt ende getrouw leenman van den huijse loenresloot schuldich ende behoort te doen: Alsoo waerlijck helpe mij Godt".[1] De leengriffier tekent aan dat ook de 40ste penning is voldaan, maakt de rekening op, en de zaak is beklonken.
Ringelberg is een bekend ingezetene van Loenen. Als schout van Kronenburg is hij de voornaamste functionaris ter plaatse. In de akten in het archief van de heerlijkheid Kronenburg duikt zijn naam regelmatig op. Tenminste al in 1650 is hij schout van Kronenburg en stadhouder van de lenen, en in 1657 wordt hij door de erven van Frans van Lynden, heer van Kronenburg, gemachtigd tot de meerderjarigheid van Anthonis van Lynden de heerlijkheid Kronenburg te besturen.[2] In 1663 tekent hij in zijn functie als schout zelf op dat hij schadeloosstelling eist van Marten Wouterse, "wegens het overrijden van een kind", dat dan een kind van zijn eerste echtgenote, Joosje Adriaansdr. de Haen, zal zijn. De dader, Marten Wouterse, neemt een rechtsgeleerde in de arm die in een request betoogt dat er geen genoegdoening of straf geëist kan worden, omdat er sprake is van een ongeluk.[3]

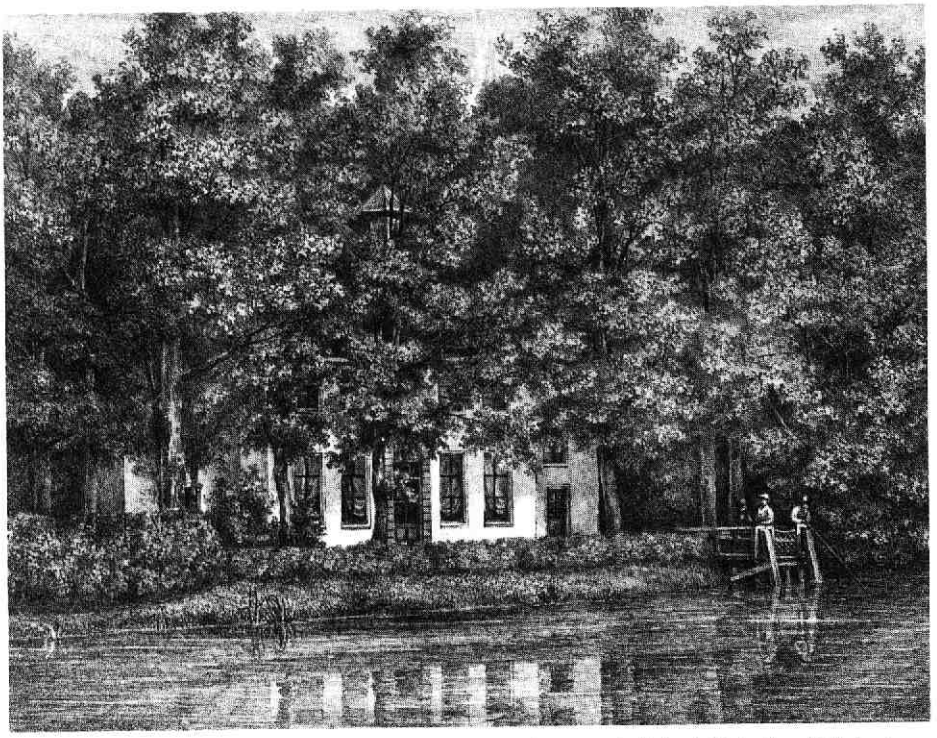

Afb. 1. Oud Over in de tijd van Pieter Bel jr. Uit: *Gezigten aan de rivier de Vecht* door P.J. Lutgers 1836.

In september 1674 komt Balthasar Bekker (1634-1698) naar Loenen, als gereformeerd predikant benoemd door de (katholieke) heer van Kronenburg die op de predikantsbenoeming het exclusieve recht bezit.[4] Bekker zal later, als predikant in Amsterdam, het middelpunt van het meest hevige theologische conflict van het eind van de 17de eeuw worden.[5] Een van zijn eerste activiteiten in Loenen is het afleggen van een huisbezoek bij alle lidmaten, waarbij hij Hermen Ringelberg aantreft met zijn tweede echtgenote, Jannetje Jans.[6] Beiden zijn zojuist, tekent hij in het huwelijksregister aan, getrouwd te Weesp, waarvandaan Jannetje Jans afkomstig is.[7]
Hoewel Ringelberg dus tweemaal gehuwd is geweest, zijn er bij zijn overlijden in 1697 geen volwassen erfgenamen. In dat jaar verschijnen de executeurs van zijn testament voor de leengriffier van Loenersloot, om mee te delen dat zij het stuk land in het gebied van *Oud Over* verkocht hebben aan de Amsterdamse koopman Pieter van Beeck. Deze komt de verschuldigde hulde, eed en man-

schap brengen, en de griffier brengt hem 20 caroli-guldens in rekening, overigens de laatste maal dat het bedrag verhoogd wordt.[8]

Een buitendijkse hofstede

De twee aantekeningen in het leenregister, 1661 en 1697, zijn de vroegste verwijzingen naar *Oud Over* die ik heb aangetroffen. Ongetwijfeld viel ook de tuin tussen de Vecht en de Vechtdijk waarop het huis *Oud Over* staat onder de transacties. Dat stukje land is echter nooit leenroerig geweest, en bleef bij deze gelegenheden dus onvermeld.

Een mogelijke verklaring voor het verschil in status tussen het buitendijkse en binnendijkse gebied valt af te lezen uit de ligging. Het stukje land met *Oud Over* ligt in een binnenbocht van de Vecht, buitendijks. Aangeslibd land – en daar lijkt het hier om te gaan – wordt vrijwel altijd eigendom van de bezitter van het naastgelegen binnendijkse land. Wanneer de bezitter van het land in voldoende mate onafhankelijk tegenover zijn leenheer staat, zal hij in de praktijk ernaar streven het nieuwe land buiten diens heerlijke gezag te houden.

De vraag waar het hier natuurlijk om gaat, is of er op het buitendijkse land inmiddels de 'herenhofstede genaamd *Oud Over*' stond. Waarschijnlijk is dat niet, maar ook het tegendeel laat zich niet eenvoudig bewijzen. Uitgerekend over de jaren 1661 en 1697 (nl. over de jaren 1656-1663, en 1682-1697) zijn de protocollen van de akten van overdracht en hypotheek van het gerecht Loosdrecht verloren gegaan. Een directe aanwijzing ontbreekt daarmee. De enige verwijzingen naar de transacties staan in het aangehaalde leenregister. Niets wijst er bovendien op dat Hermen Ringelberg op Oud Over zou wonen: blijkens een brandpreventie uit 1664 bezit hij twee leren emmers en woont hij in het dorp zelf. In 1650 worden 26 huizen met bewoners op Oud Over genoemd, maar geen Ringelberg, en ook geen Van Beeck.[9]

Wel is het zeer waarschijnlijk dat er op de plaats van het huidige buiten *Oud Over* een boerderij stond. De omschrijving 'hofstede' wijst daarop,[10] en ook de huidige situatie, met name de afwijkende kern van het huis, duidt op een oudere oorsprong dan van rond 1700.[11] Het zal, zoals op zoveel plaatsen, een pachtboerderij geweest zijn, in deze jaren eigendom van Hermen Ringelsberg en samen met het land aan iemand anders in pacht gegeven. In het hele gebied van Oud Over zou van oudsher een vijftal boerderijen hebben gelegen.[12] De oudste topografische kaart van dit gebied stamt pas uit 1726 (zie blz. 34). Op de kaart van ±1650 is de bebouwing aan de oostzijde van de Vecht niet ingevuld.[13] (zie blz. 33)

Het land waar deze boerderijen van bestonden, ondergaat in de tweede helft van de 17de eeuw een ingrijpende verandering van economische functie. In 1652 richten de ingelanden van Loenerveen een verzoek aan de heer van Mijnden de weilanden "sijnde seer dorre Landen vol gagel [moeraskartelblad] ende

seer onvrugtbaar" te mogen vervenen.[14] Ook de verder gelegen landerijen die van oudsher bij Oud Over hoorden, zijn in de 18de eeuw als gevolg van de veenwinning in de golven van de Loosdrechtse Plassen verdwenen. Diverse eigenaren van *Oud Over* en naastgelegen huizen verkopen in het begin van de 18de eeuw stukken land voor de vervening.[15] Het verlies van het bijbehorende land is dan een van de redenen waarom de boerderijen langs de Vecht een andere functie krijgen en voor een verbouwing tot buitenhuis in aanmerking komen. De koper van het land, de "leenweere van ontrent drie mergen een hondt weylandt gelegen in Outoever off loosdrecht, onder den Banne van den Loosdrechten" is Pieter van Beeck (1649-1709).[16] Het belendende perceel aan de zuidzijde, vermeldt de leengriffier, is op dat ogenblik bezit van de weduwe van Leendert van Beeck, Anna van Beeck (-1703), moeder van de koper.

Een verdwenen buiten: Beek en Vecht

Dit zou de eerste verwijzing naar het verdwenen buiten *Beek en Vecht* kunnen zijn. Op het terrein dat nu bij de tuin van *Oud Over* behoort, stond in de 18de eeuw een tweede buitenhuis. Afgaande op de naam[17] moet het gebouwd zijn door een lid van de familie Van Beeck, waarschijnlijk vóór het overlijden van Anna van Beeck in 1703.

De eerste die als bouwheer in aanmerking komt, is de koopman Leendert van Beeck (1614-1679), afkomstig uit Emmerich, die in 1647 in Haarlem met zijn naamgenote Anna van Beeck in het huwelijk treedt en waarschijnlijk dezelfde is als de in 1653 wel en in 1662 niet meer genoemde poldermeester van Loenderveen.[18] Hij vestigt zich als koopman te Amsterdam, aanvankelijk op de Stromarkt, later woont hij op de Singel. Bij zijn dood in 1679 erft zijn echtgenote, Anna van Beeck, en ook zij komt als bouwer in aanmerking.

Bij haar dood in 1703 wordt de erfenis verdeeld. Van de oorspronkelijk tenminste acht kinderen[19] verwerft blijkbaar een van de jongere dochters, Christina van Beeck (1657-±1720), het huis *Beek en Vecht* met het bijbehorende land. Net als een van haar jongere zusters, Johanna, was Christina van Beeck gehuwd met een De Neufville. Deze De Neufvilles vormden een vooraanstaande familie van Amsterdamse kooplieden in vooral textiel, merendeels wonend op de voornaamste van de Amsterdamse grachten, de Herengracht. Zij was weduwe van Balthasar de Neufville (1650-1692), broer van Jan de Neufville (1656-1724), de weduwnaar van haar zuster. Theoretisch zou ook zij nog de stichter van *Beek en Vecht* kunnen zijn. In 1715 verkoopt zij, geassisteerd door haar zwager Jan de Neufville, een stuk land in Loenderveen. In 1719 doet zij het "bleekveld" ten zuiden van haar bezit, tussen de Vecht en de Vechtdijk, met het huis en het land aan de andere kant van de Vechtdijk van de hand.[20]

Christina van Beeck overlijdt in de jaren vóór 1725, waarna haar zoon Leendert

de Neufville (1677-1755) haar land en buitenhuis erft. Leendert de Neufville maakt niet alleen naam als koopman, maar ook als beschermer van kunsten en wetenschappen,[21] en zelfs als knutselaar die aan zijn eigen draaibank voorwerpen maakt van ivoor en andere materialen, en daarmee ongetwijfeld ook zijn tijd op *Beek en Vecht* doorbrengt.[22]
Na hem loopt het spoor dood. Op de bekende *Nieuwe kaert van Loenen* van Covens & Mortier uit 1726 staat Leendert de Neufville aangegeven als eigenaar van de 'lusthof' *Beek en Vecht*, gemerkt "g" en 73, en Joachim van Gent als eigenaar van "*Oud Oover*", gemerkt "h" en 74 op blz. 34.[23] Mogelijk nog tijdens Leenderts leven – waarschijnlijk tussen 1745 en 1752 – wordt *Beek en Vecht* verkocht aan Jan Sanderson, de latere schout van Loosdrecht. Het huis, alleen nog maar aangeduid als 'hofstede', gaat nog enkele malen in andere handen over, totdat Pieter Bel, eigenaar van *Oud Over*, het in 1806 overneemt, in 1807 laat afbreken en de tuin bij die van *Oud Over* trekt.[24]

Pieter van Beeck: stichter van Oud Over?

Ondertussen heeft dus een oudere broer van Christina van Beeck, Pieter, in 1697 het naastgelegen land van *Oud Over* gekocht. Pieter van Beeck, een redelijk welgesteld Amsterdams koopman met een huis op de Singel, treedt drie keer in het huwelijk. In 1674 met Elizabeth Catharina van Weeningen (-1688), in 1691 een paar maanden met Catharina van Alderwerelt (-1691) en in 1693 met Clementia van Vollenhoven (-1702). In de Nieuwe Kerk in Amsterdam ligt een aantal kinderen van hem begraven. Hij overleeft zijn drie echtgenotes, en na zijn dood in 1709 is er opnieuw een erfenis te verdelen zonder dat er nog kinderen in leven zijn. Bij de boedelscheiding erven de kinderen van zijn jongste zuster Janneke van Beeck (1665-1704) het land van *Oud Over*.
Beek en Vecht en *Beek en Hoven* staan gebroederlijk naast elkaar vermeld op de *Nieuwe kaart van Mynden en de 2 Loosdrechten* van Maarten Nicolaas Visscher, die waarschijnlijk gemaakt is rond 1703, en waarvan ten minste een vijftal versies gedrukt zijn in de jaren tussen 1703 en 1721.[25] Het is de enige bekende vermelding van *Beek en Hoven*, dat dus de voorganger, of waarschijnlijker, de eerste naam moet zijn van het huidige *Oud Over*. De schaarse gegevens laten de veronderstelling toe, dat *Beek en Hoven* gebouwd is – als uitbreiding van een oudere hofstede[26] – door Pieter van Beeck (1649-1709) in de jaren tussen 1697 en 1709, als pendant van het ernaast gelegen familiebezit *Beek en Vecht*, dat waarschijnlijk als buitenhuis ouder was en mogelijk gebouwd is door zijn vader, Leendert van Beeck.
Hoe het zij, in december 1709 overlijdt Pieter, en begin 1710 verschijnt zijn zwager Jan de Neufville bij de leengriffier van Loenersloot, om namens zijn erven de kinderen de verschuldigde hulde, eed en manschap af te leggen, en 20 caroliguldens te betalen als leen voor het land.[27]

Jan de Neufville geeft er de komende jaren blijk van zich als bewoner van het buiten dat hij "Oud Over" ging noemen als ingezetene van Loenen te beschouwen. In 1714, bijvoorbeeld, doet hij op een bijeenkomst van voorname ingezetenen, en nota bene als doopsgezinde, een ruime schenking voor het herstel van de kerktoren van Loenen die na een blikseminslag gedeeltelijk is afgebrand.[28] Hij kan dan ook heel goed tsaar Peter de Grote hebben ontmoet, tijdens diens verblijf in 1717 op Ouderhoek en Vijverhof.[29] Jan de Neufville is niet onbemiddeld, en bezit bijvoorbeeld een collectie schilderijen van o.a. Jan Steen en Adriaen van Ostade. Maar misschien hingen die niet in zijn 's winters vaak onbewoonde buiten – hoewel het op zich niet ongebruikelijk was daar schilderijen van Hollandse meesters te laten hangen, zoals de recente Vermeer-tentoonstelling ons heeft kunnen leren.[30]
Ergens in deze vroege jaren, kort voor 1720, moeten zich de gebeurtenissen hebben afgespeeld die op *Oud Over* sindsdien als spookgeschiedenis hebben voortgeleefd.[31] Een Amsterdamse Robin Hood, 'De Achtkante Boer', slaapt in een schuur op *Oud Over* waar hij door de tuinman wordt verraden. De weldadige struikrover wordt in Amsterdam opgehangen. Maar de geest van de tuinman vindt geen rust, en sindsdien klinkt rond middernacht op de zolders van *Oud Over* het slepend geluid van een zware ketting, de trappen af, om weg te sterven in de tuin.[32]

De Neufvilles zien af van 'seeker heeren huys en hofstede'

Jan de Neufville overlijdt eind 1724 in Amsterdam. In februari 1725 verschijnen zijn drie zoons Jan (1692-1744), Daniel (1694-) en Leendert (1698-1765) voor de schout en schepenen van Loosdrecht, om te verklaren dat zij "seeker heeren huys en hofstede ... genaamt oud over mitsgaders het tuynmanshuys en het lant daar aghter gelegen" voor *f* 7000 hebben verkocht aan de Amsterdamse koopman Joachim van Gent.[33] Het is de oudste vermelding van de naam "Oud Over" voor het buitenhuis, en een duidelijke aanwijzing dat "Beek en Hoven" onder Jan de Neufville inmiddels *Oud Over* is gaan heten.
De familie De Neufville ziet dus af van het buitenhuis. De achtergrond wordt enigszins begrijpelijk, wanneer we weten dat de oudste zoon, Jan, zijn fortuin in Londen is gaan zoeken, waar hij, samen met neef Mattheus de Neufville (1686-1743) als "Matthew & John de Neufville" een handelsonderneming opbouwt.[34] Van Daniel de Neufville is zo goed als niets bekend, zijn jongste broer Leendert blijft koopman te Amsterdam, en bezit in de jaren rond 1745 het buiten *Oost Rust*, gelegen naast Nieuweramstel.
De bekendste De Neufville, kleinzoon Jean de Neufville (1729-1796), zoon van John, heeft blijkbaar geen goede herinneringen aan Engeland. Hij vestigt zich opnieuw te Amsterdam en speelt een belangrijk rol tijdens de Amerikaanse vrij-

heidsoorlog, wanneer hij de voornaamste ijveraar is voor een handelsverdrag tussen de Republiek en de jonge Verenigde Staten – het land waar hij zich uiteindelijk zal vestigen, en waar hij in 1796, in Albany, zal overlijden. In 1780 treedt hij op als woordvoerder namens de Amsterdamse kooplieden bij stadhouder Willem V, waarbij hij pleit voor een scherper optreden tegen de Engelse marine. Hij mag dus als medeschuldig gelden aan het uitbreken van de rampzalig verlopen Vierde Engelse Oorlog (1780-1784).[35]

Joachim van Gent in de mennistenhemel

Alles wijst erop, dat Joachim of Jochem van Gent jr. (1681-1743), die in 1725 *Oud Over* overneemt van de De Neufvilles, een goede vriend van de familie is.[36] In het archief van een lid van de familie zijn verjaardagsgedichten van de jonge Joachim voor leeftijdgenoten onder de De Neufvilles bewaard,[37] en persoonlijke brieven van later datum aan Jan de Neufville en aan de meest geslaagde ondernemer in de familie, diens neef Jan Isaak de Neufville. Net als de De Neufvilles is Joachim van Gent doopsgezind, maar anders dan zij is hij van een vrij eenvoudige komaf, en heeft hij zich als koopman zelf omhooggewerkt.
Zijn vader, Jochem van Gent sr., staat nog te boek als timmerman.[38] Een jaar voor zijn dood, in 1742, wordt Joachim jr. in de belastingcohieren vermeld als rentenier, in het bezit van een huis aan de Keizersgracht met drie dienstboden, een buitenhuis, een koets met twee paarden, en een comfortabel jaarinkomen van *f* 5000.[39] Jochem van Gent hoeft dus niet de trekschuit of de postkoets te nemen, maar kan met zijn eigen rijtuig op en neer pendelen tussen *Oud Over* en Amsterdam. Na Joachim van Gent bezit *Oud Over* volgens de overdrachtstukken dan ook een koetshuis. Omdat vanaf ongeveer 1700 het ophangingsysteem van de koetsen aanmerkelijk is verbeterd, kunnen zij inmiddels ook qua comfort beter met de trekschuiten wedijveren.
De reis over de Vecht met de trekschuit was overigens bijzonder populair, en heel wat bezoekers van *Oud Over* zullen er een plezierige reis mee hebben gemaakt. In het midden van de 18de eeuw varen er in het zomerseizoen, van 15 maart tot 15 september, drie trekschuiten per dag, in het winterseizoen twee. Voor goederen is er een "schietschuyt", en ook rijdt er dagelijks een postkoets.[40] Van Amsterdam naar Loenen is het zo'n viereneenhalf uur varen, van Amsterdam naar Utrecht acht uur. Geleidelijk krijgen alle trekschuiten een roef, die als extra luxe afzonderlijk gehuurd kan worden, en waarmee de diligences concurrentie wordt aangedaan.[41]
Aan die genoeglijke reizen per trekschuit danken we een groot aantal fraaie beschrijvingen van de buitenhuizen: al in 1716 onderneemt tsaar Peter de Grote de reis van Utrecht naar Amsterdam per openbare trekschuit,[42] en talloze reizigers, van James Boswell in 1764 tot Radcliffe in 1794[43] bewonderen het unieke

landschap. Onderweg kunnen ze het zich laten smaken, en met name Loenen staat bekend om zijn heerlijke gebraden 'boterbaars', ook wel aangeduid als "omgekeerde Arminianen".[44] Eén zo'n plezierreiziger zullen we straks nog tegenkomen als bezoeker van *Oud Over*.

Joachim van Gent is geen Arminiaan, maar net als de De Neufvilles doopsgezind. Hij bezit dus geen directe connecties met de politiek – en behoort overigens ook niet tot de allerrijkste elite – waardoor hij zich kan permitteren al vroeg in het seizoen Amsterdam te verruilen voor zijn buiten. Zijn voorbeeld wordt gevolgd door meer doopsgezinde kooplieden, die in de omgeving van Loenen zo talrijk zijn, dat dit deel van de Vecht als de "mennistenhemel" bekend staat.

In 1706 huwt hij Anna de Wilde (1684-1752). Bij gelegenheid van haar veertigste verjaardag, op 9 maart 1724, laat hij de rector van de Latijnse School aan de Amsterdamse Singel, Isaac Verburgh,[45] een uitvoerig klinkdicht ter harer ere maken, dat bovenal haar zangkunst roemt.[46] Joachim zelf, zegt het gedicht, verblijft op de feestelijke datum, blijkbaar voor zaken die misschien gelieerd zijn aan die van de De Neufvilles, "aan het Britsche strand".

Het jaar daarop koopt hij *Oud Over*, en alles wijst erop dat het daar aangenaam toeven is. Niet alleen de veel geroemde zangkunst van Anna zal er tot zijn recht zijn gekomen, ook de hobby's van Joachim krijgen er alle aandacht. In bewaard gebleven brieven aan zijn vrienden Jan en Jan Isaac de Neufville gaat het over niets anders dan liefhebberijen en de aangename kanten van het leven.[47] Alle brieven zijn geschreven op *Oud Over*, waar hij telkens al in maart blijkt te vertoeven. In 1733 ziet hij graag 150 "eenjarige spergieplanten" toegestuurd, en hoopt hij vurig dat de De Neufvilles langs zullen komen om met hem te gaan vissen in de Vecht. Klaarblijkelijk is hij niet van plan zich veel gelegen te laten liggen aan de heer van Kronenburg, die formeel de visrechten op dit deel van de Vecht bezit, en zijn rechten nog in 1704 uitdrukkelijk had laten gelden.[48]

Maar Van Gent heeft meer hobby's, zoals blijkt uit het bezit van duivenhok en broeikassen. In 1733 schrijft hij: "de duyven houden quaat huys, en vergeten dat sy mennist sijn, of 't moest uyt de mode worden. Ik heb haar aangesegt, dat sy niet uyt huys sullen, voor dat sy kinderties geteelt hebben, waar op er twe sig tot broeye geset hebben". Vier jaar later vraagt hij opnieuw om 'spergieplanten' en vertelt hij over de goede vorderingen van zijn worteltjes, aardbeien, komkommers en meloenen, die hij blijkbaar in kassen of broeibakken kweekt. Drie maanden later feliciteert hij Jan Isaac de Neufville met de geboorte van diens zoon en sluit hij af met "een glasie op de gesondhyd vande kraamvrouw en het klyntie adios".

Een bezoek van Sir Matthew Decker

Joachim van Gent komt in 1743 kinderloos te overlijden. Krachtens zijn in het huisarchief bewaarde testament is zijn echtgenote Anna de Wilde (1684-1752) enig erfgenaam. Zij doet iets dat in die jaren vrij ongebruikelijk is:[49] op 60-jarige leeftijd, in juli 1744, hertrouwt zij met de weduwnaar Claas Kroon, oud-burgemeester en raad van Edam, en dus blijkbaar niet doopsgezind maar gereformeerd.
Het niet meer zo jonge echtpaar ontmoeten we in 1748, wanneer de Engelse gezant Sir Matthew Decker een plezierreis door Nederland maakt – overigens een dekmantel voor een heimelijke politieke missie. Sir Matthew Decker (1679-1749) is in Amsterdam geboren als Mattijs Dekker, en op zijn reis door het oude vaderland zoekt hij voor het laatst nog eens oude bekenden op.
In zijn reisdagboek noteert hij, hoe hij op zondag 9 juni 1748 na de preek een pleziertochtje maakt over de Vecht om de landhuizen en tuinen te bekijken. Bij het diner, op Voortwijk in Breukelen, ontmoet hij het echtpaar Kroon, dat ook de volgende dagen het gezelschap blijft versterken. Het gezelschap legt bezoeken af aan vrienden op enkele buitenhuizen, en maakt tussendoor pleziertochtjes op de Vecht.
's Woensdags brengt Decker een bezoek aan het echtpaar Kroon op hun buiten *Oud Over*. Op vrijdag wordt het weer een stuk slechter, en 's zaterdags bezoekt hij opnieuw *Oud Over*, ditmaal om er een hele middag te discussiëren over de landspolitiek. Aan dit gesprek neemt ook een predikant uit Amsterdam deel, ds. Elzevier, een vertrouwensman van stadhouder Willem IV.[50]

Suikerraffinaderij 'De Stadt Antwerpen'

Anna de Wilde doet hetzelfde als haar eerste echtgenoot: op haar beurt benoemt zij Claas Kroon tot haar enig erfgenaam, en bij haar overlijden in 1752 gaat *Oud Over* in diens handen over. Op 21 februari van dat jaar verschijnt hij voor de leenheer om hulde, eed en manschap te bewijzen, en de verschuldigde 20 caroli-guldens te betalen.[51]
In 1761 besluit hij *Oud Over* te verkopen. Op 24 april wordt de koopakte getekend door Hermanus Meulman (1728-1777) uit Amsterdam, die *Oud Over* "met al het geene daaraan aard en nagelvast is", het bijbehorende land, en de resten van het inmiddels afgebroken tuinmanshuis, koopt voor de prijs van *f* 12.500.
De verkoop aan Hermanus Meulman is te vergelijken met die aan Joachim van Gent in 1725, met dit verschil, dat er geen aanwijzingen zijn dat Hermanus Meulman tot de vriendenkring behoort. Net als Van Gent is Meulman een self-made ondernemer die zich op heeft weten te werken, en net als Van Gent is hij, als lutheraan ditmaal, een 'dissenter'. In de eerder genoemde belastingcohieren van 1742 wordt zijn vader, Hendrik Meulman, vermeld als een eenvoudige 'suikerbakker' in de Elandsstraat in de Jordaan.[52]

Afb. 2. Cornelis Hoogeveen (1733-1792), kopergravure (Coll. Iconograf. Bur. 's-Gravenhage)

Op zijn 23ste, in 1751, treedt hij in het huwelijk met de 20-jarige Maria Muller, eveneens dochter van een lutherse suikerbakker uit de Jordaan. Maar in 1762 staat Hermanus vermeld als eigenaar of huurder van een redelijk omvangrijke suikerraffinaderij op de Keizersgracht, de "Stadt Antwerpen". Hoewel de suikerbranche in de eerste helft van de 18de eeuw in Amsterdam een bloei heeft doorgemaakt, is er na de Vrede van Aken in 1748 eerder sprake van stagnatie, zodat Meulman blijkbaar op eigen kracht goed heeft geboerd.[53]
Of Hermanus Meulman en Maria Muller evenveel van *Oud Over* hebben genoten als de echtelieden Van Gent en Kroon voor hen, valt niet te zeggen. Naar het zich laat aanzien zijn zij voorlopig wel de laatste Amsterdamse kooplieden geweest die *Oud Over* als buitenhuis hebben gebruikt naast een actief economisch leven in Amsterdam, en niet enkel als een landelijk woonhuis voor een aangename oude dag of als enige woning. Dat komt overeen met het algemene patroon: aan het eind van de 18de eeuw is de bloeitijd van de buitenhuizen voorbij.

Een achthoekige koepel aan de Vecht

In 1777 overlijdt Hermanus Meulman, en in 1778 verkoopt zijn weduwe, na een publieke veiling in Amsterdam, het bezit aan een plaatselijk notabele – die ove-

Afb. 3. De koepel van Oud Over in 1836 nog met een attiek. Er bestaat een oudere afbeelding van waarop het dak koepelvormig is (uit: *Gezigten aan de rivier de Vecht* van P.J. Lutgers).

rigens in Weesp woont en stevige Amsterdamse wortels heeft – Krijn Hoogeveen. Ook Krijn Hoogeveen bewijst de leenheer van Loenersloot de verplichte hulde, eed en manschap, en ook hij betaalt daarvoor 20 caroli-guldens.[54]
Krijn Hoogeveen staat op dat moment aan het eind van een lange loopbaan. Zijn vader, Adriaen Hoogeveen, vervulde al diverse functies voor het huis Kronenburg, eerst als secretaris, en later, in het midden van de 18de eeuw, als baljuw en schout van Kronenburg en Loenen. Hij bezat land ten noorden van Oud Over, gemerkt "75" op de kaart op blz. 34. Ook zijn zoon Krijn is aanvankelijk secretaris en later baljuw en schout van Kronenburg en Loenen. Bij zijn dood, op 1 september 1779, volgt zijn zoon Cornelis Hoogeveen (1733-1792) hem op zijn beurt in die functie op, afb. 2.[55]
Krijn Hoogeveen en zijn tweede echtgenote, Margrietje Putter, hebben maar kort van *Oud Over* kunnen genieten. Margrietje Putter overlijdt als eerste, haar man volgt kort daarna. Toch heeft het er alle schijn van, dat Krijn Hoogeveen nog wel tijd heeft gezien om de achthoekige koepel aan de Vecht te bouwen. Bij de overdracht van Maria Muller aan Krijn Hoogeveen, in 1778, is alleen sprake

van een tuinmanswoning, koetshuis en stal. Bij de overdracht door zoon Cornelis Hoogeveen aan de Amsterdamse koopman Hendrik Cramer, in mei 1780, worden inmiddels ook een koepel en een botenhuis genoemd, afb. 3.[56]
Opnieuw is *Oud Over* via een publieke veiling in Amsterdam verkocht, en opnieuw heeft de koper er maar kort van kunnen genieten. Hendrik Cramer overlijdt in 1782, zijn weduwe Alida van Driest, die overigens in Amsterdam blijft wonen, in 1799.

Pieter Bel en de 'Bataafsche Vryheid'

De voornaamste bewoner zal in deze jaren niet Alida Cramer-van Diest zijn geweest, maar de tuinman, in het inmiddels nieuw opgetrokken tuinmanshuis. Bij een huisbezoek van de ouderlingen van de gereformeerde kerk van Loenen, in 1785, treffen zij als tuinman de weduwnaar Evert Beyerink aan. Over een hoofdbewoner wordt met geen woord gerept.
In het "5e Jaar der Bataafsche Vryheid" verklaren getuigen voor een Amsterdamse notaris dat dochter Frederica Elisabeth Cramer beschouwd moet worden als de enige erfgenaam van haar ouders.[57] Frederica Elisabeth Cramer bewoont al vanaf 1787 met haar echtgenoot, Mr. Hendrik Nicolaas Tonis, het buiten *Vreeden Hoff*, en zij zal er tot haar dood in 1836 blijven wonen. In september 1800 gaat zij dan ook over tot de verkoop van *Oud Over* met het bijbehorende land, en de koper, voor *f* 9000, is opnieuw een Amsterdammer, Jan van Eeden Barendszn, die er opnieuw maar kort van geniet. In 1804 overlijdt zijn echtgenote, Maria Helena Heimans, en gunt hij *Oud Over* na een publieke veiling aan Pieter Bel (1753-1818).
Met Pieter Bel sr. – overigens vaak "Junior" genoemd, omdat ook zijn vader al Pieter Bel heet – herleven oude tijden. Pieter Bel senior en junior zullen *Oud Over* een halve eeuw lang bewonen, tot de verkoop door de laatste in 1850. Pieter Bel sr. is afkomstig uit Hoorn en hij behoort – net als de bewoners van Oud Over een eeuw eerder – tot een doopsgezind geslacht. In 1778 huwt hij Magdalena Croos, en kan hij zich, als makelaar en verzekeraar, veroorloven op de Amsterdamse Herengracht te gaan wonen. In 1791 hertrouwt hij, opnieuw met een doopsgezinde Amsterdamse, Geertruij Margaretha Fock. Ook zij overlijdt voor haar man en hun zoon Pieter Bel jr. (1792-1850) erft in 1818 o.m. *Oud Over* bij de dood van zijn vader, afb. 4.
Pieter Bel jr. vinden we later terug op de Amsterdamse Keizersgracht. Hij verdient net als zijn vader de kost in het verzekeringswezen, een status die nog eens bevestigd wordt door zijn huwelijk, in 1815, met een dochter uit een familie waarin meer verzekeraars voorkomen, Juliana Sobbe (1792-). Ook zij komt al jong te overlijden, en haar echtgenoot hertrouwt in 1828 met de Rotterdamse Anna Maria Scheerenberg.

Afb. 4. Pieter Bel jr, litho naar J.B. Tètar van Elven (Coll. Iconograf. Bur. 's-Gravenhage)

Pieter Bel jr. is lid van een generatie van bekende Amsterdamse doopsgezinden die heden ten dage vooral vertegenwoordigd worden door de familie Van Eeghen. Hij behoort dan ook tot de familie- en kennissenkring van enkele Van Eeghens – die van 1790 tot 1821 het schuin tegenover *Oud Over* gelegen Beeck en Hoff bewoonden – en ook tot die van bijvoorbeeld Willem de Clerq (1795-1844), bekend als letterkundige en vooraanstaand lid van de beweging van het Réveil. In de familie Van Eeghen leeft de herinnering aan Pieter Bel jr. voort als iemand die van goed eten en goed drinken hield. Op een karikatuur door kennis Pieter Huidekoper (1798-1852), later de eerste niet-gereformeerde Amsterdamse burgemeester en bewoner van Vrede en Rust te Breukelen, wordt hij dan ook afgebeeld met een fles en een glas naast zich.[58]

Met het tijdperk-Bel ontstaat een situatie die op het huidige *Oud Over* nog volop zichtbaar is. De weduwe Cramer en haar opvolger Jan van Eeden hebben, in de jaren rond 1800, inventarisaties laten opstellen van de aanwezige spullen voor de tuin. Uit de in het huisarchief bewaarde lijsten blijkt dat Joachim van Gent niet de enige was die van tuinieren hield: kassen, broeibakken, resten van orangerieën, kippenhokken, een duivenhok en grote hoeveelheden tuingereed-

schap geven aan, dat de tuinman handenvol werk gehad moet hebben.[59]
Jan van Eeden organiseert bij de overdracht aan Pieter Bel, in oktober 1804, een vrije verkoop van al deze spullen, en bedingt dat de "tuinmansbaas" – misschien nog steeds de oude Evert Beyerink – nog een maand in zijn huisje mag blijven wonen. Pieter Bel sr. pakt de zaken vervolgens met voortvarendheid aan. In 1805 geeft hij opdracht, een slingerpad door de tuin te leggen, bomen aan te planten en andere werkzaamheden te verrichten die in de richting wijzen van de aanleg van een landschapstuin.[60] Bel doet, kortom, midden in de Franse tijd mee aan de Engelse mode, die vanaf het eind van de 18de eeuw een voorkeur ontwikkelt voor een nieuw soort tuin, het natuurpark.
In 1806 koopt hij de naburige tuin met de vroegere hofstede Beek en Vecht en trekt hij dat bij zijn eigen tuin, het jaar daarop laat hij het huis afbreken – en waarschijnlijk ook het tuinhuis – en organiseert hij een veiling van de afbraakgoederen.[61]
Ook op andere terreinen breekt een nieuwe tijd aan. Pieter Bel sr. is de laatste die, op 4 januari 1805, nog voor de leengriffier van Loenersloot verschijnt, zij het niet meer om hulde, eed en manschap te doen of 20 caroli-guldens te betalen, maar nog enkel om de transactie te laten registeren.
De Bataafsche Republiek maakt een eind aan het al lang tot een loze vorm geworden leenstelsel. Artikel 16 van de Staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalt: "Het leenrecht wordt geheel afgeschaft, en alle leenroerige goederen gehouden voor allodiaal. De Wet zorgt voor de schadeloosstelling der leenheren".[62]

Van Reenen, Strick van Linschoten

In 1850 machtigt Pieter Bel jr. zijn zoon Jacob Bel om Oud Over en de bijbehorende landerijen te verkopen. Koper wordt een bekende ingezetene van Loenen: het oud-lid van de Staten van Utrecht en lid van een vooraanstaand geslacht van juristen, Mr. Johannes Willem van Reenen, de bewoner van Vegtlust, die in de voorgaande jaren ook al de buitenhuizen Kalorama, Bijdorp en Nieuwerhoek heeft verworven.
Wie in deze jaren op *Oud Over* wonen is niet helemaal duidelijk. Duidelijker is de eigendom, die bij het overlijden van Van Reenen in 1852 op zijn echtgenote, Catharina Geertruy van Appel, overgaat, en bij haar dood in 1869 toevalt aan haar zoon Gerlach Cornelis Johannes van Reenen, die eveneens op Vegtlust woont. Deze doet in 1874 het huis *Oud Over*, hoogstwaarschijnlijk voor het eerst *zonder* de landerijen aan de overkant van de Vechtdijk, over aan Jan Arend Voorthuis (-1877), gemeentesecretaris van Loenen.
Huurder en bewoner van Oud Over is dan al vele jaren jhr. Mr. Jan Balthazar Strick van Linschoten (1825-1889), kantonrechter in Loenen en Breukelen, en

tevens lid van de Staten van Utrecht. Deze verhuist in 1875 naar zijn buiten Nieuwerhoek in Loenen, en de koper, gemeentesecretaris Voorthuis, zal de zoveelste zijn die maar kort op *Oud Over* woont.
Zijn weduwe vindt op 3 mei 1881 voor *f* 12.000 een koper voor het huis in de uit Amsterdam afkomstige predikant van Loenen, Jan (Joannes) Blancke, wiens beide ouders inmiddels zijn overleden en die dus al heeft geërfd. Tijdens de slechts twee jaren dat deze op *Oud Over* woont, vindt een tragische gebeurtenis plaats, die overigens de reputatie van *Oud Over* als toevluchtsoord van kunst en kunstenaars bevestigt.

Een tragische geschiedenis: Jacques Perk

In dezelfde maand dat hij *Oud Over* koopt, op 27 mei 1881, treedt Jan Blancke in Amsterdam in het huwelijk met Dora Perk, dochter van een predikant en de zuster van de bekende dichter Jacques Perk (1859-1881). Het jonge paar – door Perk speels "Jandorie" genoemd – gaat een aantal weken naar Schotland op huwelijksreis. Perk past ondertussen, alleen achtergebleven, op het nog niet bewoonde *Oud Over*.
Welk drama zich tijdens die dagen afspeelt, beschrijft Perk zelf achteraf in een brief van 13 augustus, geschreven op *Oud Over*, aan zijn uitgever Carel Vosmaer. "Met Pinksteren kwam ik hare verloving te weten, door haar eigen handschrift. Ik ben toen hier – dit huis was nog onbewoond – radeloos geweest en eenzaam. En het geladen jachtgeweer heeft nevens mij geslapen. Waarom ik leef weet ik niet. 't Is zoo'n prettig bewustzijn meester van zijn eigen leven te wezen en het ieder uur te kunnen eindigen".
Over wie die 'zij' is omwille van wie Perk zelfmoord had willen plegen, lopen de meningen uiteen. De gangbare opvatting is, dat het Joanna Carolina Blancke betreft, de zuster van Jan Blancke, die drie jaar ouder is dan Jacques Perk en in het ouderlijk huis in Arnhem is blijven wonen na de dood van haar moeder in 1880. Perk ontmoet haar in deze maanden regelmatig op *Oud Over*.[63] Historicus Jaap Meijer heeft zich evenwel een hoop moeite getroost om aan te tonen, dat de hele 'Joanna-liefde' een mystificatie is, en dat Perk in werkelijkheid zijn zuster, Dora, met een onmogelijke liefde aanbad.[64]
Hoe het zij, Jacques Perk schrijft intussen zijn sonnettenkrans 'Een helle- en hemelvaart' over zijn wanhopige liefde, en ziet deze gepubliceerd in het septembernummer van de Nederlandsche Spectator, terwijl 'Iris' geplaatst wordt in De Tijdspiegel.[65]
Perk verblijft ondertussen regelmatig op *Oud Over*, waar hij in de theekoepel aan de Vecht een ideale plek vindt om te schrijven. In juli is hij er zijn "tijd aan 't verdrijven met roeien, jagen, zeilen, zwemmen, en allerhande 'Sport' ".[66] In augustus verblijft hij er opnieuw een paar weken, correspondeert hij uitvoerig

over de publicatie van zijn sonnetten, zegt hij de vriendschap met Willem Kloos op, en roeit hij regelmatig in zijn eentje met zijn "joujou" naar de Loosdrechtse Plassen om daar urenlang te mijmeren "tusschen een dubbele oneindigheid, bóven en ónder mij ...".
Begin september vertrekt hij naar Amsterdam, om zijn ouders te begroeten, die op vakantie zijn geweest in Luxemburg. Later in het najaar is hij opnieuw op *Oud Over*. Wat er dan plaatsvindt zal altijd onduidelijk blijven, maar volgens een verslag van Dora Perk vindt er tijdens een boottochtje op de Vecht een "stoeipartij" plaats tussen Perk en Jan Blancke, waarbij Jacques Perk te water raakt en ernstig kou vat. Ziek wordt hij van *Oud Over* naar Amsterdam overgebracht, en daar sterft hij, op 1 november 1881, nog maar 22 jaar oud.[67]

Verlaine in Holland, Roland Holst

Jan en Dora Blancke verlaten al snel de plaats des onheils, en twee jaar later verwerft de veerschipper Jan Sas (-1888) zich met *Oud Over* een aangenaam verblijf voor zijn oude dag. Zijn weduwe Elisabeth Nagel weet in 1889 de rentenierende Amsterdamse leerlooier Willem David Walter (1818-1895) voor het huis te interesseren, van wie ook een broer, een ongehuwde zuster en een gescheiden zuster op Oud Over komen wonen.[68] Via de uit Diemen afkomstige dr. Gerardus Johannes Jaarsveld raakt het huis in 1896 in handen van de Amsterdamse restaurateur Johannes Jacobus Couturier, eigenaar van het beroemde *Maison Couturier*, aan de Keizersgracht.
Wellicht is ook Couturier een liefhebber van de schone letteren. In elk geval houdt de Franse dichter Paul Verlaine, tijdens zijn vermaarde verblijf in Nederland in 1892, in *Maison Couturier* twee voordrachten van zijn eigen poëzie.[69]
In 1902 wordt *Oud Over* gekocht door Albertina Hendrika Lenten uit Amsterdam, weduwe van Otto Christiaan Stricker, en op haar beurt doet zij het huis met "koepel, schuur en tuin" in 1911 over aan de Amsterdamse makelaar Abraham Hendrikszoon Witstijn. Deze vindt in 1920 een nieuwe eigenaar in de Helmondse textielbaron Cornelis Matthijsen. Matthijsen is gehuwd met Cornelia Maria Roland Holst, dochter van de welgestelde Amsterdamse ondernemer Adrianus Roland Holst. De jongste van diens acht kinderen is de schilder Richard ('Rik') Roland Holst (1868-1938), de latere directeur van de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten.
De jonge Richard Roland Holst is één van de vele kunstenaars die aanwezig zijn bij het eerste officiële diner dat Verlaine, een week voor zijn Amsterdamse optredens, op 3 november 1892 in een Rotterdams etablissement geniet. Bij die gelegenheid ontmoeten de hoog vereerde godheden Verlaine en Willem Kloos elkaar. Terwijl beide heren zich op hun maaltijd toeleggen, wacht het hele gezelschap tot het uiterste gespannen op hun conversatie. Uiteindelijk beperkt zich

die tot een vraag van Verlaine: "Monsieur Klooze, aimez-vous la salade...?". Maar Richard Roland Holst ontmoet tijdens diezelfde gedenkwaardige avond voor het eerst Henriëtte van der Schaik,[70] die vanaf 1896 als Henriëtte Roland Holst door het leven zal gaan. Beide leden van het kunstzinnige echtpaar verblijven later met grote regelmaat op *Oud Over*, waar mevrouw Matthijsen-Roland Holst in de jaren vanaf 1920 delen van het huis en ook de tuin nieuw inricht. Vanaf 1931 woont zij er als weduwe, en in 1937 verkoopt zij *Oud Over* aan de beeldhouwers Lambertus Hendrik Sondaar (1904-1984)[71] en Anthonia Agathe Sondaar-Dobbelmann, in Nederland teruggekeerd na een lang verblijf in het Franse kunstenaarsdorp Gif sur Yvette. De Sondaars studeren aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten op het moment dat Richard Roland Holst daar directeur is, maar zijn zelf leerlingen van prof. Bronner.
Daarmee zijn we bij de huidige situatie aanbeland. Wanneer *Oud Over* al niet de naam van een bijzonder toevluchtsoord voor kunstenaars had, dan heeft het die wel gekregen in de bijna 60 jaar dat inmiddels de ateliers van *Oud Over* de bezoeker een blik gunnen in de bijzondere wereld van de Sondaars.

Utrecht, maart 1996

Johan Christiaan Snel

Noten

1 Ontwerptekst opgetekend door leengriffier, 1660, voorin een leenregister van het huis Loenersloot, RAU inv.nr. 31, blz. 709.
2 RAU, 31 (Archief Kronenburg), nr. 12, blz. 10.
3 RAU, 31 (Archief Kronenburg), 222A. De afloop wordt niet vermeld.
4 Ds. S. van der Linde heeft aan een geschiedenis van de Hervormde gemeente gewerkt, die meer licht op de kerkelijk context van het verhaal zou kunnen werpen, maar die nooit uitgegeven. Aangekondigd in: Van der Linde, 1000 jaar dorpsleven aan de Vecht (Loenen 1954), blz. 5. Over de soms hoog oplopende twisten, met name eerder in de eeuw, tussen gereformeerde kerkeraad en de katholieke heren zijn tal van verwijzingen te vinden. Bekker lijkt in goede harmonie tussen kerkeraad en heer te zijn benoemd.
5 Vanwege zijn hoofdwerk *De Betoverde Wereld*, 1691-93, wordt hij middelpunt van een zeer hevige controverse die tot ver buiten de landgrenzen reikt, en waarbij hij wordt afgezet als predikant. Zie W.P.C. Knuttel, Balthasar Bekker, de bestrijder van het bijgeloof ('s-Gravenhage 1906).
6 RAU, Herv. lidmatenregister Loenen, dl. 96.
7 RAU, Huwelijksregister Loenen, dl. 95.
8 RAU, Archief Loenersloot (43), leenregister, blz. 708.
9 RAU, Archief Kronenburg (31) 12, resp. blz. 296 en 361.
10 H.J.M. van der Wijck, Het landelijke aspect van de vroege hofsteden in Holland, in: Bulletin v.d. Kon. Ned. Oudh. Bond 65 (1966) 144-152.
11 Aldus de bevindingen van een inventarisatie door *Monumentenzorg*, door R. Rowaan. Over de

ontwikkelingen van de verschillende bouwtypen, zie: P. Ruijgrok-Muns, De ontwikkeling van de buitenplaatsen aan de Vecht, in: T. Buitenhuis ed., Soeticheydt des Buyten-levens. Buitenplaatsen langs de Vliet en omgeving (Delft 1988), blz. 67-69. De bouwstijl van Oud Over past in een patroon dat vanaf het einde van de 17de eeuw opgang maakt.

12 Van der Linde, 78-79.

13 Afgedrukt in M. Donkersloot-de Vrij, De Vechtstreek. Oude kaarten en de geschiedenis van het landschap (Weesp 1985) nr. 16, blz. 72-73. Omdat de brug van Loenen staat afgebeeld, moet de kaart van na 1627 dateren, omdat de kerk op de Slootdijk ontbreekt, dateert zij van vóór 1652.

14 RAU, Archief Kronenburg (31) 12, blz. 516-522. Onder de ondertekenaars geen Ringelberg of Van Beeck.

15 Bijvoorbeeld Jan de Neufville op 5 oktober 1716, RAU Dorpsgerechten 1249, 123.

16 Niet te verwarren met zijn twaalf jaar jongere neef Pieter van Beeck, vaak Pieter Pieterse van Beeck genoemd, zoon van Pieter Lucasz. van Beek en Janneke de Petrijn.

17 Een voorbeeld van een parallel geval: *Beek en Hoff*, het huidige gemeentehuis van Loenen, schuin tegenover *Oud Over*, werd tussen 1735 en 1742 bewoond door Jakob van Beek, die gehuwd was met Gouda van Gent. De verleiding is groot, in deze Van Gent en Van Beek directe verwanten van bewoners van *Oud Over* te zien, maar mijn voorlopige genealogische naspeuringen hebben geen familiebanden aan het licht gebracht.

18 RAU, Archief Kronenburg (31) 12, blz. 522.

19 GAA, PA 88-100, bevat een *Lyste van Lyfrenten* uit Heusden, 1671, die een achttal kinderen van Leendert en Anna van Beeck opsomt: Catalijntje (22), Pieter (21, †1709), Jan (19, †1697?) Anna (16, †1679), Christina (14), Leenard (12), Hendrik (9), Janneke (6).

20 RAU, Dorpsgerechten 1249, 256 (7 september 1719).

21 A.C. de Neufville, Histoire généalogique de la maison De Neufville d'après d'anciennes chartes et des documents inédits (Amsterdam 1869) 196-197. Deze bron moet in het algemeen als onbetrouwbaar gelden.

22 L. van Nierop, Een knutselaar aan de draaibank, in: Amstelodamum 22 (1935), 36.

23 Nieuwe kaert van Loenen, C.C. van Bloemswaerdt [1726?], uitgegeven bij Joh. Covens & Cornelus Mortier, Amsterdam [tussen 1726 en 1737], Gemeentearchief Utrecht, kaartenverzameling VIII B h 4ii.

24 Huisarchief, o.a. verwijzingen in koopcontract van 1850.

25 Nieuwe kaart van Mynden en de 2 Loosdrechten, midtsgaders van s'Graveland, nevens het gerecht van Breukelen en Loendersloot &c. heel naauwkeurig getekent, en gemeeten, uytgegeven door Nicolaas Visscher, met Privilegie &c nunc apud P. Schenk Jun. [1710] (Topografische Atlas, RAU). Zie voor andere versies: M. Donkersloot-de Vrij, De Vechtstreek. Oude kaarten en de geschiedenis van het landschap (Weesp 1985).

26 Een heel gebruikelijke ontwikkeling: veel pachtboerderijen bezaten een speciale 'heerschapskamer', als logeervertrek voor de zomermaanden. De meeste buitenhuizen zijn voortgekomen uit een dergelijke boerderij. Minder bedeelde kooplieden bleven ook in de 18de eeuw zich beperken een logeerpartije in een herschapskamer. Zie J.J. de Jong, Een deftig bestaan. Het dagelijkse leven van regenten in de 17de en 18de eeuw (Utrecht/Antwerpen 1987) 159-161.

27 RAU, 43, 709 (Leenregisters) 158-159.

28 J.A.F. Backer, De toren van Loenen (Utrecht z.j. [±1898]), blz. 7.

29 Van der Linde, 99.

30 GAA, PA 88, 1574.

31 Een dochter van kantonrechter jh. Mr. Balthazar Strick van Linschoten (huurder tussen 1864 en 1875) heeft nog aan de huidige bewoners verhaald, hoe haar vader het 'spook van Oud Over' op verzoek van de dienstmeisjes soms moest wegjagen.

32 Zonder bronvermelding verhaald door J.R.W. Sinninghe, Het kwade driemanschap, in: Astra 26 nr. 233 (juli 1949) blz. 65-69.

33 Huisarchief, koopakte 1725.

34 J.W. Veluwenkamp, Ondernemingsgedrag op de Hollandse stapelmarkt in de tijd van de Republiek; de Amsterdamse handelsfirma Jan Isaac de Neufville & Comp., 1730-1764, (Dissertatie Leiden, Meppel 1981) o.a. blz. 37.

35 NNBW VIII, 1211-1214.

36 Veluwenkamp, 102.

37 GAA, PA 88/1110.

38 Bijv. GAA PA 651, handelend over een verbouwing in 1680.

39 W.F.H. Oldewelt ed., Kohier van de Personeele Quotisatie te Amsterdam over het jaar 1742, 2 delen (Amsterdam 1945), II, 214.

40 Geheym-schryver van staat en kercke der Vereenigde Nederlanden, beginnende met die van de Provincie Utrecht (Utrecht 1759).

41 G. Noordanus, E.J. Rinsema, Vecht en Veen op de valreep (Alphen aan de Rijn 1980), par. III.

42 Luttervelt, supplement, 2, in: J.N. Jacobsen Jensen, Reizigers te Amsterdam, Amsterdam 1919, met supplement (Amsterdam 1936). Voor James Boswell: ibidem. Boswell studeert dan in Utrecht, en op 25 mei 1764 onderneemt hij een tochtje naar Amsterdam, waarbij hij overigens de roef al verhuurd vindt en zich tussen het 'schorremorrie' moet begeven.

43 A. Radcliffe, A journey made in the summer of 1794, through Holland and the Western frontier of Germany (...) (Dublin 1795).

44 Geheym-schryver, 155-156.

45 H.H. van Dam, Aantekeningen betreffende Johannes Theodorus Schallbruch, rector der latijnsche school en hoogleraar aan het Atheneum te Amsterdam, in: Jaarboek Amstelodamum 19 (1921) blz. 38.

46 Veertigste verjaar-dag van mejuffrouw Anna de Wilde, huisvrouw van den here Joachim van Gent. Gevierd binnen Amsterdam, den 9den Maart, 1724. Te Amsteldam, by de wed. B. Visscher, boekverkoopster in de Dirk van Hasselt-steeg (GAA).

47 Brief van 29 maart 1733 aan Jan de Neufville, Amsterdam,; brieven van 17 maart 1737 en 23 juni 1737 aan Jan Isaac de Neufville, Haarlem en Amsterdam (GAA PA 88/1228-9).

48 RAU, Archief Kronenburg (31) 77, blz. 326-345.

49 Te weten: hertrouwen op later leeftijd. Zie J.J. de Jong, 98.

50 A. Doedens, L. Mulder en A.C. Bijsmans ed., Het dagboek van Sir Matthew Decker. Een Nederlandse Engelsman over Nederland in 1748 en een overzicht van de buitens in de 18de eeuw (Baarn 1987) blz. 34-37. Over ds. Elzevier, zie: R.B. Evenhuis, Ook dat was Amsterdam IV (Baarn 1974), 101 en 111.

51 RAU 43, leenregister Loenresloot 711, blz. 241.

52 Zie ook: L. van Nierop, De Jordaan in 1731 en 1742. Suikerraffinaderijen, in: Jaarboek Amstelodamum 45 (1958) 151-160.

53 J.J. Reesse, De suikerhandel van Amsterdam. Een bijdrage tot de handelsgeschiedenis des vaderlands, hoofdzakelijk uit de archieven verzameld en samengesteld, 2 delen (Haarlem 1908-1911). Over Meulman en de Stadt Antwerpen o.a. dl. I, blz. 121-122.

54 Leenbrief van 13 juni 1778, in huisarchief.

55 RAU, Archief Kronenburg (31), bijv. nr. 222.
56 Koopacte d.d. 20 mei 1780 in huisarchief.
57 Huisarchief, getuigenverklaring 29 oktober 1799.
58 I.H. van Eeghen, De tekeningen van burgemeester Huidekoper of 'Hillegonda, ik ben de president', in: Amstelodamum 54 (1967) blz. 52.
59 Daarover geschreven heeft E. Munnig Schmidt, Tuingereedschap en tuinmeubilair op een 18de-eeuwse buitenplaats [Oud Over], in: Niftarlake 1980, 59-60.
60 Huisarchief, opgave grondwerken door A. Buik voor Pieter Bel, 1805.
61 Veilinglijst in huisarchief, ten onrechte vaak aangezien voor een afbraak/verbouwing van het huis *Oud Over* zelf.
62 J.J.A. Wijs, Bijdrage tot de kennis van het leenstelsel in de Republiek Holland (Dissertatie Leiden, 's-Gravenhage 1939) 131-134.
63 G. Stuiveling, Het korte leven van Jacques Perk. Een biografie (Amsterdam 1957) o.a. blz. 179.
64 J. Meijer, Vijf Perk-studiën (Heemstede 1975-1979) (*1 't Geluk uit eigen keus: Jacques Perk en zijn zuster Dora; 2 The onlie begetter: Jacques Perk in de poëzie van Willem Kloos, 1881-1888; 3 De dichter in depot: Perkmanuscripten en hun lotgevallen; 4-6 Manipulaties met de Mathilde*).
65 In de latere boekuitgaven van de sonnetten is de naam "Joanna" weer vervangen door "Mathilde", een eerdere liefde.
66 Alle brieven zijn te vinden bij: Meijer, Perk-studieën.
67 Meijer, Perk en Dora, 38.
68 Kadaster, Utrecht (gegevens overdracht 23 oktober 1895).
69 P.C.H. van de Goor, Verlaine in Amsterdam, in: Amstelodamum 60 (1973) 91-92. Zie verder: Louis Vis, Verlaine in Nederland, in: La France aux Pays-Bas (Vianen 1985) 177-8.
70 Vis, 173.
71 Jan Teeuwisse, Een portret van Sondaar (Utrecht 1984).

Eigenaren van Oud Over

Hermen Olofsen van Ringel(s)berg (-1697) 1661 – 1697
schout en stadhouder van Kronenburg, baljuw van Loosdrecht, wonend in dorp Loenen (1664), waarschijnlijk *niet* op Oud Over
x Joosjen Adriaansdr. de Haan [Haas?]
x 1674 Jannetje Jans, weduwe Bastert, van Weesp
13-23/09/1661 koop 3 morgen 100 roeden leenroerig land tussen Vechtdijk en kleine Wetering kort vóór 05/06/1697 verkoop 3 morgen 100 roeden land door executeurs nalatenschap Hermen van Ringelberg aan Pieter van Beeck

Beek en Vecht 1650 – 1697?
Gebouwd door een lid van de familie Van Beeck, wschl. vóór 1700 en vóór Oud Over, en mogelijk bestaand tot het midden van de 18de eeuw, bijv. 1755.
Vroegste vermelding op de tweede druk van de 'Nieuwe kaart van Mynden en de 2 Loosdrechten' van Nicolaas Visscher, wschl. van rond 1703 en verschenen in 1711-1714.
In 1697 is bijbehorend land bezit van, en mogelijk huis ook bewoond door, de 'weduwe van de heer Leendert van Beeck', wschl. dus Anna van Beeck (-1703).
Op zijn vroegst gebouwd door **Leendert van Beeck** (1613/4-1679), afkomstig uit Emmerich, in Haarlem 1647 gehuwd met Anna van Beeck, koopman te Amsterdam, en mogelijk dezelfde als de in 1653 wel en in 1662 niet meer genoemde poldermeester van Loenerveen met dezelfde naam.
Bij zijn dood is dit bezit in 1679 dan nagelaten aan zijn weduwe **Anna van Beeck**, die dit deel van haar bezit in 1703 nalaat aan een van de twee met een broer De Neufville gehuwde dochters, Christina van Beeck.
Zij erft dan Beek en Vecht met het bijbehorend land. Haar broer Pieter van Beeck, eigenaar van Beek en Hoven (=Oud Over), ten noorden naast Beek en Vecht, erft wschl. o.a. het land direct aan de andere kant (ten zuiden) aan Beek en Vecht grenzend, van het 'bleekveldje' aan de Vecht tot een aantal weilanden binnendijks.

Christina van Beeck (1657-1719/1725) 1703 – vóór1725
x Balthasar de Neufville (1650-1692)
±1719-1725 vererving aan zoon Leendert de Neufville

Leendert de Neufville (1677-1755) vóór1725 – nál1745
koopman te Amsterdam
x 1701 Aleyda Oosterling (1683-1730)
verkoop van de 'hofstede' (en/of opheffing van de naam *Beek en Vecht*) na 1745 aan Jan Sanderson?

Jan Sanderson? vóór1752 – 1768?
vader: Bernardus Sanderson, schout,
'wonend ten noorden naast Oud Over op boerderij 'Het Eyland'

Jacques Henrij Talboth? 1768 – vóór1801

Jan van de Vaart? vóór1801 – 1806
Op 1 mei 1806 wordt het bijbehorende land – naar alle waarschijnlijkheid samen met de oude 'hofstede' (voorheen Beek en Vecht) – verkocht aan de eigenaar van Oud Over, Pieter Bel sr.

Beek en Hoven 1697 – 1703?
Voor het eerst (en laatst) vermeld op de 'Nieuwe kaart van Mynden en de 2 Loosdrechten' van de weduwe van Nicolaas Visscher. Beek en Hoven is de voorganger, of, waarschijnlijker, de *eerste naam* van het huidige Oud Over. Zeker is dat 1697-1709 het bijbehorende land bezit is van **Pieter van Beeck** (1649-1709) koopman te Amsterdam, Singel.
x 1674 Elizabeth Catharina van Weeningen (-1688)
x 1691 Catharina van Alderwerelt (-1691)
x 1693 Clementia van Vollenhoven (-1702)
1709 boedelscheiding

Oud Over
Jan de Neufville (1656-1724) 1709 – 1725
koopman te Amsterdam, als voogd over zijn drie zoons, mede-erfgenamen van Pieter van Beeck
x 1690 **Jannetje van Beek** (1665-1704)
24/02/1725 verkoop van "seeker heeren huys en hofstede (...) genaamt oud over" met 4 morgen 200 roeden land, en tuinmanshuis, door de erven, de drie zonen Jan (1692-1744), Daniel (1694-) en Leendert (1698-1764) de Neufville, *f* 7.000,–

Joachim (Jochem) van Gent jr. (1681-1743) 1725 – 1743
koopman Amsterdam, Keizersgracht
vader: Jochem van Gent sr. (1647/8-), timmerman Amsterdam
moeder: Cornelia Wybrants?
x 1706 Anna de Wilde (1682-1752)
vader: Dirk de Wilde
vererving

Anna de Wilde 1743 – 1752
x 1744 Claas Kroon
oud-burgemeester en raad Edam, weduwnaar van Geertruij Mooker
vererving

Claas Kroon 1752 – 1761
24/04/1761 verkoop Oud Over, 4 morgen 200 roeden land en muren afgebroken tuinmanshuis, *f* 12.500,–

Hermanus Meulman (1728-1777) 1761 – 1777
suikerraffinadeur Amsterdam, o.a. Elandsstraat, Keizersgracht
vader: Hendrik Meulman
moeder: Jaapje Wessels

x 1751 Maria Muller (1732-na1778)
vader: Jan Harmen Muller (1686-)
moeder: Rebekka Vrymoet (1700-)
vererving naar moeder Jaapje Wessels 1777

Jaapje Wessels 1777
doet 12/11/1777 afstand erfenis t.b.v. Maria Muller

Maria Muller (Mulder) 1777 – 1778
06/06/1778 veiling Amsterdam van Oud Over en 4 morgen 360 roeden land, tuinmanswoning, koetshuis, stal, hooiberg, *f* 7.800,–

Mr. Krijn Hoogeveen (-1779) 1778 – 1779
Baljuw Loosdrechten, Secretaris Kronenburg en Loenen, later wonend te Weesp
vader: Adriaen Hoogeveen, Baljuw Kronenburg en Loenen
moeder: Adriaantje Krijnen
x 1732 Grietje van Veen
x 1735 Margrietje Putter
vererving

Cornelis Hoogeveen (1733-1792) 1779 – 1780
Baljuw, Schout en Secretaris Kronenburg en Loenen,
voor 1781 wonend in huis Kerkzigt te Loenen, later ook wonend te Utrecht
vader: Krijn Hoogeveen
moeder: Grietje van Veen
x 1758 Hendrina Johanna Sanderson (?)
20/05/1780 executeuren erfenis Krijn Hoogeveen en Margrietje Putter: Cornelis Hoogeveen, Gijsbert van Veeren, Elias Baart, verkoop publieke veiling Amsterdam Oud Over en 4 morgen 360 roeden land, koepel, tuinmanswoning, koetshuis, stal en schuitenhuis, *f* 11.300,–

Hendrik Cramer Frederiksz. (-1782) 1780 – 1782
Amsterdam, Keizersgracht
vader: Frederik Cramer
x Alida van Driest (-1799) 1782 – 1799
vererving

Frederica Elisabeth Cramer (enig kind) 1799 – 1800
x Mr. Hendrik Nicolaas Tonis (-1821)
bewoners Vreeden Hoff
18/09/1800 verkoop Oud Over als in 1780 met hooiberg en schuur, *f* 9.000,–

Jan van Eden Barendsz. 1800 – 1804
Amsterdam
x Maria Helena Heimans (-1804)
20/10/1804 veiling Amsterdam (als in 1800), *f* 12.700,–

Pieter Bel sr. ("Junior") (1753-1818) 1804 – 1818
uit Hoorn, makelaar en assuradeur, Amsterdam Herengracht, Keizersgracht 337
vader: Pieter Bel, Hoorn
x 1778 Magdalena Croos (1746/7-)
vader: Pieter Croos, Amsterdam
x 1791 Geertruij Margaretha Fock (1765/6-voor1818)
vader: Abraham Fock
vererving

Pieter Bel jr. (1792-1850) 1818 – 1850
koopman, commissionair Amsterdam, Keizersgracht nr. 337
vader: Pieter Bel
moeder: Geertruij Margaretha Fock
x 1815 Juliana Sobbe (1793-)
vader: Pieter Sobbe (1762-1848), hovenier Amsterdam
moeder: Johanna Verhagen
x 1828 Anna Maria Scheerenberg, Rotterdam
15/03/1850 verkoop Oud Over, koepel etc. 1 bunder 15 roeden, en bijbehorende overplaats met tuinmanswoning, stal, koetshuis, schuren etc. 4 bunder 44 roeden en een gedeelte groot 22 roeden, *f* 8.000,–

Mr. Joannes Willem van Reenen (-1852) 1850 – 1852
oudlid Staten Utrecht, wonend Vegtlust
vader: Mr. Gerlach Cornelis Johannes van Reenen (-1827), schepen Amsterdam, Keizersgracht 270, Vegtlust 1814-1827
moeder: Maria Petronella Schlosser Beeldsnijder
x Catharina Geertruy van Appel (-1864) 1852 – 1864
erfenis: 1827 Vegtlust
1827 Bosch en Vegt
koop: 1835-1860? Kalorama
1835 Bijdorp
1849 Nieuwerhoek
1850 Oud Over
scheiding nalatenschap 1869 (onverdeelde boedel) 1864 – 1869
zoon: Johannes Willem Hendrik van Reenen
zoon: Gerlach Cornelis Johannes van Reenen (-1901) 1869 – 1874
Vegtlust 1869 – 1901, Bosch en Vegt 1869 – 1901,
Oud Over 1869 – 1874
zoon: Joannes Hendrik Cornelis van Reenen,
Nieuwerhoek 1869 – 1874
verkoop 1874, *f* 6.700,–

Levie Benjamin de Leeuw, koopman te Hilversum,
voor rekening van Jan Arend Voorthuis

Jan Arend Voorthuis (-1877) 1874 – 1877
Secretaris der gemeente Loenen
x Catharina Gerarda Roukens 1877 – 1881
verkoop *f* 12.000,–

Joannes Blancke 1881 – 1883
Amsterdam, predikant te Loenen
vader: Johannes Blancke, predikant Amsterdam
moeder: Carolina Dorothea Vink
x 1881 Dora Perk
verkoop

Jan Sas (-1888) 1883 – 1888
veerschipper
x Elisabeth Nagel
verkoop *f* 7.000,–

Willem David Walter (1818-1895) 1888 – 1895
leerlooier, rentenier Amsterdam
vader: Willem Anton Walter, leerlooier
moeder: Suzanna Catharina Guba
x 1845 Eva Langeveld
vader: Teunis Langeveld, houtkoper
moeder: Sara Vermoolen
verkoop door erven, de vijf kinderen, *f* 6.250,–

Dr. Gerardus Johannes Jaarsveld 1895 – 1896
Diemen
verkoop te Utrecht

Johannes Jacobus Couturier 1896 – 1902
restauranthouder Maison Couturier, Keizersgracht 674 Amsterdam
x M.J. Brands
verkoop *f* 7.000,–

Alberdina Hendrika Lenten 1902 – 1911
Amsterdam
weduwe Otto Christiaan Stricker
verkoop

Abraham Hendrikszoon Witstijn 1911 – 1920
makelaar Amsterdam
verkoop

Cornelis Matthijsen (-1931) 1920 – 1931
industrieel (textiel) te Helmond

x Cornelia Maria Roland Holst — 1931 – 1937
vader: Adrianus Roland Holst,
Assuradeur, fabrikant Amsterdam
moeder: Saapke Posthumus
verkoop *f* 18.000,–

Lambertus Hendrik Sondaar (1904-1984) — 1937 – 1984
beeldhouwer
x 1930 Anthonia Agathe Dobbelmann — 1984 – heden
beeldhouwer

N.B. Het gebruik van de tegenwoordige tijd in dit artikel is op verantwoordelijkheid van de schrijver. De redactie

Floris' laatste dagen in de Vechtstreek

Het onderwerp van deze bijdrage heeft de eeuwen door velen in deze streek en elders geboeid. In het dertiende jaarboekje (1925) schreef J. A. Portengen over "Historische Landschappen in de Gouw Niftarlake, welke volgens de overlevering verband houden met den dood van Graaf Floris den Vijfde". Zijn ideeën over de precieze historische plaats waar Floris V door de edelen werd gevangen genomen bereikten een onvermoed groot publiek: J. H. Isings nam zijn artikel het jaar daarop als uitgangspunt bij het ontwerpen van de schoolplaat die voor velen onder ons het begin van onze kennis over de in 1296 vermoorde graaf zou vormen, afb. 1.
Toch is er alle reden in dit herdenkingsjaar, zeven eeuwen na dato nog eens de tocht na te gaan die de samenzweerders met hun voorname gevangene aflegden voor zij hem nabij Muiderberg met vele zwaardhouwen om het leven brachten. De vondst, in de Österreichische Nationalbibliothek te Wenen, van een onbekende bron, een in de eerste dagen na de moord geschreven nieuwsbrief,[1] maakt het mogelijk nieuws te melden.

Hoe werd Floris in de val gelokt? In juni 1296 verbleef de graaf drie weken lang in Utrecht, om een einde te maken aan de vete tussen de heren Van Amstel en Van Zuilen. Toen dat gelukt was – hij betaalde uit eigen zak een groot deel van het zoengeld dat de Amstels ter vergoeding van hun misdaden aan de Van Zuilens moesten geven – bracht hij de heren de 23ste samen aan een feestmaal in de grafelijke "herberg", het klooster van de Johannieters, waar nu het muziekcentrum Vredenburg staat.

> Men at ende dranc daer blidelike
> Overal daer in den hove.
> De herberghe was van goeden love,

aldus de klerk Melis Stoke in zijn circa 1305 voor graaf Willem III geschreven *Rijmkroniek*.

> Maer dat hof moeste sceiden,
> Eer avont quam met droefheiden.

Na het eten trok Floris zich terug voor een middagdutje in zijn gele bed,[2] maar heer Gijsbrecht van Amstel kwam hem wekken. Het was prachtig weer. Voelde de graaf ervoor om met valken te gaan jagen? Dat hoefde men Floris geen twee keer te zeggen. Hij reed de Catharijnepoort al uit voor zijn schildknapen allen

Afb. 1. De schoolplaat van J. H. Isings: "De gevangenneming van Floris V op de Egelshoek".

klaar stonden om hem te volgen. Wat kon hem gebeuren in dit gezelschap, temidden van heren die al jaren aan het hof verkeerden? Hij lachte toen men een halve mijl buiten de stad zijn paard bij de teugels pakte en hem toegevoegd werd "Uwe hoghe spronghe sijn ghedaen" "ghi moet bliven onse ghevanghen", dacht dat het 'n goeie grap was. Pas toen men hem ook nog zijn jachtvogel, een fraaie sperwer, afpakte drong de ernst van de situatie tot hem door. Hij was verraden door zijn eigen edelen, de raadslieden met wie hij kort tevoren in opperbeste stemming aan tafel zat.

Waar speelde dit verraad zich af? Wie de *Grote Winkler Prins* raadpleegt (7e druk deel 9 p.481) of het *Floris V-pad* van de Stichting LAW wandelt krijgt hetzelfde antwoord als Portengen gaf: ten westen van Hollandsche Rading bij de boerderij Egelshoek, te bereiken over de Graaf Floris V weg. Veel verder van de stad dan de halve mijl waarover de kroniekschrijver Beke het in het midden van de veertiende eeuw had. Bron van dit idee blijkt een handschrift van Lambert Rijkszoon Lustigh, de Huizer schepen en locale "oudheidkundige" (1656-1727), te zijn: "Den graave, seer groote genuegte en plaijsier hebbende in 't jagen en in 't vederspul, die rede met een schoonen valck op de hant, en met weijnigh knegten bij hem den stad van Utrecht uijt. Ende koemende *ontrent den bos-*

Een out Lied / van Graef Floris ende van Gerart van Velsen.

Wie wil hooren een nieu Liet/ En dat sal ick u zingen/ Hoe Geraert van Velsen Graef Floris verriet / 't Sijn wonderlijcke dingen.

Graef Floris tot Geraert van Velsen sprack: Geraert van Velsen ghy moet hylijcken/ Al een een Woenjen 's heeft goets genoech/ En sy is alsoo suyverlijcke.

De schande en geschieter my nimmermeer / Sprack Geraert van Velsen tot sijnen Landts Heer: Eer ghy my sout brengen in sulck verdriet / Houde versieten schoenen en wil ick niet.

Afb. 2. Liedblaadje.

sche van Goijlant, soo quamen *uijt dien bossche* veele verraders op paarden geseten ende omcingelden den voorzegden graave". A. Perk, die het geschrift in 1828 van Gerrit Lustigh, een nazaat van Lambert Rijkszoon, kocht, concludeerde dat het om "die leeghe daer men de Valcken plag te vangen" in het Gooierbos moest gaan:[3] de omgeving van de Egelshoek, juist aan de Gooise kant van de grens. Ik kan deze redenering niet volgen. Wat heeft een open plek in het Gooierbos, waar men volgens een mededeling uit circa 1530 valken placht te vangen, van doen met de plaats waar de graaf, met op zijn gehandschoende hand zijn sperwer, heenreed, om met zijn vertrouwelingen op valkenjacht te gaan? Maar De Rijk en – in diens voetspoor – Portengen omhelsden dankbaar deze plaatselijke "overlevering", die een gemis leek goed te maken: de schrijvers uit de tijd

zelf waren "niet met genoeg plaatselijke kennis toegerust, om van de gebeurtenissen de juiste plek aan te wijzen".[4]
Wat zij niet hebben gezien is dat Stoke in zijn *Rijmkroniek* (boek IV vers 1451) de plek aangeeft: "op de weide". Dat wil zeggen op de stadsweide even ten westen van Utrecht; oorkonden uitgevaardigd in het Hollandse kamp ten tijde van de belegering van de stad door graaf Willem IV in 1345 heten bijvoorbeeld "Ghegheven opte weide voir Utrecht".
Floris "wart aldus mit heimeliken verrade gheleit omtrent ene halve myle van der stat" (Beke). Voor wie nog mocht twijfelen: ook de Weense nieuwsbrief heeft het over "ongeveer een halve mijl buiten de stad". De verraders doken niet, zoals op de schoolplaat van Isings, op uit het bos, zij hielden zich "op de vlakte van de akkers in de schaduw van het koren verborgen".
Eerst bracht men Floris naar het kasteel Cronenburg in Loenen (*niet* de woonstede van moordenaar Gerard van Velzen[5]). Er is maar één kroniekschrijver die melding maakt van die tussenstop in Loenen, Wilhelmus Procurator in 1322, maar hij geeft een bijzonderheid die het zeer waarschijnlijk maakt: dat kasteel Cronenburgh was van de heer van Amstel. Inderdaad behoorde het kasteelterrein later tot de door de graaf na de moord geconfisqueerde goederen van de heren van Amstel.[6]
Eindbestemming van de machteloze graaf was het Muiderslot. "Zij zetten hem als gevangene, de handen en voeten geboeid als een dief, met droevige oneer te Muiden in het eigen kasteel" bericht de opsteller van de meergenoemde nieuwsbrief. De "schurken erger dan Judas de aartsverrader", ridders "alleen in naam" hebben hem "tot de woensdag voor de vigilie van de heilige apostels Petrus en Paulus levend vastgehouden, gekluisterd met twee voetboeien, en in die tijd heeft hij helemaal niets geproefd van voedsel dat hem op krachten had kunnen houden, zoals zijn later doormidden gesneden ingewanden duidelijk aantoonden". Het was de bedoeling hem voor de rest van zijn leven in dit door heer Gijsbrecht van Amstel in leen gehouden kasteel op te sluiten, en zijn zoontje Jan in naam te laten regeren. Maar het landvolk begon samen te drommen en eiste hun graaf op. De nieuwe machthebbers beseften dat zij verloren waren als zij langer op het slot bleven. Zodoende kon men op woensdag 27 juni "rond het negende uur" (tussen drie en half vijf 's middags) een groep ruiters het slot over de zeedijk zien verlaten, met in hun midden hun gevangene, "aan handen en voeten gebonden op een zwak paard". Niet, zoals de nieuwsbrief ietwat voorbarig berichtte, om hem op een landelijke plek te laten afdalen in een van te voren gemaakte kuil en hem levend te begraven, maar om hem over te brengen naar één van de landen die achter het komplot zaten, naar Engeland, Brabant of Vlaanderen. Zover zijn ze, zoals bekend, niet gekomen, nog vóór Muiderberg versperde een troep Gooiers hen de weg. In de woorden van de nieuws-

brief: "De mensen van het land en de heerlijkheid van Naerdinclant kwamen hen in een rumoerige menigte tegemoet, roepende: "Ha, vervloekte verraders, dit is het einde van jullie fraaie verraad! Geef de graaf aan ons!" Toen de schurken dit hoorden en de genoemde heer graaf tegelijkertijd zelf de richting van de redding insloeg, stortten de voornoemde schurken zich met getrokken zwaarden onverwijld zelf van hun paarden en doorstaken zijn zeer edele lichaam met een en twintig wonden en zijn hart met twee". De graaf probeerde nog weg te komen, belandde echter in een te brede moddersloot. Het lukte niet hem en zijn paard er snel uit te trekken, en dat gepeupel drong op. Gerard van Velzen moet toen in zijn teleurstelling, woede en paniek besloten hebben de graaf af te maken, liever dan hem te laten bevrijden. Hij begon, weldra door enkelen geholpen, wild op hem in te hakken. Floris' schedel, in 1949 in de abdij Rijnsburg opgegraven, vertoont een diepe zwaardhouw onder zijn linkeroog en een deel van het schedeldak ontbreekt, duidelijk is te zien hoe daar een zwaard is losgewrikt. Zo kwam er dan, "onderaan de zeedijk in het modderige water",[7] een eind aan het leven van de 42-jarige graaf.

Capelle a.d. IJssel 1996 J.W. Verkaik

Noten

1 Codex 9099 folio 1r-2r, uitgegeven in J.W. Verkaik, *De moord op graaf Floris V* (Hilversum 1996, tevens verschenen als proefschrift Universiteit Utrecht 1995) p.150-154.

2 Dat "bedde van gheylen sindail" wordt vermeld op de lijst van Floris' persoonlijke bezittingen, die in het klooster waren achtergebleven toen hij op 23 juni de stad verliet voor – zo was hem wijsgemaakt – een ontspannen jachtpartij (G.C. Labouchère, 'Een inventaris van goederen die graaf Floris V te Utrecht kort voor zijn vermoording heeft achtergelaten' in: *Jaarboekje van 'Oud-Utrecht'* 1933 p.48-69). De voorstelling van zaken in D. Hogenelst en F.van Oostrom, *Handgeschreven wereld* (Amsterdam 1995) p.222 "op een mooie ochtend maakte Gijsbrecht van Amstel de graaf heel vroeg wakker" is niet juist.

3 K. Sierksma, *1296 Floris V door de edelen vermoord bij de Muider Berg* (Naarden 1978) p.6, 10; A. Perk, 'Het Gooische Bosch' Bijvoegsel III in: *Hortensius over de Opkomst en den Ondergang van Naarden met vertaling en aanteekeningen van Prof. Peerlkamp, en nalezingen en bijvoegsels van A. Perk* (Utrecht 1866) p.256. Lustigh noemt overigens verderop "de Goijsche Heijde" als plek van de gevangenneming.

4 J.A. de Rijk, *Wandelingen door Gooi- en Eemland en Omstreken* (Hilversum 1905) p.30.

5 Zoals nog onlangs werd beweerd door C.L. Verkerk, *Het 'Kasteel van Amstel'* (Amsterdam 1995) p.127 ("seat of Gerard van Velzen"). Een ander recent voorbeeld: A. Willemsen, 'Spel met stok en bal: de kolfbaan' in: *Over kaken, broodbanken & etstoelen* (Utrecht 1995) p.135. Het denkbeeld dat Cronenburg "zijn huys ende woonstadt" was is verbreid door de *Divisiekroniek* (1517).

6 J.C. Kort, 'Repertorium op de lenen van de hofstede Amstel' in: *Ons Voorgeslacht* 43 (1988) p.357-359; A.L.P. Buitelaar, *De Stichtse ministerialiteit en de ontginningen in de Utrechtse Vechtstreek* (Hilversum 1993) p.259-262.

7 "Tunc ipsum subtus dicum aqua lutosa gladio occiderunt" (Toen doodden zij hem met het zwaard onderaan een dijk in het modderige water), aldus de laat dertiende-eeuwse Vlaamse *kroniek van Jan van Thi(e)lrode*. Sierksma (zie n.3) hoorde van wijlen de heer Six van Wimmenum de familietraditie dat zij in het bezit waren van de plek waar graaf Floris werd vermoord, "een "eilandje" ten westen van de Muider Berg, aan de voet van de dijk". Toeval, of toch een geloofwaardige overlevering?

De Bibliotheek in 1995

1995 was een goed jaar voor de bibliotheek. Een van de oorzaken hiervan is ongetwijfeld dat de bibliotheek veel toegankelijker is geworden door het verschijnen van een complete catalogus op het hele bibliotheekbestand, samengesteld door de heer Geuze. Deze catalogus is bij de bibliotheek verkrijgbaar tegen betaling van de kostprijs: *f* 6,50. Ook het door de heer Geuze bijgewerkte Register op de Jaarboekjes 1913-1994 is weer leverbaar (*f* 5,50). Op verzoeken van leden en niet-leden om informatie over een bepaald onderwerp kan nu veel sneller adequaat gereageerd worden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de belangstelling voor de bibliotheek zowel van leden als met name van niet-leden (o.a. verwante historische verenigingen en bibliotheken in de regio) in 1995 duidelijk is toegenomen.
Volledigheidshalve dient nog vermeld te worden dat de bibliotheek inmiddels ook beschikt over een z.g. Catalogus Overtollig Bibliotheekbezit, waarin werken staan vermeld die niet direct verband houden met de geschiedenis van de Vechtstreek en derhalve uit het bibliotheekbestand verwijderd zijn (kostprijs *f* 2,50). Er moet n.l. in de bibliotheek ook ruimte overblijven voor nieuw aan te schaffen boekwerken! In 1995 waren er dat weer verscheidene. Laat ik u er enige mogen noemen die we wel heel duidelijk als aanwinsten kunnen aanmerken.

Algemeen

Huizen en Kastelen

Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht. Uitg. Stg. Matrijs / Stg. Utrechtse Kastelen, Utrecht, 1995, onder redactie van Drs. B. Olde Meierink, G. van Baaren .... [et al.]
Dit zowel gedegen als fraaie naslagwerk is uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Stichting Utrechtse Kastelen. De geschiedenis van de kastelen en ridderhofsteden in de provincie Utrecht vertoont helaas veel overeenkomst met die van de buitenplaatsen langs de Vecht: van de ongeveer 300 kastelen en ridderhofsteden die de provincie Utrecht rijk was, zijn er nog slechts 45 geheel of gedeeltelijk bewaard gebleven. Dit boek behandelt de vaak kleurrijke geschiedenis van al deze Utrechtse kastelen en ridderhofsteden, zowel de nog bestaande als de honderden die inmiddels zijn afgebroken. Het werk bevat bovendien een aantal interessante en zeer leesbare inleidende artikelen over de ge-

schiedenis van de Stichtse Kastelen door de eeuwen heen en over het ontstaan van de ridderhofsteden in de 16e eeuw. Ook Tuinen en Parken komen hierbij aan de orde.

Tuin elementen

Theekoepels en tuinhuizen in de Vechtstreek – Overvloed & welbehagen. Uitg. Heureka, Weesp, 1995, door Wim Meulenkamp.
Deze vernieuwde uitgave van "Theekoepels en tuinhuizen in de Vechtstreek en 's-Graveland" uit 1980 is dank zij de mailing van Niftarlake al bij velen van u bekend. Het boek is opgedragen aan de heer A.J.A.M. Lisman, en met hem aan alle eigenaren die "vechten" voor hun koepel. De fraaie kleurenfoto's van Evert Boeve uit de uitgave van 1980 zijn gehandhaafd. De inhoud is niet echt gewijzigd, maar wèl zijn er in deze nieuwe uitgave andere accenten gelegd: zo zijn de bouwhistorische aspecten van de koepel wat meer op de achtergrond gekomen en is er meer aandacht besteed aan de sociaal-culturele betekenis, zoals het gebruik van de koepel en de inrichting ervan. Ook het koepelbestand werd bijgewerkt (de koepel van Hamoen te Maarssen en De Negen Linden in Nieuw-Loosdrecht).

Regio

Plaetse aan de Veght (5e druk) & Een liefde in Kennemerland (12e druk). Uitg. Meulenhoff, Amsterdam, 1975, door Marie C. van Zeggelen.
Wij beperken ons hier tot het eerste deel van deze dubbele uitgave, de historische roman " Plaetse aan de Veght", die in 1929 verscheen.
In het boek wordt de geschiedenis verhaald van het huis Over-Holland en zijn bewoners in betere tijden, n.l. in de 17e eeuw, toen het 's zomers bewoond werd door de familie Poppe, een Amsterdams koopmansgeslacht. In haar beschrijving van de liefdesgeschiedenis van Margaretha Poppe houdt de auteur zich heel nauwkeurig aan de overgeleverde historische gegevens.
Dat zij er tevens in geslaagd is in haar werk de nodige "couleur locale" aan te brengen is mede te danken aan het feit dat zij van de Stichting "Het Utrechts Landschap", die Over-Holland in 1928 had verworven, toestemming kreeg ter plaatse aan haar roman te werken: de roman is in zeven weken tijds in de nu nog bestaande koepel tot stand gekomen (zie het nieuwe koepelboek blz. 93).

Loenen aan de Vecht, maart 1996 G. Recter

Jaarverslag Dr. R. van Luttervelt Stichting

Op 7 april 1995 werd het gerestaureerde en op zijn oude plek teruggeplaatste hek van het buiten Groenhoven te Oud Zuilen officieel aan de gemeente Maarssen overgedragen. Burgemeester O. Feitsma nam het voor de gemeente ter plekke in ontvangst. Het wijkcomité Oud Zuilen had er een feestelijke gebeurtenis van gemaakt. Een draaiorgel verzorgde de muzikale omlijsting en in de nabije school werd na de toespraken een feestdronk aangeboden.
De bevolking van de kleine woongemeenschap Oud Zuilen was blij verrast dat een aantal "wildvreemden" zich bekommerden om een van hun monumenten.

De overdracht van het hek van Groenhoven op 7 april 1995 aan de gemeente Maarssen. V.l.n.r. burgemeester O. Feitsma, W.R.A. baron van Tuyll van Serooskerken namens de Stichting Slot Zuylen en E. Munnig Schmidt, voorzitter. De Stichting Slot Zuylen schonk het ijzeren hekwerk (foto J.J. van Dijk, Maarssen).

Het afgelopen jaar werd nogal wat tijd gestoken in de Brouwerijpanden aan de Vecht naast het gemeentehuis Boom en Bosch te Breukelen. Deze aan de gemeente Breukelen behorende panden staan op de nominatie om verkocht te worden. De drie opslagloodsen waar het om gaat – een vierde is in gebruik als kerk – werden eind 19e eeuw gebouwd op de plaats van een brouwerij waarvan de oorsprong terug reikt naar het begin van de 16e eeuw. De bouwstijl is karakteristiek voor de industriële bouw in die tijd. Dit soort gebouwen is door vervangende nieuwbouw schaars geworden en wat rest is het behouden waard. De vrij bescheiden afmetingen zijn tekenend voor de kleinschalige industrie, die in de dorpen langs de Vecht bestond.
Het zou het best in het oude dorp passen indien de panden een woonbestemming zouden krijgen met behoud van hun karakter. Vanuit deze gedachte werd overlegd met het gemeentebestuur, dat hiervoor gevoelig bleek, met de commissie voor de Vecht (etc) en de Historische Vereniging Breukelen wordt in deze nauw samengewerkt.
Eveneens te Breukelen werd het brandspuithuisje naast de N. H. Kerk in behandeling genomen. Restauratie is dringend nodig waarbij het probleem speelt dat de eigenaar, het kerkbestuur, een nieuw Salvatori wil bouwen op de plaats van het brandspuithuisje. Het oude Salvatori stond pal langs de weg en benam het zicht op de fraaie kerk. Samen met de gemeente en het kerkbestuur wordt nu gestreefd naar een goede oplossing. Het uit 1870 daterende brandspuithuisje heeft een directe band met de kerktoren, want daarin werden de uit dicht geweven canvas gemaakte brandslangen te drogen gehangen.
De bouwstijl van het huisje is typerend voor dit soort utilitaire gebouwtjes uit die tijd met gestucte speklagen, getoogde deurkozijnen en goede verhoudingen. De gedachte is opgekomen om van het behoud van dit pandje een geheel Breukelense aangelegenheid te maken en locaal het benodigde bedrag bijeen te brengen. Onze Stichting begint met het maken van een minutieuse opmeting.

Loenen 1996 De voorzitter

Inhoud

Ereleden en bestuur 2

Ledenlijst 1995 3

Concept Staat van baten en lasten 1995 18

Jaaroverzicht 1995 19

Kasteel Cronenburgh, een poging tot visualisering 21

VREEDENHOFF EUREKA! 25

Beek en Hoff 32

Strijd om het Vechtwater 56

Binnenrust te Abcoude 69

'Seeker heerenhuys genaamt Oud Over' 80

Floris' laatste dagen in de Vechtstreek 106

De Bibliotheek in 1995 112

Jaarverslag Dr. R. van Luttervelt Restauratie Stichting 114